

DZIEN (9364) *sb m*

dzień (9363), **dziń** (1) *FalZioł* V 53.

N i A sg -e- (374), -é- (162), -ę- (15), -(e)- (3074); -e- *OpecŻyw* (54), *MurzHist* (6), *MurzNT* (9), *BiałKat* (2), *Strum*, *KochEpit*, *KochWz*, *KochProp*, *KochCn*, *KochCz*, *OstrEpit*; -é- *KochTr* (2), *KochMRot*, *KochPhaen* (3), *KochAp* (2), *KochFrag* (4), *OrzJan*, *GostCast* (5); -ę- *LubPs*, *HistRzym*, *BiałKaz* (2), *SkarJedn*, *ZapKościer* (9); -e- : -é- -*Mącz* (198 : 1), *OrzQuin* (1 : 3), *SienLek* (39 : 1), *Oczko* (12 : 12), *KochPs* (4 : 36), *KochJez* (2 : 1), *KochPieś* (2 : 5), *KochSob* (1 : 1), *PudłFr* (3 : 11), *ZawJeft* (3 : 1), *GórnTroas* (1 : 7), *SarnStat* (25 : 63), *SiebRozmyśl* (1 : 1); -e- : -ę- *KochFr* (4 : 1).

sg N dzień (880). $\diamond$ *G* dnia (2495); -a (2125), -(a) (370). $\diamond$ *D* dniowi (33), dniu (7), dni(e)wi (1) *LibMal*; -u *OpecŻyw* (5), *SkarJedn*; -owi: -u *Mącz* (1 : 1); ~ -owi (5), -ówi (1), -(o)wi (27); -owi : -ówi *Oczko* (1 : 1). $\diamond$ *A* dzień (2745). $\diamond$ *I* dniem (101); -em (13), -ém (2), -(e)m (86); -ém *KochPs*, *GórnTroas*. $\diamond$ *L* na, po, w(e) dniu (107), we dniu (407); ~ -e (33), -(e) (374). $\diamond$ *V* dniu (4). $\diamond$ *pl N* dni (323), dniowie (1); -i: -owie *FalZioł* (1 : 1; V 46). $\diamond$ *G* dni (1249), dniów (64); -(o)w *Mymer*¹, *SeklPieś* (2); -i : -ów *BierEz* (2 : 2), *OpecŻyw* (14 : 2), *HistJóz* (5 : 1), *TarDuch* (2 : 2), *FalZioł* (73 : 3), *WróbŻółt* (2 : 3), *RejPs* (2 : 1), *MurzNT* (10 : 8), *LubPs* (14 : 2), *KrowObr* (14 : 2), *Leop* (91 : 1), *BibRadz* (71 : 2), *BielKron* (157 : 8), *Mącz* (52 : 1), *OrzQuin* (1 : 1), *RejAp* (7 : 1), *RejPos* (19 : 6), *BudBib* (64 : 6), *SkarŻyw* (76 : 2), *ArtKanc* (5 : 1), *WujNT* (82 : 4), *SarnStat* (31 : 1), *PowodPr* (3 : 1); ~ -ow (7), -ów (6), -(o)w (51); -ow *OpecŻyw* (2); -ów *Mącz*, *OrzQuin*, *SarnStat*; -ow: -ów *MurzNT* (5 : 3). $\diamond$ *D* dniom (5); -om (1) *KochPs*, -óm (1) *KochSob*, -(o)m (3). $\diamond$ *A* dni (791). $\diamond$ *I* dniami (11), przed tymi dni (1); -ami : -i *WujNT* (1 : 1; Act 21/38). $\diamond$ *L* dniach (75), dnioch (42), dni(e)ch (1) *Mymer*¹, dni [! zam. dniach] (2) *GroicPorz* o3v, nn4; -ach *PatKaz III*, *LibMal*, *SeklWyzn*, *MurzHist*, *MurzNT* (2), *KromRozm II*, *Leop* (3), *Mącz* (3), *SarnUzn*, *HistRzym*, *WujJud*, *CzechRozm*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (4), *MWilKHist* (3), *ZawJeft*, *ActReg* (2), *Calep* (3), *GostGosp* (2), *GrabowSet* (3), *LatHar* (3), *CiekPotr*; -och *TarDuch*, *FalZioł* (3), *LubPs* (2), *SienLek*, *RejAp* (2), *RejPos* (2), *BudBib* (2), *BudNT* (2), *SarnStat*; -ach : -och *OpecŻyw* (1 : 5), *BielŻyw* (2 : 2), *BibRadz* (2 : 12), *BielKron* (8 : 4), *ModrzBaz* (1 : 1), *ArtKanc* (1 : 1), *WujNT* (20 : 1); ~ -ach (52), -äch (13), -(a)ch (10); -ach *OpecŻyw*, *BibRadz* (2), *Mącz* (3), *HistRzym*, *WujJud*, *CzechRozm*, *ModrzBaz*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (4), *MWilKHist* (3), *ArtKanc*, *ZawJeft*, *GrabowSet* (3), *LatHar* (3), *WujNT* (20), *CiekPotr*; -äch *MurzHist*, *KromRozm II*, *SarnUzn*, *GostGosp* (2); -ach: -äch *MurzNT* (1 : 1), *Leop* (2 : 1), *BielKron* (2 : 6); -och (6), -(o)ch (36). $\diamond$ *du G* (*cum nm*) do dwu dniu (1) *GroicPorz* r2. $\diamond$ *I* (*cum nm*) dwiema dnioma (1) *Mącz* 389d; w funkcji *pl* trzema dni(o)ma (2) *GroicPorz* iv, *SzarzRyt* Dv. $\diamond$ *L* (*cum nm*) dwu dniu (10) *OpecŻyw* 67, *Mącz* 24d, 503d, *SienLek* 23, *BudNT* Matth 26/2, *SkarŻyw* 21, 188, *GostGosp* 160, *WujNT* Matth 26/2, *SkarKazSej* 707b. $\diamond$ *G a. L* *du* [zapewne w funkcji *G pl* lub *L pl*] dwudziestu dniu (5) *BibRadz* 2.Reg 24/8, po kilku dniu *SkarŻyw* 76, 118, 173, [236].

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVI – XIX w.*

1. Okres czasu od wschodu do zachodu słońca; światło dzienne; *lux Murm*, *Mymer*¹, *BartBydg*, *Mącz*, *Cn*; *dies*, *lumen Mącz*, *Cn* (1068) : Rzekł iey kur/ [...] Ludziem bliŹki dzień powiadam *BierEz* S4, R2, S4; *BielŻyw* 136; *March*² D2v, D4; *MiechGlab* *3v; *WróbŻółt* 73/16, Z6; *RejPs* 109, 197v, 203; *RejJóz* C8v; *KromRozm III* B6v; *BielKom* Dv; *LubPs* X6 marg, dd5 marg; *RejWiz* 2v; I wczynił Bog

dwoje światła wielkie: Światło więtfze/ aby było náde dniem: Światło mnieyfze/ by było nád nocą
*Leop Gen 1/16, Gen 1/5, Act. 27/29, Apoc 8/12; RejFig Cc2; RejZwierz 37v; Potym fie zńzedł wńzytek
lud áby iedli z Dawidem poki iefzcze dobrze był dzień [cum adhuc esset dies] BibRadz 2.Reg 3/35,
Gen 1/5, 16, I 1c marg, Ps 74/16, Is 17/14 (8); Przeto Dawid przefzedł zá Jordan niźli był dzyeń.
BielKron 72v, 1, 47v, 294v; Mącz 20b, 27b, 88a, b [2 r.], 199c (11); OrzQuin Q4v; SienLek 10v;
RejAp 75; GórnDworz P5; Izałz nie dwánaście godzin iefł dnia [nonne duodecim horae sunt diei Vulg
Ioann 11/9]? RejPos [352]v; RejZwierz 63, 171v [2 r.]; BudBib Gen 1/5, 16, 29/7, Ez 30/18; BudNT
Luc 22/66, Act 22/6, 27/29, 33; CzechRozm 148v; Oczko 28; Calag 89a; KochPs 110; SkarŻyw 258,
503; NiemObr 88; KlonŻal B2 marg; KochPhaen 20; ZEGar fłyfzę wybija/ Vftap melánkoliya: Dofyc
ná dniu ma ftátek/ Dobréy myśli oftátek. KochPieś 27; KochSob 71; PudłFr 21, 68, 71; ActReg 56;
GórnTroas 16, 18, 33, 73; GrabowSet B2v, E, H4, M2, V2v, V4v; KochFrag 21; LatHar 713 marg,
721; WujNT Luc 4/42, 6/13, 22/66, Act 16/35, 23/12 (7); WysKaz 33; WitosłLut A5v; SkarKaz
609b; SkarKazSej 662a; SzarczRyt A3 [2 r.].*

W połączeniu szeregowym (1): Bo Pan/ [...] obrońcą fię sftawa: Dzień/ wieczor/ noc z świtaniem/
W wdzięcznym pokoiu dawa GrabowSet Vv.

W porównaniach (10): Załz dzień iefł <bie>llfy niż mleko March² D2v, D4; wfłfytki ciemnoći
fą tobie przezroczyfte iáko dzień náiańnieyfły. RejPs 206v; SeklKat Y3; Ták dáleko to od onego/ co
nam nálfy doktorowye powyádáyą y pokázuyą/ yáko dzyeń od nocy. KromRozm I 14v; LubPs eev;
tegoś ftworzył fwiátłego iáko dzień BielKron 458v; CzechEp 115, 125; NiemObr 175.

Przysłowie: áby dzień był do roboty obrocony á noc do fpánia. ReszPrz 51.

Frazy: »dzień się kończy, minie itp.« [szyk zmienny] (7): OpecŻyw 37v; KochZuz A3v; BibRadz
Luc 24/29; Ruit dies, Dzień fie kończy. Mącz 361c; Dzień też iáko baczyłz/ iuż fzczedł. MWilkHist
K2; PudłFr 31; ArtKanc T6v.

»dzień się (na-)chylił, (na-, s-)kłonił itp. (ku wieczorowi, a. ku zaściu słońca, a. ku zachodowi);
na dzień się schyliło« [szyk zmienny] (14; 1): OpecŻyw 168, 169; MurzNT Luc 24/29; Leop Prov 7/9;
tedy fie iuż dzień bárzo kwieczorowi chylił [et dies descenderat] BibRadz Iudic 19/11, Iudic 19/8, 9;
Czáfu thego iałny y piękny dzień był/ y iuż fie było ná dzień fchyliło/ gdy Stefan Bátorzy Woiewodá
krolá wywiodł z mieyfćá fwego BielKron 307v; Mącz 44d; iżeć iuż wieczor nie dáleko/ á náklonił fie
dzyeń ku zachodowi [Luc 24/29]. RejPos 111v [przekład tego samego tekstu MurzNT, MWilkHist,
WujNT]; HistLan C2v; BudBib Ier 6/4; MWilkHist Kv; WujNT Luc 9/12, 24/29.

»dzień za nocą płynie« (1): Poki kołóm niemylnym dzień zá nocą płynie. KochPs 61.

»(gdy, aby, niźli, kędy) dzień przyszedł, przybliżył się, nastał itp.« [szyk zmienny] (20): OpecŻyw
86; HistAl H7; Leop Luc 22/66, Act 27/39; A gdy nástał dzień [Facta autem die] fzedł ná mieyfće
pufte/ á zgromádzenie ludzi fzukáło go BibRadz Luc 4/42, Act 12/18, 23/12, 27/29, 33, 39; BielKron
119; Mącz 481b; GórnDworz S8v; KochPs 72; SkarŻyw 188, 208; Tákże gdy przydzie dzień/ pyta
iáko fię co sftáło? WerGość 252 [idem GórnDworz S8v]; PudłFr 68; Równie táka ráno wńchodźi
Iutrenká/ gdy dzień nádchodźi/ Służyc/ y hołdowác tobie KochFrag 26; WujNT Act 12/18.

»(gdzie) rowny, rowno, jednakiej długości dzień nocy (a. z nocą) (jest); dzień (się) z nocą rowna;
zrownanie nocy ze dniem« = o wiosennym lub jesiennym zrównaniu dnia z nocą; o równiku [szyk

zmienny] (4 : 2; 3; 1): A przichodzi że noc dniowi rowna w godzinach bywa. *FalZioł* V 54; *HistAl* [I3]v; záiechawłzy vltra equatorem/ tho ielth/ gdzie rowno dzień z nocą *BielKron* 445v; aż przyiechał na to mieyłce gdzie rowny dzień nocy *BielKron* 447v, 270, 445v; *Mqcz* 4c; *Oczko* 29; *Calep* 34b; *LatHar* ++7.

»skoro dzień« = o *świcie* (9): *Murm* 14; Prima luce. bald alłf tag iłt Skoro dzień. *Mymer*¹ 5; *BartBydg* 84b; Przeto Krol łkoro dzień do woýłká przyiechał *BielKron* 306v; *SkarŻyw* 227, 328, 329, 444, 518.

»dni ubywa« (1): Z Ianem Chrzczącym dni vbywa *LatHar* ++7.

»gdy, aż dzień się zagrzewał (a. (o-, za-)grzał); w gorącości dnia« = w *najgorętszej porze dnia* [*szyk zmienny*] (4; 1): gdy fiedział we drzwiách namiouthu łwego w gorącości dnia [*in ipso fervore diei Vulg*]. *BibRadz Gen* 18/1, 1.Reg 11/11, 2.Reg 4/5; á on fiedział we drzwach [!] namiotu/ gdy fię zágrzewał dzień [*cum incalcesceret dies.*]. *BudBib Gen* 18/1, 2.Reg 4/5.

Zwroty: »noc ze dnia czynić« (2): Iáko pijánice noc ze dnia łobie czynią. *RejZwierc* A6v [*idem*] 61v.

»dnia (do-)czekać« (3): Dobre ferce/ żeś w tym żalu y dnia doczekáłá. *KochZuz* A3v; *KlonFlis* A4v; *KlonWor* 68.

»dnia dolegać« = *spać do rana* (1): Ktory rządzí ine wszytki; Kóždemu musi zabiegać, Anić może dnia doleg. *BierRozm* 24.

»dzień strawić [w czym]« (1): W nocy myśli/ w iákiéy dzień łtrawić włzeteczności *KochPs* 51.

Wyrażenia: »biały dzień« [*szyk 2 : 1*] (3): Biały dzień/ á noc ciemna/ łwoie czáły znáią. *KochPieś* 72 [*idem*] *ArtKanc* P14; Więc mowią/ Miał dzień biały/ czemu nie ogládał? *KlonWor* 66.

bibl. »ciężar, ciężkość dnia« (2 : 1): *RejPos* 59; ci ołtateczni iedną godzinę robili/ á rownymi nam wczyniłeś ie cołmy nošili ciężar dnia y znoy [*qui portavimus pondus diei et aestus Vulg*]. *BudNT Matth* 20/12 [*idem*] *WujNT Matth* 20/12.

peryfr. bibl. »dnia doskonałość« = *południe* (1): Spráwiedliwych tedy ściełzka iáko świátłość łwieczáza połtępuie y roście aż do dnia dołkonáłości [*crescit ad perfectam diem Vulg Prov* 4/18]. *KołakSzczeńł* B4.

»dzień jasny; świátłość dniow« (1; 1): iuż tám żadny łtrách/ áni żadny załtrzał nań nieprzydzie by też był wypułłczon wpošrzodku dnia náíáłfnieýłłego. *RejPs* 136; gdyż włzythká świátłość dniow wroku [*omnis lux diei anni*] od łłoncá pochodzi? *BibRadz Eccli* 33/7.

»krotki, mały dzień« (2 : 1): *RejPs* 148v; Bruma – Nakrotłzy dzien wzmie. *Calep* 140a; młódzba będzie pewnie źimie/ y będzie łtałá zá źniwá: á k temu ielzce máły dzień. *GostGosp* 82.

»letni dzień« (1): VCzony gošciu/ ielłi łpráwą mégo cieniá/ Vchodźiłz gorącego letnich dni promieniá. *KochFr* 93.

»dzień przeszły« (1): Co noc/ to rozbiéráyćie dnia przelzłého łpráwy *KochPs* 6.

»dzień przyszły« [*szyk 2 : 2*] (4): Kogut ielth ptak domowy [...] ktori [...] zafię czuiące pociełza kiedy godziny dnia przyłzłe⁸⁰ łpiewaniem przepowíada. *FalZioł* IV 18d; *LubPs* hh6; *RejWiz* 2v; *ArtKanc* T4.

peryfr. »dzień na schyłku« = *wieczór* (1): Strawiliłmy czás nátyłm, z czym było połpiełzyc. Nie baczyłz dnia ná łchýłku? *CiekPotr* 61.

»dzień wielki, długi« [szyk 2 : 1] (2 : 1): *BierEz* M2; *Soles longi*, Długie dni. *Mącz* 398e; *Rzemiełniká* do budowania dranic [...] ná Wiołnę/ kiedy dzień wielki/ iednać ma *Vrzędnik GostGosp* 96.

peryfr. »dzień nad zachodem słońca (był)« = *wieczór* (2): *Decrescente die*, Gdy dzień nad zachodem słońca był. *Mącz* 68c, 57c.

Szeregi: »dzień i jutrzeńka« [szyk 1 : 1] (2): bo co on [*stary zakon*] był iáko świecá ábo kágániec w ciemnym mieyscu poštánowioná (iáko 2.Petr. 1.v 19. czytamy) to iuż náłz nowy iest iáko iutrzeńká y dzień. *CzechEp* 115, 125.

»dzień, (i, a, albo, także) noc; dzień z nocą« [szyk 59 : 9] (57; 11): *BierEz* G3; *OpecŻyw* 37, 37v; *TarDuch* B2; *HistAl* [I3]; w iákicy piękności słońce y miefiąc ofwyeca dzyeń y noc zá íprawá páńfká. *LubPs* R3 marg; *GroicPorz* aa2v; *Leop Gen* 1/14, 18, 7/12, *Ier* 33/20, *Mar* 1/13; Tá światłosc w woley Bożey była położoná/ á tuż zá ciemnościami náłtępowálá/ ku wítáwie dnia y nocy *BibRadz* I 1a marg, *Gen* 1/14, 7/4, 12, 8/21, *Deut* 9/9 (9); *BielKron* A5v, 4v, 35, 85, 138y (9); *KwiatKsiqż* P4v; *AEquinocetium*. Czás gdy dzień s nocá yednákiey długości yest. *Mącz* 4c; Cztery y dwádziestá godzin. Noc y dzień wespółek *Mącz* 88a, 493c; *RejAp* 75, Dd3v; *RejPos* 69v, 70v; *RejZwierc* 151 v; *BudBib* B4, *Gen* 1/14, 17, *Ex* 24/18; *HistHel* C3v; *CzechRozm* 84, 148v; *Oczko* 29; *SkarŻyw* 481, 546, 583; *StryjKron* 155; *CzechEp* 247, 321; *KochPhaen* 1, 19; *KochPieś* 72; *ArtKanc* P14; *Calep* 34b, 269a; *GrabowSet* Fv; *LatHar* 200, 273, 337, 350; *WujNT Matth* 4/2, *Mar* 1/13; *PowodPr* 71, 73; *SkarKaz* 578a.

»dzień ani (albo) światło« [szyk 1 : 1] (2): dnia áni światłá żadnego v nich nie máłz iedno noc przez cále trzy miefiące *BielKron* 295; *Mącz* 198c.

Wyrażenia przyimkowe (572):»(až(e)) do (samego) dnia« = *do świtu, do białego rana; ad (in) lucem* *Mącz*, *Cn*; *antelucano tempore, ante primitias lucis* *Cn* [*w tym: do samego dnia* (2)] (17): *OpecŻyw* 86; *LibLeg* 10/147; *RejRozpr* C, H2v; *LibMal* 1554/185; Podobno ták o głodzye doleżymy do dnia. *RejWiz* 72, 14v, 62; Spálá thedy v nog iego/ až do fámeo dnia. *Leop Ruth* 3/14, *Prov* 7/18; *RejFig* Bb5; *BielKron* 53v; *Usque ad lucem vigilare*, *Až do dnia ítrzedz.* *Mącz* 496a; *RejZwierc* 237, 237v; *BielSpr* 38v; *BudBib Iudic* 19/26.

~ *Wyrażenie:* »aż do białego dnia« (1): ielzcze fię drudzy z tego przechwaláią/ że fá mężni ná ípełnienie y ná dośiedzenie aż do białego dnia. *WerGośc* 211. ~

»do dnia« = *o świecie; prope confinia lucis, primo diluculo, sublucanis temporibus* *Cn* (2): Tákicz y owá we gzie kmiotowná/ ktora žimie do dnia przáść ábo tkác wítáie *GórnDworz* H3; *GostGosp* 44.

»(w)śr(z)od dnia« = *w ciągu dnia* (2): flonce nad przyrodzenijé frod dnia fie zatzmilo *OpecŻyw* 148v; *SkarŻyw* 118.

»za dnia« = *de die* *Mącz*; *subdiu* *Calep* (3): *Mącz* 78b; záłzłó iey słońce ielzcze zá dnia *BudBib Ier* 15/9; *Calep* [1015]b.

»aż ku dniu, dniewi« = *do świtu* (2 : 1): mily kryftus będatz w oné piwnicy/ až ku dniu w wielkim wdęczeniu *OpecŻyw* 115v, 115v; do komory ínym yesth weszła I thamze afch ku dnyewy ínym, wlozu polyezawfchi *LibMal* 1551/166.

»na dzień« = *w czasie dnia* (43): *OpecŻyw* 2v, 49, 131v, 175; *PatKaz III* 142; *FalZioł* V 65; *WróbŻołt* pp7 [2 r.]; *HistAl* H5, H5v, I2, K6v; *BielKron* 261v, 263, 411v; *Mącz* 236a; *SienLek* 81v, 183v, 190; *BielSpr* 7, 10; *BudNT Act* 2/15; *SkarŻyw* 277; *StrykKron* 390, 602, 742; Ná dzień pierwżey godziny/ Iezus był prowadzon/ przed Piłatá łędźiego *ArtKanc* D11, D11, D12v; *LatHar* 55 [2 r.], 306, 311; *WujNT* s. 121, *Act* 2/15, 10/3; *SarnStat* 1106; Piotr powié: iż to trzecia ná dzień iest godziná/ Anifmy fię popili *SiebRozmysł* K3; *ZapMaz II G* 97/90.

~ *W przeciwstawieniach*: »na, w noc(y) ... a na dzień« [szyk 2 : 1] (3); Ná dzyeń tedy obłok był nád domem Bożym dla ochłodzenia/ á w nocy ogień dla światła *BielKron* 35v; *SienLek* 97, 109v.

Wyrażenie: »na krotki dzień« (1): á on sobie dobrze tuży/ iż nam dali Bog prętko poft zbieży/ bo ná krotki dzień wyfzedł. *RejZwierc* 159. ~

»przez dzień« = *w ciągu dnia* (38): *OpecŻyw* 67; *TarDuch* A2v; Ták iż cye nigdy Słońce przez dzyeń nye vpali *LubPs* cc2v; *Leop Ex* 13/22, 4.*Esdr* 5/4, *Tob* 12/12, *Apoc* 21/25; *BibRadz Tob* 10/7; *BielKron* 97; A słońce będzie świeciło w nocy/ á mieliąc trzy kroć fię przez dzień vkaże *RejPos* 5v; *BudBib Deut* 1/33; *ReszList* 169; *GrabowSet* F2v.

~ *Wyrażenie*: »przez cały dzień« (4): Pan wrzucił wiátr ná ziemię zewřchodu/ przez on cały dzień y noc *BibRadz Ex* 10/13; *Quodcunque dixerim*, [...] *commemorato vesperi*, Comkolwiek mówił/ [...] przez cały dzień/ to sobie wieczór przywodzę ná pámiéć. *Mącz* 215c, 290d; *SkarŻyw* 31.

Szeregi »przez dzień i (a, albo) (przez) noc« = *perdius atque pernox* *Mącz* [szyk 19 : 5] (24); *FalZioł* I 39d, II 1d, IV 23b, V 79v, 117v; Przez dzień y przez noc będę wołał bez odpoczynku moy pánie *RejPs* 31; *BibRadz Ex* 10/13, *Ion* 2/1; *BielKron* 30v, 113v, 115; *Perdius atque pernox stabat Socrates*, Przez cały dzień y noc ítał Socrátes. *Mącz* 290d; *SienLek* 53, 55, 151, 178, 181v [2 r.]; Ná dni świąt vroczyłtych przez noc y dzień cały podniořwřzy wzgorę ręce/ ná modlitwie/ [...] ítawał. *SkarŻyw* 31, 82, 441, 598; *WerGość* 244; *WujNT* 2.*Cor* 11/25. ~

»w dzień« = *interdiu* *Calep* (18): *RejKup* R; *LubPs* V, dd5; Y ten cię zewřząd ćieniem okrije swoim: Ze cię ani w dzień słońce gorące przéymie *KochPs* 187; *ArtKanc* E9v, Q9; *Calep* 550b; *KlonWor* 30, 68; *SzarzRyt* A4v.

~ *W porównaniu* (1): Ze wřzytko/ iáko w biały dzień/ widáć będzie *KochOdpr* D2.

Przysłowie: *Caligare in sole*, W yálny dzień błádzić [lege: błádzić]. *Mącz* 31d.

Wyrażenia: »w dzień biały« [szyk 1 : 1] (2): *KochOdpr* D2; áni dbay ná ítrzały/ Któřmi sieie przygodá w dzień biały. *KochPs* 138.

»w jasny dzień« (3): kthoremu gdym fię tym pilniey przypátrzała w iálny dzień [*clara luce*]/ dořlám thego że nie iest on moy ktořegom porodziła. *Leop* 3.*Reg* 3/21, *Am* 8/9; *Mącz* 31d.

Szereg: »(ani, tak) w dzień ani (i, jako i) o, w (poł-) noc(y)« (3): A nigdy áni wdzień áni opoł nocy to mi ípámiéći niewyřzło *RejPs* 179; *KwiatKsiąż* Gv; Ták w dzień iáko y w nocy/ gdy mi to mowiono/ [...] w płáć mię przywiedźiono *ArtKanc* Q8v. ~

»w poł dnia« = *w południe* (1): Wpuł dnia [*die media Vulg*] krolu/ ná drodze vyrzałem z niebá nád światłość słońeczną ořwiecájące mię światło *BudNT Act* 26/13.

»za dzień« (1): tákież zá noc/ zá dzień/ iáko wiele vbieżá wřzyfcy dobrze wiemy *BielKron* 439v.

»nade dniem« (4): Owa przepawfzy kilká godzin iáko vmárty/ ocknie fie nádedniem/ y woła *GórnDworz* S6v [*idem WerGość*]; *HistLan* C3; *WerGość* 247; *GórnTroas* 6.

»przed(e) dniem« = o *świcie*, *przed świtem*; *antelucanis horis*, *antelucanum tempus*, *ante lucem*, *sub ipsa die*, *sub lucem*, *sub lucis ortum* *Mącz*; *anteluculo Calep* (25): *OpecŻyw* 167v; *BartBydg* 11; *FalZioł* IV 50d; *RejPs* 194v; Ná dáremne nędznicy przede dnyem wftawacye *LubPs* cc6, N2; *Leop Judith* 12/5; *BielKron* 24; Sub lucem, et sub lucis ortum, Máło przed dniem/ ná lámym íwitaniu. *Mącz* 425a, 11a, 24b, 97b, 198a, 201c, 425a; *SienLek* 152; *KochPs* 191; *MWilcHist* I4; *KochMRot* B; *KochPieś* 3; *PudłFr* 68; *Calep* 74b; *GostGosp* 84; *LatHar* 12; *CiekPotr* 68.

»ze dniem« (1):

~ *Wyrażenie*: »rowno ze dniem« (1): *cum lucu abiit*, Równo fe dniem wyjechał. *Mącz* 201a. ~

»na dniu« (8): Sniło fię iey iuż ná dniu/ że miałto dziecięćią Pochodnią vrodziłá. *KochOdpr* D2v.

~ *W przeciwstawieniach*: »na dniu ... a (nie) na, w nocy« (2): *SkarJedn* 13; Przydał im wódze: ná dniu obłok znákomity/ A w nocy nieprzeyżránéy ogień niepokryty. *KochPs* 115.

Wyrażenia: »na małym, krotkim dniu« (2 : 1): bo ná małym dniu v nas nie tylko ráno álbo wieczór/ ále y w południe/ cién bywa więtlzy *GrzepGeom* O4, P; *KochPhaen* 11.

»na wielkim dniu« (2): W południe zásię tu [*cień*] v nas kiedy ná wielkim dniu/ bywa mnieyfzy á niż óná rzecz od któręy idzie. *GrzepGeom* O4, O4. ~

»we dnie« = (*de*) *die* *Mącz*, *Calag*; *interdiu* *Mącz*, *Calep*; (*sub*) *diu*, *luce* *Mącz*; *luci* *Calep* (405): *OpecŻyw* 67; *FalZioł* IV 24b, 25d, V 69; *BielŻyw* 166; *GlabGad* B5 [2 r.], B6v; *RejPs* 206; *LibMal* 1546/112r; *BielKom* G2; *GroicPorz* kk, kkv; *KrowObr* 61v, 197v; A co we dnie źle ípráwił w nocy ófzáciú. *RejWiz* 12, 26v, 120; A Pan ízedł przed nimi vkázuiąc im drogę/ we dnie [*per diem*] w słupie obłokowym *Leop Ex* 13/21, *Act* 12/18; *UstPraw* B2, E4v; *RejFig* Dd4v; *BibRadz Is* 17/11, 4.*Esdr* 6/31, *Luc* 21/37, *Apoc* 21/25; *KwiatKsiąż* I2v, N4; *BielKron* 44v, 46, 103v, 247v, 250v (14); De die pro interdiu, We dnie. *Mącz* 88b, 8d, 70a, c, 78b, 88c [2 r.] (10); *SienLek* 11, 21; *LeopPrzep* Dv; *GórnDworz* S7; *RejPos* [352]v; *HistLan* F5v; drugi w nocy domu ítrzeże á wednie zá kozámi dybie/ á mnima áby włódárzem był. *RejZwierc* 95v, 68, 202v, Aaa2; *BielSpr* 42; *BudBib Num* 10/34, *Ps* 77/14, *Ez* 30/16, *Bar* 2/22; *ModrzBaz* 36; *Calag* 89a; *KochPs* 20; *SkarŻyw* 244, 413, 473; *StrykKron* 442 [2 r.], 673; *WerGość* 248; *WisznTr* 30; *KochSob* 57; *GórnRozm* A3v, G4v; *Calep* 14a, 550b, [620]b, 954a; *GórnTroas* 52 [2 r.]; *GrabowSet* H3, T3v; Zá czyią ípráwą wednie słońce chodzi? *KochFrag* 16; *LatHar* 3, 4, 134, 666, Aaa3; Ieślić kto chodzi we dnie [*ambulaverit in die*]/ nie obrázi fię. bo widzi światło tego światá *WujNT Ioann* 11/9 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw, RejPos*], *Luc* 21/37, *Apoc* 21/25; *SarnStat* 678; *SkarKazSej* 660a; *KlonFlis* Ev; *KlonWor* 21; *SzarcRyt* A4v.

~ *W porównaniach* (5): gdyż pełen świat dziś dziwnych główek. Co y omácmie wżytko iáko we dnie widzą *RejWiz* 2; *BibRadz Rom* 13/13; *RejPosWstaw* [21²]v; *WerGość* 267; Chodźmy vczciwie/ iáko we dnie [*Sicut in die honeste*]: nie w bieśiádách y piiánftwách *WujNT Rom* 13/13.

Szeregi: »jawnie, (i) we dnie« = *manifeste et in die, in luce diuturna* *JanStat* 1122 (2): CHcemy/ áby Zydowie konie wżyfťkié iákiékolwiek będą/ mogli brác w zaftáwę/ ále iáwnie we dnie *SarnStat* 257, 257.

»we dnie i wieczor« (1): przeto theż nigdy nie fpią [gęsi dzikie]/ ale we dnie y wieczor lataią. *FalZioł* IV 18b.

»(jak, i, lub, nie, tak) we dnie, (i, a, ale, jako, tak, lub) w nocy (a. nocą)« = *nocte et die* *Mącz*, *Calag*; *dies et noctes*, *dies noctesque*, *diu noctuque*, *opp. neque diem neque noctem* *Mącz*; *nocte dieque* *Calag* [szyk 37 : 24] (61): *TarDuch* A4v; *FalZioł* IV 5d, 32d, 40d, V 35v, 101; *GlabGad* B5 [2 r.], B6v; *BielRozm* 10; *WróbŻółt* 31/4, 003; *LudWieś* B4v; zalię ná wirchu był kámień bárzo fliczny czyrwony/ ktory ták w nocy iako y we dnie fwiecił *HistAl* M7v; *LibMal* 1554/184v; *LubPs* bbv; *Leop Deut* 1/34, 1.Reg 25/16; *BibRadz Gen* 31/39, 40, *Deut* 1/33, *Iudic* 6/27, *Ier* 36/30 (9); *BielKron* 37v, 73, 262, 285, 316 (8); *Dies noctesque*, vel *dies et noctes*, w nocy y we dnie. *Mącz* 88b, 91a, 226c, 252a [2 r.], 282c, 331c; *SienLek* 176, 176v; *RejAp* 119; *RejPos* 51v; *BielSpr* 67v; *Oczko* 21v; *Calag* 476b; *KochPs* 159; *SkarŻyw* A3v, 455; *StryjKron* 345; *GostGosp* 146; *LatHar* 489; *WujNT Mar* 4/27 [2 r.], 5/5; *SarnStat* 678 [2 r.]; *KmitaSpit* A3.

»(jak(o), i) we dnie, (i, też, jako, tak) w nocy« = *stale, ustawicznie* [z *przeczeniem* = *nigdy*]; *nocte dieque*, *nocte et die*, *dies et noctes*, *dies noctesque* *Mącz* [szyk 193 : 39] (232): *BierEz* B3v, F3, I, Q4v; *OpecŻyw* 30v, 111, 131v, 141v, 159v [2 r.]; *OpecŻywPrzedm* C3; *plakala anna ku bogu w noczy y uednye poleczayacz bogu fmatek fwoy* *PatKaz II* 63; *PatKaz III* 112v; *TarDuch* E2v; *BielŻyw* 47, 124; *WróbŻółt* 1/2, 31/4; *LibLeg* 10/146v; *RejPs* 46; *SeklKat* X3v; *RejKup* p2v, f7v, t6, z8v; *MurzNT Mar* 4/21; *GliczKsiąż* K7v; *LubPs* Bv, Fv, H3v, L4, O (11); *GroicPorz* gv, g2; *KrowObr* 90v [2 r.]; O ktorych márnne ludzye myflac we dnie w nocy/ Trácą czáfem y zdrowie/ trácą wżytki mocy. *RejWiz* 62v; Nie pokuśi fie o cie ni wednie ni w nocy. *RejWiz* 135, 50, 113v, 147v, 148v, 149 [2 r.] (10); We dnie y w nocy [ziemia] niebędzie vgállsoná/ ná wieki będzie wftępował wzgorę dym iey *Leop Is* 34/10, *Lev* 8/35, *Ios* 1/8, 2.*Esdr* 1/6, *Ps* 1/2, 87/2 (10); *RejZwierz* 100, 132; *BibRadz Ios* 1/8, 3.*Reg* 8/59, 2.*Esdr* 1/6, *Ier* 16/13, *Luc* 18/7, 1.*Thess* 2/9; áby oni tákże we dnie y w nocy byli tym czym íą/ *vt femper vigilant, et custodiant* *OrzRozm* I4, O3, R3v; będzyefz fie bał we dnie y w nocy *BielKron* 45, 77v, 244v, 248v, 249, 349; *Mącz* 285d, 447b, 459a, 463d, 486b; *Prot* Bv; *RejAp* 49, 69, 69v, 70 [4 r.], 101 (18); á iżby vftháwicznie y we dnie/ y w noczy robiono/ á nic inego *GórnDworz* P3v, Gg5v; *HistRzym* 28, 91v, 126; *RejPos* Bv, 28v, 283, 314v; *BiałKat* 23v; *BielSat* Ev; *GrzegŚm* 28; *HistLan* B4v, E3v; *RejZwierz* 42, 262; *BielSpr* 42, 56v, 76; *BudBib* 3.Reg 8/29, 2.*Par* 6/20, *Is* 34/10; *BudNT Mar* 5/5; Brany twoie záfwdy otwárte będą/ á nie záfwrą ich w nocy y we dnie *CzechRozm* 120, 205; *PaprpPan* A3v; *ModrzBaz* 32, 40, 75v, 111; *KochPs* 81, 131; *SkarŻyw* 22, 30, 31, 89, 118 (26); *StryjKron* 400; *CzechEp* 112, 213, 235, 284; *KochPhaen* 14; *ReszHoz* 116; *ReszList* 171, 174; *KochTarn* 75; *ArtKanc* B6v, E14, K4, L10, N13v (9); *BielRozm* 10, 33; *GórnRozm* M3v; Broń go w przemiány wednie iáko w nocy *KmitaPsal* A2v; *GrabowSet* G3, O, Q4v, S3v; *KochFrag* 51; o tym wednie y w nocy myśli *OrzJan* 82, 35; *LatHar* 18, 51, 88, 154, 160, 468 (11); *KolakSzczęśl* A3; *WujNT Luc* 2/37, 18/7, *Act* 9/24, 20/31, 26/7 (18); *WysKaz* 45; *SarnStat* 1070, 1120; *PowodPr* 58; *SkarKaz* 611b; Tego we dnie y w nocy, ábyś fie przefstregał [errata: wyftrzegał] *CiekPotr* 19; *CzahTr* H2v; *SkarKazSej* 697b, 703b, 706a; Bo ia ciebie w fercu mam/ y we dnie y w nocy *PudłDydo* B. ~

Personifikacje (24): Dzień ieden dawa znác podobieńftwo o drugiem [Dies diei eructat verbum *Vulg Ps* 18/3] á noc tákież iedná czyni nam íprawę o drugiey *RejPs* 27; *LubPs* E2v; *BielKron* 247v;

KochPs 26 [2 r.], 139 [2 r.], 158; Bo cię cały nocy Z rąk niewypuścim/ aż dzień iako trzebá Gwiazdy rołpędzi co do iednéy zniebá. *KochPieś* 4; *GórnTroas* 21; *GrabowSet* Dv, H; *KochFrag* 24; *WitosłLut* A6; Godziny złotowłofe iuz dzień poczynáły. *KmitaSpit* B2; *GosłCast* 19, 68; Iák łkoro dzień światło łwe rozwodzi po niebie *SapEpit* A4.

Wyrażenia: »jasny dzień« (1): Chceli gdzie iálny dzień wychodzi z morzá/ Chceli gdzie wieczór gásnie pozna zorzá. *KochFr* 56.

»młody dzień« (1): łnadz taka bywa Iutrzenká gdy młody Swoy dzień wznošic poczyna z Oceánłkiey wody. *WitosłLut* A5.

Szereg: »dzień i (też, li) noc« (4): *LubPs* R3; Ieśli fie może nárułfyć vmowá moiá ze dniem/ y vmowá moiá z nocą/ żeby niebył dzień/ y noc czáfu łwego [ut non sit dies et nox in tempore suo] *Leop Ier* 33/20, *Ier* 33/25; Dzieńli po niebie wiedzie/ nocli łwoie kónie *KochPs* 3.

W przen (42): a będę wyłoce pochwalał w zarań [mane] miłofierdzie twoie. w zarań) to iełt wednie czáfu łaski, czáfu nowego zakonu. *WróbZołt* S8; *SkarŻyw* 584; *WisznTr* 34; *LatHar* 601.

Frazy: *bibl.* »dokąd (a. pokąd, poki) dzień jest« [szyk zmienny] (3): *OpecŻyw* 63; *Leop Ioann* 9/4; Mnieć potrzebá łpráwować łpráwy onego ktory mię połtał/ pokąd dzień iełt [donec dies est]. nádochodzić noc/ gdy żaden nie będzie mogł łpráwować. *WujNT Ioann* 9/4.

bibl. »dzień się oświeci, oświtnie« (2 : 1): ktorego [słowa prorockiego] pilnując dobrze czynić ie/ iáko kágáncá łwiecącego ná ciemnym miełcu/ aż fie dzień oświeci [usque que dies elucescat]/ a iutrzenká wzejdzie w łercách wáłzych. *BibRadz 2.Petr* 1/19; *BudNT 2.Petr* 1/19; *WujNT 2.Petr* 1/19.

bibl. »dzień się przybliżył (a. przybliża, a. przydzie)« [szyk zmienny] (7): Nocci przeminęła á dzień fie przybliżył [dies appropinquavit]/ Odrzućmyłz tedy vczynki ciemnošci/ á oblecmy fie w zbroię łwiátłošci. *BibRadz Rom* 13/12 [przekład tego samego tekstu (5)]; *BielKron* 132v; *RejPosWstaw* [21²]v; *NiemObr* 16; *WerGošc* 267; *ArtKanc* T3v; *WujNT Rom* 13/12.

»dzień nie schodzi« (1): [W niebie] Słóńce nam záwždy łwiéci/ dzień nigdy niezchodzi *KochTr* 22.

bibl. »poki wieje dzień« [szyk zmienny] (2): Poki wieie dzień [Donec aspiret dies]/ á zbieżá cienie/ poydę łobie do gory mirry *BudBib Cant* 4/6, 2/15.

Zwrot: »noc ze dniem pogodzić« (1): iáko tedy trudno/ noc ze dniem pogodzić *NiemObr* 126.

Wyrażenia: »biały dzień« [szyk 3:1] (4): Słóńce/ áby białemu dniowi pánowáło [Solem in potestatem diei *Vulg Ps* 135/8] *KochPs* 199; przywzięli pomocy: Y ztámtąd zkąd zorzá nam biały dzień podáie *GórnTroas* 8; *GosłCast* 68; *SapEpit* A2.

»dzień biały« = *zbawienie* (1): Przybliżáć fie iuz dzień biały/ [...] Iuzci oná noc minęła/ co po włzem łwiecie słynęła *ArtKanc* T3v.

»dzień boży« = *prawda Boża* (1): wyele ich/ iżeby dzyeń Boży widzyeli y wefelili fye/ przez kácerze bywáyá obudzeni. *KromRozm I* L2.

»dzień krotki« (1): [słóńce] Dzień krotki z zimnem/ z ciepłem długi wodzi *GrabowSet* E2v.

»dzień na niebie« (3): dokąd łwiéci dzień ná niebie/ Wołam/ y ręce łciągam do ciebie. *KochPs* 131, 44; A ztobá y wpół nocy zda fie dzień ná niebie. *KochFr* 72.

»dzień niebieski« = *szczęście wieczne* (1): (marg) Wzdychánie do niebiełkiey chwały (-) O naiálnieyfzy domu łwiátłošci/ [...] O dniu niebiełki záwždy wefoły *LatHar* 601.

»dzień nieskończony, ustawiczny« = *szczęście wieczne (1 : 1)*: Tu [= *w niebie*] [...] Wieczna pogodą/ dzień na wżyłtki łrony Trwa niefkonczony. *KochPieś* 12; Tám [*w Królestwie niebieskim*] dnia wítawicznego nocne ciemności nie pokrywaią: tám niebiekie pálace/ mgłą y chmurami nigdy nie záchodzą *LatHar* 597.

bibl. »synowie dnia« = *żyjący w łasce (1)*: ábowiem wżýscy wy/ iešteście fynowie światłósci/ y fynowie dnia [*et filii diei*]: nie ieštefmy nocy ani ciemności. *WujNT* 1.*Thess* 5/5.

»dzień światłości« = *Chrystus (3)*: *BielKron* 132v; *KochPs* 51; KRÍfte dniu nászey fwiátłósci/ nocne odkrywafz ciemności *ArtKanc* T13.

»dzień wieczny, wiekuisty« = *szczęście wieczne (3 : 1)*: Ktorzy byli łprawiedliwi. [...] Nie niewiedzą o kłopoćie: Pożywaiąc dnia wiecznego/ Bez zátrofkánia żadnego. *BierEz* O3v; *LatHar* 184; *WitosłLut* A6v; *GosłCast* 55.

»dzień wiecznej chwały« = *szczęście wieczne (1)*: bo pyłano *Ecle*: XIII od myefyącza znamyą yeft dnya łzwyátogo a marya yeftł myefyącz od teyze przeto yeft znamyą dnya uyeczney chwały *PatKaz* I 2v.

Szereg: »noc i dzień; noc ze dniem« (1; 1): *NiemObr* 126; OKrągły świat powozi czas z zawią głową/ Dwá koniá w wożie idą/ noc y dzień ie zową *KochMRot* C.

W funkcji przysłowka = *przez dzień, w ciągu dnia (36)* :

G sg »dnia« (5) : *MiechGlab* 23; *BielKron* 251; *Mącz* 201a; ábowiem ná okręgu niebiełkim wjbiegłzy [*słońce*] dnia iednego/ zálię łie wraca ná pierwłze łwe mieyłce. *BudBib* 3.*Esdr* 4/34.

A sg »dzień« (27) :

Wyrażenie: »cały dzień« [*szyk* 14 : 1] (15): *FalZioł* III 3a; A ták odpędziwłly nocne ciemności nieprzełtáwaymy cały dzień wyłławiác dobrodzieyłtwá páńłkiego *RejPs* 64, 86v; *LudWieś* B3; Leży cały dzyeń w bárłogu/ Ni do ludzi ni ku Bogu/ Doczekawłzy zálię nocy/ To dobywa gárdłem mocy *BielKom* E8; *BibRadz* 3.*Reg* 19/4; trwał ten gwałt cały dzyeń aż do zamirzku *BielKron* 385; *Mącz* 447b, 450d; *HistRzym* 11v; y modlił łię cały dzień y całą noc *SkarŻyw* 324, 583 [2 r.]; *GórnTroas* 13; *KlonWor* 75.

Szereg: »dzień, (i) noc« [*szyk* 18 : 3] (21): *FalZioł* III 3a; Także łturmuiąc dzien y noc gdy nie mogli go pożyć thedy kxiążęta Rułkie, [...] radzili Sędomirzanom aby łie poddali *MiechGlab* 33; *Leop* 1.*Reg* 30/12;. *BibRadz* *Gen* 1/18; *BielKron* 92; *Mącz* 447b, 450d; *SienLek* 170v; *HistRzym* 11v; *SkarŻyw* 324 [2 r.], 461, 583 [2 r.]; *CzechEp* 301; Niech łłucze pierł dni cáłe/ y nocy. *GórnTroas* 13; *GrabowSet* M3v; *WujNT* *Matth* 12/40 [2 r.]; łák ołieł chłopek nigdy bez kłopotu/ Nie ołchnie z potu. Robi dzień y noc *KlonFlis* C4; *KlonWor* 75.

I sg »dniem« (4) :

Szereg: »dniem, (i) nocą« (4): PAnie boże moy [...] dniem y nocą nieprzełtánę wołác ktobie *RejPs* 129v; *BudBib* *Ps* 87/2; Y ták dobywał Miástá dniem nocą łturmuiąc *StryjKron* 51, 309.

a. *O pogodzie (54)* : *Silentis spiritus dies* Spokoynego powietrza dzień. *Mącz* 393a.

Przysłowia: nie ieden dzyeń ciepły/ Czyni wiołnę po źimie *RejWiz* 53v.

iż po dżdzu iálny dzień przychodźi. *PudłFr* 21.

Wyrażenia: »cichy dzień« (1): *Silens dies a ventis*, Cichy dzień. *Mącz* 393a.

»ciemny dzień; ciemność dnia« (1; 1): á záfie ciemny dzień/ ímutny czyni ímyfl ludzki *HistAl* K3v; Nubilum die, Dla chmurów ciemność dnia. *Mącz* 252b.

»dżdżowy, deszczowy dzień« (1 : 1): Austrinus dies, Dżdżowy dzień. *Mącz* 21d, 306d.

»dzień gorący, ciepły« [szyk 2 : 1] (2 : 1): Wyodł ye w obłoku swoim gdy był dzyeń gorący *LubPs* R6; *RejWiz* 53v; *KochSob* 62.

»jasny dzień; jasność dnia« [szyk 10 : 3] (12; 1): A íze dzień íafny czyni vmyfl człowieczy wesoły *HistAl* K3v, K7v [2 r.]; Y chmury kiedy przeydą íafnieyfy dzyeń bywa *RejWiz* 35; *BielKron* 64, 307v; Hilaritas diei, íafność dnia. *Mącz* 156a, 55c, 201a, 278d, 398d; *PudłFr* 21; *KołakCath* C2.

»mroźny dzień« (2): Hyemalis dies, Mróźny dzień. *Mącz* 160c, 160c.

»niepogodny dzień« (2): Dies turbidus, Niepogodny dzień. *Mącz* 469b, 386b.

»(po-)chmurny dzień« (4): názaiutrz był chmurny dzień. *BielKron* 227v, 430; Polum caliginosum, Pochmurny dzień. *Mącz* 31d, 27b.

»pogodny, piękny, nadobny dzień« [szyk 4 : 3] (5 : 1 : 1): *FalZioł* IV 24a; Apertum coelum, íafny pogodny dzień. *Mącz* 278d, 55c, 398d; y dla tego od tąd więc záfwdy chwalić poczynamy/ mowíacz/ piękny dzień/ piękne niebo *GórnDworz* L16v; *Strum* Pv; *GrabowSet* Fv.

Szereg: »czas i dzień« (1): gdy wiáftr íagodny/ [...] Chmurą niebo odzíewa/ Obłok ow niepogodny Zganiáfiąc: czyni czás y dzień nadobny. *GrabowSet* Fv.

Wyrażenia przyimkowe (16): »przez dzień« (1):

~ *Wyrażenie*: »przez dzień gorákości« (1): rozmyfláf w duchu swoim twáfdim przez dzień gorákości [per diem aestus]. *Leop* Is 27/8. ~

»w dzień« (15):

~ *W porównaniu* (1): bo pochłébce/ pókiś w íczęściu/ íako cień w íafny dzień/ ták cień náfzláfduáf *KochCn* B4v.

Wyrażenia: »w dzień ciemności« (1): kedy íedno íáf rospófzone w dzień ciemności á chmury [in die nubis, et caliginis]. *BibRadz* Ez 34/12.

»we dżdżowy dzień« (1): íakoby weyźrzenie tęczé[!] gdy bywa ná obłoku we dżdżowy dzień [in die pluviae], *Leop* Ez 1/28.

»w dzień gorący« [szyk 5 : 4] (9): *FalZioł* V 94v; Wdzień gorący rofíáfgnáf chłodny obłok nád niemi *RejPs* 155v, 114v, 194; *SienLek* 187v; *GórnDworz* H3, N6v; *RejZwierc* 39v, 170.

»w jasny dzień« [szyk 2 : 1] (3): *FalZioł* V 118v; W íafny dzień záfwdy cień záf káfzdym chodzi/ A zazdrość w íczęściu ná káfzdego godzi. *RejZwierc* 224v; *KochCn* B4v.

»w dzień obłoczny, (i) pochmurny« (1 : 1): ták íie pytáf bédę o drobách moich/ y wyzwolę íe ze wfzech mieyfc do których íie rozpófzyły wdzień obłoczny/ y pochmurny [in die nubis et caliginis]. *BudBib* Ez 34/12. ~

W przeni (1) :

Wyrażenie: »piękny dzień« (1): Bo nie íuż flónce oftáfnié záfchodzí/ A po złéy chwili piękny dzień przychodzi. *KochPieś* 41.

W funkcji przysłówka = przez dzień, w ciągu dnia (3) :

G »dnia (a. dni)« (3) :

Wyrażenie: »dnia gorącego, ciepłego« [szyk 2 : 1] (2 : 1): Lecie zafię barzo gorących dni/ nie ma być bronion lekki wiatr/ z ktorego by mogła ochłodzenie mieć. *FalZioł* V 24; *LudWieś* B5v; *RejZwierc* 256.

b. Zestawienie w funkcji pozdrowienia »dzień dobry« [szyk 11 : 1] (12) : Dobry dzień panie Iozeph podobnos czuyno łpał *RejJóz* I8, D7; Benedictus sis, sicut in Latina Phrasi, Salve, in Polonica, Dobry dzień/ Pomagabóg/ álbo moyá służbá/ yáko dworzanie vzywáyą. *Mącz* 87a, 266d, 410d; ieden drugiemu od máthki náłáie/ [...] á miáłto dobry dzień/ owo kárczemne/ powie *GórnDworz* N2v; *RejZwierc* 234, 234v.

Zwroty: »dobry dzień da(wa)ć; danie dobrego dnia« (2; 1): łkoro po dániu dobrego dnia ieden drugiemu/ poczył pytać ten czo pozniey przyłzedł *GórnDworz* T4; Chybá ow głuch tego nie vmie/ czo teź więcey nie vmie iedno czápkę zyć á dobry dzień dáć *RejZwierc* 151, 227v.

»dobry dzień powiadać« (1) : Ten mu śniadanie nośi/ Dobry dzień powiada *KlonWor* 62.

c. Jako jednostka miary długości drogi = iter diei *Mącz*, *Vulg*, *Cn*; iter viae *PolAnt* (50) :

Wyrażenia: »dzień chodu, chodzenia« (13 : 1): *LibLeg* 9/50v; Szerokość źiemie [*Panonii*] trzy dni chodu/ ná dłużą łześć dni chodu. *BielKron* 289v, 264v, 266v, 289v, 439v, 455v [2 r.] (11); *BudBib* 1.*Mach* 5/24; *SkarŻyw* 52.

»droga [ilus] dni« = iter diei *Cn* [szyk 4 : 1] (5): Poydziem drogę trzech dni w pułczą *Leop Ex* 8/27; *Quadriduiter*, Czterech dni drógá. *Mącz* 339d; y łzli drogą trzech dni [*ambulaverunt viam trium dierum*] wpułtyni *Ethámłkiey BudBib Num* 33/8, 10/33 [2 r.].

»dzień drogi« (4): ále ledwe dzień drogi znim vłzedwłzy/ opuścił go on towárzyłz *SkarŻyw* 471, 183; *WujNT Luc* 2/44; *SkarKaz* 422b.

»dzień jazdy« [szyk 11 : 2] (13): Thak y ziemia Zawolłka od rzeki Wolhy aż do morza Chwalenłkiego iest XXX dni prętki iazdy *MiechGlab* 23; *LibLeg* 10/146v, 11/84; *BielKron* 264, 267v, 277 [2 r.], 280, 292v; *Bidui castra aberant*, Woysko leżalo ná dwu dniu yázdy *Mącz* 24d; *Dirimuntur oppida unius oppidi itinere*, Dzień yázdy yedno od drugiego. *Mącz* 103a, 175d, 366c.

»dzień żeglowania, pławienia« (1 : 1): (*marg*) Afriká krolełtwo. (-) Dwa dni żeglowánia łniego do Rzymá *BielKron* 270, 431.

Wyrażenia przyimkowe (4): »na dzień« (2):

~ Wyrażenie: »na dzień chodu« (2): *BibRadz Ion* 3/3; A łam łie vdał w pułczą/ ná cały dzyeń chodu *HistHel* C3. ~

»za dzień« (2):

~ Wyrażenia: »za [iles] dni chodu« (1): s tąđ zá trzy dni chodu iest do Targowilłká Miálłhá Wołłskiego *BielSpr* 58v.

»za [iles] dni jazdy« (1): łtámtąd potym zá dwánaście dni iázdy ná Kalkę Rzekę przyłzli *StryjKron* 260. ~

W funkcji przysłówka = w ciągu dnia, przez dzień (7) :

A »dzień (a. dni)« (7) :

~ Wyrażenie: »dzień chodu« (7): przyciągłi do Kálłtroterreum ná tą że rzeką od Luteciey dwa dni máłe chodu *BielKron* 222v, 3, 55, 229, 291v, 457v, 459v. ~

d. *n-pers*: Nazwa bogini pogańskiej (2) : Perłowie [...] Kury ofiárowáli boginiey Dniowi/ iż y w nocy przepowiedáią ludzyom. *BielKron* 24v, 24v *marg*.

2. *Doba*; *dies* *Murm*, *Mymer*¹, *BartBydgd*, *Mącz*, *Cn* (7764) : A gdy było po kilku dniow: Xánt do siebie prošíł vcźniow *BierEz* Ev, F4, G3, 0; ij rzékl poty^m po dwu dniu ku fwy^m zwolenikóm: Podzmy do żydowfkié ziemie. *OpecŻyw* 67; A dla tego od tego dnia/ poczęli myflitz aby go zabili *OpecŻyw* 69v, [27], 32, 49, 147v, 164 (16); *PatKaz I* 7; *PatKaz II* 84; *Murm* 10 [5 r.]; *Mymer*¹ 5 [2 r.]; *HistJóz* A3, A4, A4v; *BartBydgd* 142b; iako dniowie rozdzieleny fą ku miefiączom w kalendarzech á w minucijach *FalZioł* V 46, I 15b, II 14c [2 r.], IV 18d, 19b, 50d (14); potim lepak po trzech dniach Platona wzrzał *BielŻyw* 80, 17, 55 [2 r.], 80, 166; *KłosAlg* A3, E4 [2 r.], Gv [2 r.]; *WróbŻółt* S8; *LibLeg* 10/46v; *RejRozpr* A4; *RejJóz* A6v, A7v; *SeklKat* Gv; *RejKup* i5; *HistAl* A5v, B3, B5v, D4v, D5; *MurzHist* Iv, P4v [2 r.], T4v; *MurzNT Matth* 22/45, *Mar* 8/31, *Luc* 5/17, 15/13, *Ioann* 4/43; *KromRozm II* f3; *LibMal* 1552/168v; *LubPs* S6v, aa3v, bb3; *KrowObr* 71; *RejWiz* 66, 97v; *Spráwá* fzesći dni/ ktorych Bog/ fwiát ftworzył *Leop Gen* 1 arg, *B2, *Gen* 1/5, 8, 13, 19 (27); *UstPraw* F4v, G [2 r.]; *RejZwierz* 107v; 22. y 28. Pan Bog błogolláwi fpráwam fwym. 31. ktorych dokończył w fzesći dniach. *BibRadz* I 1a; przyfzli po dziewiáciu miefiáčoch y po dwudzieftu dniu do Ieruzálem. *BibRadz* 2.Reg 24/8, I 1 *marg* [2 r.], 2 *marg* [2 r.], *Gen* 7/4, 8/3, 6 (51); *Goski ktv*, A3, A3v, A4v, A5 (29); *OrzRozm* M4, Tv; *BielKron* 1, 5, 16v, 37v, 439v (40); *Annus Lunar*, Miefiác 30 dniów máyący. *Mącz* 10c; In uno atque altero die, W yednym álbo we dwu dniu. *Mącz* 503d, 24d, 31c, 44c, 54b, [460]d (57); *OrzQuin* V3; *SarnUzn* C5; Kiedy ná kthorym pálcu vczyni fye kroftá czarna/ iáko Wicze [!] zíařno/ boláca: vmrze we dwu dniu. *SienLek* 23, 33, 86, 152v; *LeovPrzep* G4v, H [4 r.], [K]; *RejAp* 11, 93v, 94, 96v; *GórnDworz* E8, T, Y6v; *HistRzym* 7v, 22, 124, 128v; *RejPos* 33v, 38, 40, 118, 185v (11); *BiałKat* 358v; *KuczbKat* 50, 295, 430 *marg*; *RejZwierz* 59, 59v, 61v, 101, 160v (7); *BielSpr* 53; *WujJud* 194, 194v [2 r.]; *BudBib Gen* 1/5, 8, 13, 19, 23 (49); *BiałKaz* Cv; Wiećie iż po dwu dniu páfchá będzie *BudNT Matth* 26/2 [idem *WujNT Matth* 26/2], *Ioann* 11/53, *Act* 15/36, 24/24, 25/1, Kk5v (8); *StryjWjaz* B2; *CzechRozm* 41, 169v [5 r.], 170, 267; *ModrzBaz* [16], 92v; *SkarJedn* 91; ták iżby przetsię po téy trofze/ náznáczoną dniowi miáre/ w godzinie/ á nádáléy w pułtoru wypił *Oczko* 20, 19v, 29v [5 r.], 30 [2 r.]; *KochPs* 60; Y po kilu dniu záfię tákże te ie^{mu} męki zádawáli. *SkarŻyw* 76; Po dwu dniu vpomina fię Cefarz obietnice *SkarŻyw* 188, 21, 118, 173, 195, [236] (33); *MWilkHist* Bv, B2, Lv; *CzechEp* 25, 55, 56, 57, [399]; *NiemObr* 24, 86, 171; *ReszPrz* 83, 97; *ReszList* 173; *WerGośc* 252; *PudlFr* 67, 73; *ArtKanc* E19, K8v [2 r.], M6v [2 r.], S17; *GórnRozm* L2; *KochProp* 14; *ActReg* 78, 97, 124, 125; *Calep* 130b, 359a, 553a, [704]b, 778b (7); *GostGosp* 34, 158; *ZapKościar* 1588/77; *GrabowSet* A4v, I3v, P; *LatHar* [++], [++]v [2 r.], [++2], [++2]v, [++3] (27); *KołakSzczęśl* C4; *RybGęśli* Cv; A nie tyžeš ielt on Egipcyanin/ ktorys przed tymi dni [ante hos dies] vczynił rozruch *WujNT Act* 21/38; Więc ieden różnośc czyni miedzy dniami: á drugiemu káždy dzień iednáki. *WujNT Rom* 14/5, *przedm* 40, s. 15, *Matth* 17/1, 26/2, *Luc* 1/24 (50); *WysKaz*)?(2v; *SarnStat* 226, 476, 611, 981, 1278, 1287; *SiebRozmysł* [A4]v, K2; *SkarKaz* 116a, 117b, 119a, 121b; *CiekPotr* 30, 44 [2 r.]; *GosłCast* 30; Ożywi nas y po dwu dniu/ y trzeciego dnia wzbudzi nas. *SkarKazSej* 707b, 706a; *KlonWor* 4; *SzarzRyt* D2.

[ileś] dni czego (24), [jakiś, któryś] dzień czego (5): *BierRaj* 20v; *PowUrb* +4v; *PatKaz I* 3 [3 r.], 16 [2 r.]; *PatKaz II* 77; *HistJóz* A4v; *RejKup* Bb; *KrowObr* 79v [4 r.]; *BibRadz Tob* 10/7; *BielKron* 32, 164; Trzy dni Pánłkiey w grobie bytności *KuczKat* 50; *SkarŻyw* 487; *ActReg* 78; *GostGosp* 158; *ZapKości* 1588/79; *LatHar* 531. Cf »dzień miesiąca«, »roboty dzień«.

[ileś] dni do [= przed] czego (1): IEFus tedy przed fześcią dni do wielkiei nocy [*ante sex dies Paschae*] przfzedł [!] do Bethanjiéi *MurzNT Ioann* 12/1.

[ileś] dni od czego (4), [któryś, jakiś] dzień od czego (1): *OpecŻyw* 22v; *Nudius quartus*. der viert tag ietz vergangen Czwarty dzyen od dzyfłeyfłego dnyá. *Murm* 14; *FalZioł* V 46; *BielKron* 197; *RejPos* 141.

[któryś, jakiś] dzień przed czym (11), [ileś] dni przed czym (1): *BibRadz 2.Mach* 8/26; *BielKron* 32; *Pridie quam occideretur*, Wnet dzień przed tym niż zábit. *Mącz* 337d, 88c [3 r.], 321d [3 r.], 339d; *SienLek* 189 [2 r.].

[któryś, jakiś] dzień po kim, po czym (8), [ileś] dni po czym, po kim (6): *OpecŻyw* 21 v, 25v, 73; *Leop 1.Reg* 20/27; *BibRadz Lev* 23/15, I 71b marg, *Matth* 27/62, 28/1; *Mącz* 341b, 362c; *BudBib Ex* 7/25; *LatHar* 365; *WujNT Matth* 27/62; tedy fłufznie nowy zakon/ ná tákowe poświęcenie obraca pierwzy dzień po foboćie *PowodPr* 50.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): *Párafceue*, to iest przygotowanie zowie dzien piątkowy. *WujNT Matth* 27/62.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miesiąca [w pl (14), w sg (1)] (15): *RejZwierz* 61v; która przyniefióńá do Polłki zá małżonkę krolowi *Zygmunthowi*/ [...] ná oštátku *Kwietniowych* dni. *BielKron* 417v; *Mącz* 88c; *LatHar* [++], [++]v, [++2], [++2]v, [++4] (12).

W porównaniach (16): *RejPs* 125v; V Páná tyfiác lat iáko ieden dzyeń. *LubPs T6 marg*, S6v, T6, hh6; *Leop Am* 8/10; *RejZwierz* 61v; *BibRadz Iob* 7/1 [2 r.]; *RejAp* 62; *RejPos* 6, 102v, 126v; Y służył iáákob dla Rachele siedm lat/ y były w oczu iego iáko dni krotkie [*sicut dies pauci*] *BudBib Gen* 29/20, *Iob* 7/1 [2 r.].

Tytuły:

a) *bibl.* »księgi słow i dni; rzeczy dniow« = *Księga Kronik Paralipomenon* (5): *Synowie Lewi* kxiążetá fámiliey/ nápiłani fą w księgách fłow y dni [*in Libro verborum dierum*] *Leop 2.Esdr* 12/23, *4.Reg* 10/34, 16/19, 20/20; Pierwfe księgi kronik To kfięgi *Iwreyczycy Dybre Háiámim* (to ieft/ rzeczy dniow/ álbo dzienne) zowá. *BudBib 1.Par* 1 arg.

b) O tytule utworu *Plauta „Trinummus”* (1): á izem fię ná bálámuctwo Zá ten isty potroyny náiał: džišieyřzemu *Dniowi* y *Comoediey* dam imię *POTROYNY*. *CiekPotr* 66.

Przysłowia: bibl. nie ftháraycie fię o iutrzeyřzym dniu *RejPos* 82, 217.

BartBydg 153b; *RejPos* 82, 217v; Nie trořzczięfz fię tedy o iutrze. Abowiem iutrzeyřzy dzień o fwoie potrzeby trofkác fię będzię [*crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi*] *WujNT Matth* 6/34, *Matth* 6/34 [ogółem 5 r.].

bibl. SeklWyzn e2v; *SeklKat* R; *RejPos* 340v; *RejZwierz* 166; *LatHar* 51; *WujNT Matth* 25/13; Czuyćie vřtáwicznie/ bo niewiećie dniá áni godziny [*quia nescitis diem neque horam* *Vulg Matth* 25/13]. *WysKaz* 47 [ogółem 7 r.].

AVgułtin miedzy dziwy/ przednieyżemi światá/ Piŕze młodego człeká/ dziw nawiętszy/ látá.
Ktore iáko Márcowe dni/ káżdey godziny/ Miefzáią fie *RejZwierz* 61v.

Bo ŕpráwá dniá wczoráyżego/ Miŕtrem iełt v dziŕieyżego. *RejZwierc* 232v.

Frazy: »[komuś a. czegoś] jest [ileś] dniow, [któryś] dzień« (1 : 2): żywotá iey wŕzytkiego było lat pięćdziesiąt y ŕześć/ mieŕŕcy oŕm/ dniow 21. *SkarŻyw* 143; *WujNT Ioann* 11/39; iŕ W.K.M. dáć raczył ŕynaczká Władzyłáwá/ ktoremu dziŕ iełt pięćdziesiąty dzień y czwarty *SkarKaz*) (4).

»(dziŕ, oto, ten, mało nie, juŕ) [któryś] dzień (jest) (temu a. jako)« [szyk zmienny] (27): Oto iuŕ dzis trzeci dzień iakos fie gorzko rozłáczyl ŕemná. *OpecŻyw* 164, 163v, 167v; *MurzNT Luc* 24/21; *RejWiz* 93v; *Leop* 1.Reg 30/13, *Act* 27/33; *BibRadz Act* 27/33; *Mącz* 44b, 252c [3 r.], 344a; *GórnDworz* M, P5, Kk7v; *RejPos* 111, Ooov; *WujJud* 38v; *BudBib* 1.Mach 9/44; A iŕz temu dziŕ dzień dziewiąty *SkarŻyw* 227, 1, 98; *MWilcHist* I4, K; *WujNT Luc* 24/21, *Act* 27/33.

»nie był dzień jeden kiedy by« (1): chocia nie był ten dzień ieden/ kiedy by tego w dom do niey nie noŕzono *GórnDworz* Aa5.

»Pan Bog ci (a. tobie) niech da dobry dzień« (3): Pan Bog ci niech da dobry dzień. *CzechRozm* 40v, 11, 40v.

»dzień (prze-)minął, przeszedł, zejdzie *itp.*« [szyk zmienny] (23): A iuŕ był minął pierwŕzy dzień *BierEz* Q4v, O4v; Krotofilá dármu przydzye/ Nie wiedzyeć kiedy dzyeń zeydzie. *BielKom* F2v; *GliczKsiąŕ* C2v; *LubPs* hh6; *Leop* *Gen* 8/6, 26/8, *Luc* 4/2; *UstPraw* B2; *BielKron* 113v, 414v, 423v; *Mącz* 102d, 105a, c, 279d; *GórnDworz* R2; *KuczbKat* 430; *KochPs* 103; *ArtKanc* D12; *ZawJeft* 38; *GórnTroas* 12; *WujNT Act* 25/13.

»przydzie (a. nadchodzi), nastaje, idzie dzień« [szyk zmienny] (52 : 6 : 2): A kiedy drugi dzień náłtał/ Xánt Ezopá ku láźni poŕlał. *BierEz* D3, N2v; *OpecŻyw* 136v; *HistJóz* A4v; *FalZioł* II 3b; *RejJóz* I8v; *MurzNT Luc* 21/6; *KromRozm* II c; Iuŕ był przyŕedł dzień trzeci [advenerat tertius dies]/ y náłtało záránie *Leop* *Ex* 19/16, *Iudic* 14/15, 1.Reg 20/27, 31/8, *Ier* 16/14, *Luc* 23/29 (16); *BibRadz Iudic* 14/15, 19/5, *Ier* 16/14, 30/3; *BielKron* 15v, 32, 90, 134v; *SienLek* 189; *RejPos* 195, 296; *BudBib* 1.Reg 2/31, *Iob* 30/25, *Is* 39/6; *BudNT Luc* 5/35; *CzechRozm* 177v; *Oczko* 20; Ale dŕiēn idŕie/ kiedy Pan nádemná Litoŕc okaŕe *KochPs* 63; *SkarŻyw* 15, 252, 481, 589; *MWilcHist* G2; *CzechEp* 298; *ArtKanc* B5v; *LatHar* 724; *WujNT Matth* 9/15, *Mar* 2/20, s. 133, *Luc* 5/35, 17/22 (9); *KmitaSpit* C5.

»dniaby [komu] nie sta(wa)ło« (3): Bych chcyáł wyliczáć nyewczáły káplánow dziŕieyŕŕych/ dnyáby mi nye sítáło. *GliczKsiąŕ* O7v; *SkarŻyw* 332; *PudłFr* 70.

»dni trwają« (1): Takieŕ z rzádzienia twego y dni trwają *WróbŻołt* 118/91.

»dzień (u-)płynie« (3): Zaden mi dŕiēn bez twoiēy chwały niewplynie *KochPs* 210, 134; *LatHar* 2.

»[jakoś] dŕiēn ŕię [komuś] wodzi« (1): Bowiem kto dwie wronie widŕi Szczefno mu fie ten dzień wodzi *BierEz* E.

»wypełniło ŕię (a. ŕpełniły ŕię, napełniły ŕię) [ileś] dni« [szyk zmienny] (18): GDy fie czterdzieci dnij wypelnily po narodzeniu ŕyna boŕe⁸⁰» *OpecŻyw* 25v, 175; *HistAl* K7v; *Leop* *Num* 6/5, 13, YY4v; *BibRadz Tob* 10/7; *Goski* A4v; *BielKron* 29; *RejPos* 33v, 140v; *BudNT Luc* 2/21; *LatHar* 530, 531; A gdy ŕię ŕpełniło oŕm dni [Et postquam consummati sunt dies octo] iŕby obrzezano dŕieciátko *WujNT Luc* 2/21, *Luc* 9/51, *Act* 9/23; *SiebRozmyŕl* K2v.

»bodaj złe dni« [*przekleństwo*] (1): BOdayci złe dni/ niechcesz mię miłować *KochFrag* 23.

Zwroty: »dnia pilnować, dzień zachowywać, suszyć; zachowanie dniow« = *pościć* [*szyk zmienny*] (4 : 3 : 2; 1): *RejWiz* 71; *RejFig* Aa5; iáko o záchowaniu dniow y wżywániu pokármow. *BibRadz* II 90e *marg*, *Rom* 14/6 [2 r.], II 90c *marg*; *WujJud* 194v [2 r.]; Ktory dnia pilnuie [*Qui sapit diem*]/ Pánu pilnuie *WujNT Rom* 14/6, *Rom* 14/6 *marg*.

»dzień (s-)trawić, strawiony, przetrwać; dni się strawiły« [*szyk zmienny*] (19 : 3 : 1; 1): Atak natich dobrich vczinkach/ ten dzień ma być ftrawiony. *SeklKat* G2v, T2; ftrawiłem dzyeń próżno zem żadne⁶⁰ nie pociefzył. *BielKron* 147v; Cyathos sorbillans paulatim hunc producám diem Nápiyáyaç fie ten dzień przetrwám. *Mącz* 96d, 6a, 13a, 156a, 167a, 309c (9); *GórnDworz* P8; *WujJudConf* 191; Infze dni ná fłuchániu Pořłow fie ftrawiły *StryjWjaz* C4; *Calag* 133a; *KochPs* 126; *SkarŻyw* 160; *KochPieś* 43; *ArtKanc* T8v; *LatHar* 1, 191, Aaa7; *WujNT* 248.

Wyrażenia: »dzień błogosławiony« (2): *KochPs* 178; Dzień to błogofławiony/ Kiedym ia wáńzym řidłem vpleciony. *KochPieś* 53.

»dzień boży« (1): vpadáią/ álbo wyfycháią [*źródła*]/ co dzień Boży/ rázów dwánaście. *Oczko* 9v.

»cały, wszytek dzień« [*szyk 8 : 6*] (9 : 5): *Mącz* 13a, 432d, 447a, b, 450d [2 r.]; *GórnDworz* P8; *RejPos* 59; ktory dzień wżyftek ná modlitwách y ná řwiętych fpráwách bywa ftrawion *WujJudConf* 191; *BudBib* I 1 *marg*; *SkarŻyw* 160; *LatHar* 2, Aaa7; *WujNT* 248.

»co dzień« [*w tym: co dzień to (21)*] = *in, (per) diem (dies)* *Mącz*, *Modrz*, *PolAnt*; *quotidie* *Modrz*, *PolAnt*, *Vulg*; *prope diem* *Mącz*; *in die* *PolAnt* (175): wierzę ifz się zdomem moiém co dzień to gorzei dżiác będzie *MurzHist* H2; *KochZuz* A2v; *BielKron* 58, 58v, 195v, 201v, 225 (7); *Mącz* 146c, 183d, 207b, 279a, 326a (9); *GórnDworz* M7v, O2v, Ff8v; *BielSat* [14]v; *HistLan* A3v; *KuczKat* a2, 410; *WujJud* 2; *BudBib Ex* 29/36, 38, 1.Par 16/37, *Thren* 3/22, *Ez* 45/23 [2 r.]; *BudNT Matth* 26/55, *Luc* 9/23, *Hebr* 7/15 [27]; *CzechRozm* 108, 169, 255; *KarnNap* C3, F3v, Gv; *ModrzBaz* 112, 126v, 138v, 141v; *SkarJedn* 232, 341 [2 r.]; niechayże tedy téy wody piją řiá/ co dzień/ á nie przedzndi *Oczko* 21, 10, 19v, 20v, 27v, [43]v (10); *KochPs* 85, 136; *SkarŻyw* 498 [2 r.], 519, 527, 536, 544 (39); *NiemObr* 4, 166; *KochFr* 50; *KlonŻal* D2, D2v; *ReszHoz* 134, 135; *BielSen* 15; *BielSjem* 14; *GórnRozm* I2v, I3, I4v; Senatorowie roziechali się nikt nie przybywa ale codzien vbywa. *ActReg* 124, 49, 130, 161; *Calep* 318b, [861]a; *Phil* [S6]; *GrabowSet* I3, O3, V3; *OrzJan* 71; KAżdy z nas/ [...] ták fię też y choroby co dzień řpodźwiác może *LatHar* 647, 194, 197 [5 r.] 252 [2 r.], 261, 397 (17); *RybGęřli* B4, C4; *WujNT* 140, *Act* 2/46, 47, s. [405], 419 (11); *SarnStat* 330, 1051; *SkarKaz*)(3, 45b, 81a, 84a, 156b (11); *VotSzl* D4; *SkarKazSej* 659b, 669b, 682b [2 r.], 693a, 706a; *KlonWor* 15, 65.

»dzień dzisiejszy« [*szyk 11 : 8*] (19): *Murm* 14; *LibLeg* 6/77v, 158v; *ZapWar* 1550 nr 2665; *LubPs* cc4v; *Leop Gen* 21/26, *Ier* 44/23; *OrzRozm* N; *RejPos* 286v; *BudBib Prov* 27/1; *SkarŻyw* 422; iáko dzień dżiřieyfzy pokázuie *CzechEp* 23, 373; *KochWz* 139; Dofýc ná rozum człowieczy Dzień dżiřieyfzy miéc ná pieczy *KochPieś* 47; *KochProp* 7; *LatHar* 18; *SkarKaz* 514a; ánim go przedtym, procz dnia dżiřieyfzego, Nigdy oczymá fwymi nie widział. *CiekPotr* 73.

»dzień godny, dobry, osobny, powolny [*ku czemu*]« [*szyk 8 : 1*] (5 : 2 : 1 : 1): Dzień ku wefelu godny *FalZioł* V [53], V [50] [2 r.], [50]v, [53] [2 r.]; Dzyen powolny ku rzeczám Zenřkim *Goski* A3v, A4 [2 r.].

»jutrzejszy dzień« [szyk 7 : 4] (11): Iakoby iutrzejfzy dzyeń z reyełtru wyłtáwíc *RejWiz* 12; *BibRadz Prov* 27/1; *Mącz* 67b, 154c; *RejPos* 82 [2 r.], 217, 217v; *RejZwierc* 66; *BudBib Prov* 27/1; *WujNT Matth* 6/34.

»každy dzień« = *quotidie Calag* [szyk 9 : 1] (10): *BielŻyw* 143; á drugi rowno łobie każdy dzień poczyta *BibRadz Rom* 14/5, *1.Esdr* 3/4, *Tob* 10/1; owa ile ktory obiad/ ábo wieczera kofztowála/ tyle zráchowanego łummą przy káżdym dniu łtało *GórnDworz* O6; *Calag* 477b; *KochPs* 54; Nie káždyć iednę dzyeń fortunę niełie. *KochSz* C2v; *ReszHoz* 136; *WujNT Rom* 14/5.

»dzień miesiąca, miesięczny« (4 : 1): *Leop Is* 1/14; *Mącz* 31c, 112d; Dni miesięczne y Epáky wiedzieć/ pożyteczna rzecz káždemu łpráwnemu á bácznemu człówekwi. *LatHar* [+12]v, [+12]v.

»niefortunny, nieszczęsny (a. nieszczęśliwy), niebezpieczny dzień« [szyk 7 : 4] (7 : 3 : 1): *FalZioł V* [52] [3 r.]; *LubPs* V3v; *Mącz* [18]d, 88b; Niełzczęłny to był dzień/ kthregom [!] łie ia národził *HistRzym* 45, 31, 32v; *RejZwierc* 149, 149v.

»powszedni dzień« = *dies profestus Mącz, Modrz; operarius dies Mącz* [szyk 3 : 2] (5): tak wiele łwiąt wkołcielé bożem naczynili/ że ledwa niewięcy niłz dni powłzednich *MurzNT* 56; *Mącz* 88b, 125c, 264c; *ModrzBaz* 92v.

»przesłły dzień; dzień co przeszedł« [szyk 2 : 2] (3; 4): *ZawJeft* 22; Pan/ [...] Widząc dni co przefłzł/ [...] Snaby rychley łáłkę wczynił nádemną. *GrabowSet* B2v; Tyłsiac łat [u *Boga*]/ by tełż było wieku człóweczego/ [...] Nie więcey bęđie náđ czás dnia przefłzłego wczorá *GrabowSet* E, H2v.

»dzień przyrodzony« = *24-godzinna doba* (1): Tedi łtał łię wieczor y zaráneł dnia pierwłzego. (*marg*) Z tąđ to Żydowie biorá/ iż dzień przyrodzony/ od wieczornego zmierrkánia poczynáią. (–) *BibRadz* I 1a *marg*.

»przyszły dzień« [szyk 3 : 2] (5): *RejPs* 206v; *RejWiz* 120v; *BibRadz Prov* 27/1; dźiś wzyy biéłsiády/ O przyłzłym dniu niechay prózný rády *KochPieł* 24; *WujNT* 122 *marg*.

»robotny, roboty dzień« – *dies operosus Murm, Mymer*¹, *BartBydg; operarius dies Mącz* [szyk 6 : 3] (7 : 2): *Murm* 11; De festis et feriis. Von den Feiertagen: vnd wergetagen. O łwięťach y robothnich dnyech. *Mymer*¹ 8v, 1 *nlb*, 8v; *BartBydg* 41b; Sesquiopera, Półtora dnia roboty. *Mącz* [390]a, 264c; *SkarŻyw* 4; *Calep* 409b.

bibl. »rzecz dnia w dzień jego (a. jej)« = *każdego dnia [hebraizm]* (3): Y połtánowił iym krol obrok ná káždy dzień (*marg*) wł: rzecz dnia wdzień iego/ álbo iey [*rem diei in die suo*]. (–) z iedłá potráwy krolewłkiej *BudBib Dan* 1/5, *1.Par* 16/37, *1.Esdr* 3/4.

»dzień szczesny (a. szczęśliwy), fortunny« [szyk 6 : 4] (5 : 5): łełt dźień łrzednie fortunny we włzytkiem *FalZioł V* 54, V [52], [52]v; Złáczenie Youiłłá [...] Szełfzny dzyeń zradczamy mowicz *Goski* A2v, A3v; *Mącz* [26]b, 284c; *KochPs* 178; O dniu łzczełliwy y błogółławiony/ Gdy tá nowiná zábrzmi ná włze łtrony *GrochKal* 28; *SapEpit* B3.

»dzień ten« = *dziś* [szyk 3 : 3] (6): *Leop Bar* 2/26; *Mącz* 378a; bo mowiłeł włty twemi/ lecz ręká łwá wypełniłeł/ iáko ten dźień [*secundum diem hanc*] (*łwiadczy.*) *BudBib* 3.Reg 8/24, *Ier* 11/5, 25/19, 32/20.

»trzeci dzień« = *przedwczoraj* (1): nie łełtem wymowny od wczoráylzego y trzeciego dnia. *BielKron* 29.

»dzień wczorajszy« (4): *BibRadz Ps* 90/4; Tysiąc lat fą v ciebie miły Boże/ iakoby dzień wczoráyfzy ktory minął. *LeovPrzep H*; *RejZwierc* 232v; *KochPs* 136.

»dzień wesoly, przyjemny, wdzięczny *itp.*« [szyk 8 : 5] (13) : *RejPs* 125v; A wflákoż ty moy Pánie mnie wdzyęcny dzyeń fpráwifz *LubPs* L4, S6v; *Goski* A2; *BielKron* 266; *RejPos* 71, [226]v; *BudBib Esth* 9/22; *KochPs* 49; *MWilcHist* G2; *KochPieś* 43; *ArtKanc* B5v; Gdyć fię po pracách twoich vda dzień wefoły. *CiekPotrHerb*)?(2v.

»dzień zły« [szyk 2 : 1] (3): Ale dnia czwarthego po dniu onym złym/ ktorego ij gábálá/ záfyę go rufza *SienLek* 139; *BudBib Am* 6/3; *KochFrag* 23.

Szeregi: »czas, (i, abo) dzień« [szyk 3 : 2] (5): *SeklWyzn* f2; *Mącz* 160c; A ták gdy thy dni ábo czáfy przypadáia/ iz fobie przypominamy ty dziwne fpráwy *RejPos* 304v; *Calag* 133a; *SkarŻyw* 1.

»czas, dzień i godzina« (2): abyfmi niewiele mowyli gdi fię modlym/ albo bogu/ czáfú/ dnia/ y godzinie nie żakrefzály *SeklKat* T3, T2.

»czasy, (i) dni i lata (a. roki)« [szyk 5 : 1] (6): á że też [słońce i księżyc] będą ná znáki/ ná czáfy/ ná dni/ y ná roki [*et tempora, et dies et annos*] *Leop Gen* 1/14 [*przekład tego samego tekstu* (5)]; *BibRadz Gen* 1/14; *HistRzym* 127v; *BudBib Gen* 1/14, I 1b marg; *SkarKaz* 518a.

»czas, miesce, dzień albo godzina« (1): Niezdawać fię na wołá iego [*Boga*]/ ale mu zakreffáć/ czas/ miefcze/ dzień/ albo godzinę *SeklKat* O.

»(ani, nie tylko) dzień, (ani, nie tylko, i, ale i) godzina« [szyk 8 : 2] (10): *LibLeg* 11/41; *SeklKat* P; *GórnDworz* Bb3v; *RejPos* [340]v; *RejZwierc* 166; *CzechRozm* 2; Lećie/ kiedy godziná/ nietylko dzień/ fzkodliwa iest zmudzić. *GostGosp* 36; *LatHar* 51; *WujNT Matth* 25/13; *WysKaz* 47.

»dzień i miejsce« (2): *RejPos* 348v; iz on dzień y ono mieyfce fobie pilno znáczą *ReszList* 141.

»lata, miesiáce i dni« (1): Ale [...] fłońce/ y księżyc [!]/ látá/ miesiáce/ y dni/ ty mogá być wiecznymi názwáne *CzechRozm* 84.

»miesce, dzień i godzina« (1): czo fzie zbroye brony kony myefcza dná y godziny dothicze *MetrKor* 26/62.

»rok i dzień« (1): Wiele rzeczy w piśmie S. ktorych fię roku y dnia pewnego/ nie dopytafz *SkarJedn* 98.

Wyrażenia przysłóvkowe (218): »dzień ode, po(d)le dnia« = *dzień po dniu, ciągle, bez przerwy; de die Mącz; de die in diem, die et die Vulg* (8 : 6): *LubPs* V5; *Leop Is* 58/2; *BielKron* 9v; *Mącz* 78b; *RejPos* 162; *GrzegŚm* 53; *WujJud* 101; *BudNT 2.Cor* 4/16; *BielSjem* 7; Kiedy łáki sieká/ tedy nie siec dzień podle dnia trzech dni *GostGosp* 112; choćia fię náfz zewnětrzny człówiek pfuie: iednák fię wnětrzny odnawia dzień ode dnia [*die et die*]. *WujNT 2.Cor* 4/16; *SarnStat* 149, 857.

~ *Zwrot*: »dzień ode dnia odwłaczać« (1): Procrastino – Dzień odednia odwłaczam. *Calep* 852b. ~

»ode dnia do dnia« = *dzień po dniu albo do następnego dnia; in dies Murm, BartBydg; de die in diem PolAnt* (10): Indies. Von tag zu tag Odednyá dodnyá. *Murm* 14; *BartBydg* 245; *HistAl* L3v; iefliby milcząc odedniá do dnia [*de die in diem*] nie bronif iey tego *BibRadz Num* 30/15; *BudBib Ps* 95/2.

~ *Zwrot*: »ode dnia do dnia odwłóczyć (a. zwłóczyć), odkłádać; odkłádanie, odwłóka ode dnia do dnia« [szyk zmienny] (2 : 1; 1 : 1): *SkarŻyw* 455; Procrastinatio – Odwłóka odednia dodnia. *Calep* 852b, 226b [2 r.]; gdyby przyiazd fwóy do Polfki odedniá dodniá zwłóczył *OrzJan* 84. ~

»do, od dzisiaj (a. dzisie) dnia« = *ad hanc diem Vulg* (5 : 2): Od dziładnia do iutrą/ woł zaiącá goni *March*³ X; *KromRozm II* g2v, n2v, x3v; *Leop Is* 58/4; Troiá do dziłiednia/ Inadzby ielcze ftała *WisznTr* 35; *CiekPotr* 89.

»po dziś dzień« – *in (ad) diem hanc, in hunc diem, usque hodie, sicut est dies haec Vulg* (106): *BielŻywGlab nlb* 9, nlb 15; *MiechGlab* 6, 20, 27, 29, 36; *KromRozm II* n4 qv, x3; A yednák to namyáltkom ich bifikupom á kápłanom fluzýło/ y po dziś dzyeń fluzý. *KromRozm III* N3v, C5v, D7v, G6, H7, I4v [2 r.]; *GliczKsiqz* C4, C8, E3, E5v, I7 (7); Ten ielt grob który on fpráwił w Modin/ áż po dziś dzień [*usque in hunc diem*]. *Leop 1.Mach* 13/30, 1.Reg 30/25, 3.Reg 9/21, 1.Par 5/26, *Esth* 16/16, *Ier* 44/22; *WujJud* 48v, 53, 134, 141v, 231v; *WujJudConf* 28, 38v, 80, 88, 103v (7); *RejPosWstaw* [41⁴]v; *CzechRozm* A6v, 6v, 71v, 73v, 101 (7); *SkarJedn* 28, 204, 230; *SkarŻyw* A3v, A5v, 180, 356, 357 (10); *MWilkHist* A3v; *StryjKron* 260; *KochJez* B3; *NiemObr* 39, 127, 160, 169; *KochEpit* A3; *ZapKóscier* 1584/53; *KlonŻal* C; *WerGośc* 257; *ZawJeft* 13; *KochCz* B2; *OstrEpit* A3; *RybGęśli* A2v; *WujNT* 35, 60, 124 [2 r.], 452, 471 (8); *KlonKr* A; *SkarKaz* 2b, 156b, 275b, 277a [2 r.], 382a (8); *CzahTr* D3v, E3, G2; *PaxLiz* A3; *SkarKazSej* 666a; *KlonFlis* Dv; *SapEpit* A3v.

~ *W przeciwstawieniach* (5): »dawno ... po dziś dzień« (1): yáko to było dawno y po dzis dzyeń yeft *GliczKsiqz* K7v.

»naonczas ... po dziś dzień« (1): Co nie tylko ná on czás czynił obcuąc ná ziemi: ále y po dziś dzień w kóściele fwym czyni. *WujNT* 212.

»od początku ... po dziś dzień« (1): tho ielt rzecz póspolita włytkim hordam tatarfkim iako od początku fwego aż po dzisdzien. *MiechGlab* 32.

»odtychmiast ... po dziś dzień« (1): Thakże odtichmiaft y po dzis dzien [*Tatarzy*] Machometowi fluzą. *MiechGlab* 20.

»przed tym ... po dziś dzień« (1): Tegołz Kóścioła Świátóć Pan Bog rozmáitými cudámi y przed tym okázował y po dziś dzień okázuię *WujJud* 133. ~

»dzień po dzień« (6): *KromRozm I* D2v, D4; *BudBib* 1.Par 16/37; Abych ták tobie [...] Dług obiecány dzień po dzień oddawał. *KochPs* 88; miełzkáiąc między tymi którzy dzień po dzień [*de die in diem*] trapili dułżę fpráwiedliwą niezbożnymi vczyнкámi. *WujNT 2.Petr* 2/8 [2 r.].

»dzień w dzień« (2): y cáłopalenia (czynili) dzień w dzień [*die in die*] liczbę wedle obyczaiu *BudBib* 1.Esdr 3/4.

~ *Zwrot*: »czekać dzień w dzień« (1): á będziefz czekał dzień/ wdzień/ áż fie czo w nim [*w człowieku wziętym*] fkrythego/ a ołobnego otworzy *Górndworz* M7. ~

»dzień za dzień« = *dzień po dniu, stale, zawsze; diem de die, in posterum Mącz; de die in diem Vulg* (18): To ták dzień zá dzień záváždy *GrabowSet* K3v.

~ *Zwroty*: »czekać dzień za dzień« (1): *Diem de die expectabam, Czekáłem dzień zá dzień/ to yeft/ záváždy. Mącz* 88c.

»dzień za dzień odkłádać, odkłádany, odwłaczać (a. odwłoczyć), odwłokę brać« [*szyk zmienny*] (5 : 1 : 3 : 1): *Diar* 21; *Seymow* tzekáią/ żywotá fwe⁹⁰ niepolepřzáią/ ále dzień zá dzień odkłádáią *KrowObr* 186v, 186; *Leop Eccli* 5/8; *In posterum differre, Dzień zá dzień odkłádác/ álbo od yutrą do yutrą odkłádác. Mącz* 314c, 62b, 67b, 123b, 348c; *Phil* N4.

»dzień za dzień puszczać« (1): Diem de die ducere, Dzień za dzień puszczać. *Mącz* 96a.

»dzień za dzień [= z dnia na dzień] żyć, żywiący« [szyk zmienny] (4 : 1): Oscitans Epicurus, Niedbały/ Dzień za dzień żywiący. *Mącz* 53c; In diem vivere, Dzień za dzień żyć/ to yeft/ niocz fie nie ftárác. *Mącz* 166d, 88c, 154c, 500c. ~

»dzień za dniem« (1):

~ *Fraza*: »dzień za dniem płynie« (1): Iáko dzien za dniem zwykłym płynie torem *ZawJeft* 8. ~

»dzień po dniu« (1):

~ *Fraza*: »dzień po dniu płynie« (1): Niechay łáfká iego fłynie/ Ták iáko dzień po dniu płynie. *KochPs* 144. ~

Wyrażenia przyimkowe (1472): »do [któregoś, jakiegoś] dnia (183), do [ilusz] dni (52)« (235): *OpecŻyw* 4v, 25; á to maż czynić do iedenalcie dni *FalZioł* I 116d, II 19b, IV 7b, V 55, 108v, 114 [2 r.] (8); *GlabGad* B2, F4v, H7v; *MiechGlab* *5v; *LibLeg* 6/117v; *SeklKat* Zv; *MurzNT Luc* 1/20; *GroicPorz* 113; *Leop* 1.Reg 20/19, 2.Reg 19/24, *Dan* 6/7, 12, 3.*Mach* 6/36 (8); *UstPraw* D, F, Fv; *BibRadz* I 1 marg, *Ex* 10/6, *Lev* 23/14, 16, *Ios* 6/10 (13); zową to wielkim Piątkiem y nie iedzą do trzeciego dnia żáluiać Kryftuía. *BielKron* 464v, 29v, 32, 37, 40 [2 r.], 46v (34); *Mącz* 124a, 167a, 272b, 417b; *SarnUzn* C3; *SienLek* 23 [4 r.], 46v, 50v, 52, 55 (32); *RejAp* 22v; *GórnDworz* G4v, R; *HistRzym* 17, 119; *RejPos* 213v, 315v; *GrzegŚm* 35; *RejZwierc* 61v, 154, 200v; *BudBib* 3.Reg 17/14; *PaprPan* Dd2; *Oczko* 13v; *SkarŻyw* 15, 56, 226, 362, 443; *MWilKHist* Bv, B2v; *StryjKron* 572; *ActReg* 4, 142; Gdy złodziey ná imienie co przywiedzie/ [...] nie odeymowác od niego do kilá dni/ áby to przy nim iściec zátał *GostGosp* 12, 165; *LatHar* 314, 691, 702, 706; *WujNT Matth* 24/38, 26/29, 27/64, *Mar* 14/25, *Luc* 1/20 (7); *SarnStat* 513, 520, 675, 676; Przymierza Pigmeowie do trzech dni prošili *KmitaSpit* C4v.

~ do [któregoś] dnia po czym (1): CHłopi tułaiący fie/ którzy do trzeciego dnia po przyźciu fwym do miašt y miáfteczek w fłuźbę y w rzemieřto fie nie oddádzą/ [...] áby [...] byli imáni *SarnStat* 520.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): Gdze the pyenądze tak dlugo wprawye lefzaly: afz do dnja sobotnyego *ZapKościer* 1583/39.

Wyrażenia: »do dzisiejszego dnia« [szyk 20 : 17] (37): *OpecŻyw* [192]v; *OpecŻywList* C2v; *HistJóz* E3v; *MiechGlab* 46; *LibLeg* 6/119; *MurzNT Matth* 28/15; *KromRozm II* n3v, o; *LubPs* hh5v; iedno tilko kořcioł Rzymřki trwa aż do dnia dzifiefyřzego? *KrowObr* 22v, 72; *Leop* 1.Reg 5/5, 3.Reg 9/13, 4.Reg 20/17, 2.Par 20/26, 1.*Mach* 8/10 (7); *BielKron* 184v; *HistRzym* 21v; Boże ktory páfiefz mnie/ á opiekařz fie mną od młodości mey aż do dnia dzifiefyřze⁸⁰. *RejPos* 150; *BialKat* 138v; *BudBib* 3.*Esdr* 8/75; *BudNT Rom* 11/8; *CzechRozm* 103v; *CzechEp* 13; *NiemObr* 83; *LatHar* 136, 697; *WujNT Matth* 11/23, 27/8, *Act* 2/29, *Rom* 11/8, 2.*Cor* 3/14 (7); *GostCast* 55.

»do dnia jutrzejszego« [szyk 1 : 1] (2): prosili aby KIM doczekać ich raczył do jutrzejszego dnia *Diar* 19; *NiemObr* 25.

»do dnia niniejszego« [szyk 1 : 1] (2): á imię miářthu dano Berfábee/ ktore trwa aż do niniefyřfego dnia [usque in praesentem diem]. *Leop Gen* 26/33, *Ier* 3/25.

»do dnia tego« = do dzisiaj [szyk 27 : 8] (35): *OpecŻyw* 118v; *Leop* 1.Reg 12/2, *Ier* 44/10, *Ez* 2/3; *BibRadz Ios* 14/14, 23/8, 9, 1.Reg 30/25, 2.Par 8/8 (7); *GrzegRóżn* N2; *BudBib Deut* 34/6, 2.Reg

4/3, 2.Esdr 9/32, Ier 32/20, 31 (17); CzechEp 192; Y roznióflá fię tá powieść miedzy Zydy/ aż do dnia tego [usque in hodiernum diem], WujNT Matth 28/15, Act 23/1, 26/22, s. 516, 525.

bibl. peryfr. »do dnia wieczności« = *wiecznie* (1): Iemuż [Jezusowi Chrystusowi] chwałá/ y teraz/ y do dnia wieczności. WujNT 2.Petr 3/18.

Szereg: »do tego czasu a do dnia tego« (1): ode krztu Ianowego aż do thego czálu a do dnia thego [usque in diem Vulg Act 1/22]/ ktorego ieft wzyęť od nas do Bogá Oycá ıwoiego. RejPos 287v. ~

»na [któryś, jakiś] dzień (351), na [ileś] dni (27) [w tym: na dzień = codziennie (39)]« = *in (per) diem* (*dies*) Murm, BartBydg, Modrz, Vulg; (*in*) *die*, (*aliquot*) *diebus* PolAnt, Vulg; *in singulos dies* Mącz (378): Po dwu gołębiu ná dzień iadł BierEz N, N, Sv; Murm 10; BartBydg 67b; FalZioł I 3c, IV 12a; KłosAlg Gv; WróbZołt tt3; LibLeg 11/95v; LibMal 1547/135v; SeklKat Gv, G3v; KromRozm I P3; Leop Ex 19/11, 15, Dan 6/10, 13, 10/14; BibRadz Lev 19/6; OrzRozm G2v; BielKron 28v, 31 [4 r.], 121v, 149, 151v (9); KwiatKsiąż N3v; *In singulos dies*, Co dzień/ na dzień. Hąc;S 395a, 45b, 288a, 342d; SienLek 170; RejAp 58v; GórnDworz Cc8v; KuczbKat 265; Siedm kroć ná dzień [Septies in die]/ chwaliłem cię BudBib Ps 118/164, 2.Reg 20/4, Ez 4/10, Dan 1/12, 14; BudNT Luc 17/4 [2 r.], Act 21/1, Hebr 12/10; Temu [panu] káždy z was vfay ná dzyeń poł godziny PaprPan H; ModrzBaz 29v; SkarJedn 237; Oczko 19v, 21, 27v, 32; KochPs 186; SkarŻyw 29, 31 [2 r.], 46, 188, 225 (14); KochJez B3; ReszList 171; GórnRozm F, H2v; ActReg 28; Calep 318b, 476a; GostGosp 100; bomci was żywiłá/ Y chlebá ná wiele dni hoyniem námnożyłá. RybGęśli B4; WujNT Luc 17/4 [2 r.], s. 330, Act 10/48, Hebr 12/10; WysKaz 16; SiebRozmyśl F2v; SarnStat 374, 376; SkarKaz 313a, 551b [2 r.]; CiekPotrŚredz)?(4; SkarKazSej 704b; KlonWor 4 [2 r.].

~ *na dzień czego* (2): Leop Deut 17/19; Gdy dniało ná ieden (álbo ná pirwłzy dzień) tegodnia przyfzłá Mária BudNT c7v przedm.

na [któryś] dzień przed czym (1), *na [ileś] dni przed czym* (1): ZapWar 1550 nr 2665; Łazárz był ieden ftych ktorzy znim kftólu siedzieli. (*marg*) *na sześć dni przed wielk.* (-) MurzNT Ioann 12/2.

na [któryś] dzień po czym (4): ma Rok złożyć fędziemu ná dzień ızofty ná Seymie wálnym blisko przyfzłym po wyiechaniu Krolewfkim UstPraw C2, H3v; RejPos 113v; WujNT Matth 28/1.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (2): MetrKor 34/133; Ewányelia ná dzyeń wtorkowy po wielkiej nocy RejPos 113v.

W Modlitwie Pańskiej (2): Chlebá náłzego powfzedniego day nam ná káždy dzień [*iuxta diem; hodie* Vulg]. BibRadz Luc 11/3; WujNT Luc 11/3.

Wyrażenia: »na cały dzień« (1): Práwye yák obfitość wod ták myę opłynęły/ Zárázem ná cały dzyeń zewfłád ogárnęły LubPs T4.

»na dzień dzisiejszy« [szyk 2 : 2] (4): Wtey myerze radbym od cyebye flyfłá/ [...] cóś wczorá ná dżifyeıfły dzyeń odłóżył KromRozm II a4; BudBib 1.Par 4/41; ZapKościer 1586/66, 66v.

»na dzień jutrzejszy« (1): przeto też rzecz tę/ [...] ná dzień iutrzeıfzy odłóżę. CzechRozm 224.

»na każdy (a. koždy), wszelki dzień« = *co dzień; quotidie* Murm, Mącz, Calep, PolAnt, Vulg; *propediem, singulis diebus* Mącz; *dietim, de die* (*in diem*), *die* (*et*) *in die*, *die in diem*, *diem ex die, ad diem in die*, (*in*) (*omni*) *die, in dies, secundum diem, in die* PolAnt; *omnibus diebus, per omnes dies, per singulos dies, totum diem* Vulg (261 : 1): BierEz R2; OpecŻyw 8, 37, 37v, 160 [4 r.], 168v; Murm

14; *FalZioł* I 45d, 98d, II 17d, III 3c, V 83 (32); *MiechGlab* 20; *KłosAlg* B2; Bądź bogoflawion pan bog na wízelki dzień *WróbŻołt* 67/20; *LibLeg* 10/46v; *SeklWyzn* f2; á ná kázdy dzień [*drzewa*] owoc roskofzny dawáły. *HistAl* K7; *MurzHist* D4; *MurzNT Mar* 14/49, *Luc* 9/23; *KromRozm II* d3v; *KromRozm III* B3v; *LibMal* 1554/184; *BielKom* B5v, G; *LubPs* Q3, eev, ee2; *KrowObr* 61, 71, 159, 161 [2 r.], 163v (8); *Leop Deut* 17/19, *2.Par* 13/11, *Esth* 9/4, *Act* 2/47, *Hebr* 10/11 (21); *KochZuz* A2, A2v; *BibRadz Gen* 39/10, *Deut* 28/32, I 123c marg, *1.Reg* 18/10, *1.Par* 12/22 (19); s thrábami/ przychodzili a śpiewáli pieśń Moizełzowę na kázdy dzyeń *BielKron* 31, 38, 44v, 201v, 229, 257 (12); *GrzegRóżn* A2v; *KwiatKsiąż* A3v, K4v, L4, O; *Febris quotidiana*, *Febrá/* álbo żimnicá ná koždy dzień. *Mącz* 8a, 85a, 88c, 106b, 123d, [169]b (11); *SarnUzn* D8; *SienLek* 53, 58v, 60, 92, 92v (13); *RejAp* 162; *GórnDworz* Bb7v; *HistRzym* 30 [2 r.], 36, 49v [2 r.], 50, 51 [2 r.] (14); *RejPos* 104v, 210v, 309, 316; *GrzegŚm* 33, 52; *KuczKat* 185 [3 r.], 410; *RejZwierc* 66, 90, 227v, 248v; *BielSpr* 4v; *WujJud* 225 [2 r.], 226v, 231v [2 r.], 245; *BudBib 2.Esdr* 12/47, *Dan* 1/5, *3.Esdr* 4/52; *BudNT Act* 5/42; *CzechRozm* 242, 265v; *ModrzBaz* 67v, 68, 116, 131, 143, 144; *SkarŻyw* 1, 502; *CzechEp* 39, 62, 106, 182; *KochJez* B; *NiemObr* 10; *KochFr* 79; *ReszPrz* 46; *ReszList* 163; *WerGośc* 242; *ArtKanc* L9v; *GórnRozm* N3; *ActReg* 156; *Calep* 515b, [891]b; *GostGosp* 54, 60; *KochAp* 11; *LatHar* 1 [2 r.], 69, 84, 143, 194 (11); Siedziałem ná kázdy dzień [*quotidie*] v was vcząc w kościele: á nie poimáliście mię. *WujNT Matth* 26/55, *Mar* 14/49, *Luc* 9/23, 16/19, 19/47, 22/53 (14); *WysKaz* 8, 13, 16, 19, 42 (7); *PowodPr* 11; *SkarKaz* 121b; *CiekPotr* 38; *CzahTr* Lv; *ZbylPrzyg* Bv.

»na on dzień« (6): *Leop Ps* 145/4, *Is* 17/9; do niego fię ná on dzień do więzienia wiele Chrześcían zełzło. *SkarŻyw* 47, 511, 545; *SkarKaz* 278a.

bibl. peryfr. »na dzień wieku« = *wiecznie* (1): Iemu [*Panu*] ślawá y teraz y na dzień wieku [*in diem aeternitatis*]/ Amen. *BudNT 2.Petr* 3/18. ~

»po [*ileś, jakieś*] dni« (68): *FalZioł* V 70, 92, 94; *LibLeg* 11/169; *SienLek* 15v, 56v, 57v, 59v, 68 (15); á iáko fię w nim [*w poście*] maź záchowywáć Pánu swoiemu/ nie tylko po ty dni od ludzi wymyflone/ ále po wízytek czás żywotá śwego. *RejPos* 71, 280, 283; cztery kroć do roku wielkie pofty po dni czterdzieści czynił. *SkarŻyw* 471, 570.

~ po [*ileś*] dni przed czym (1): Návárzyć mu boraku/ Senáfu z miodem álbo z cukrem/ y dáć mu pić po kielo dni przed przepużczeniem *SienLek* 53v.

Wyrażenia: »po dzisiejszy dzień« (18): *GlabGad* N7v; Sthoią po dzifiefzy dzien pola Alanfkie puíte *MiechGlab* 41, *2v, *4v, 40, 42, 44 (13); *BibRadz 2.Par* 35/25; *BudBib 2.Par* 35/25; Dla czego też Bog/ y podzifiefzy dzień/ nie fkąd inąd/ iedno z porządney małżeńfkiey miłości/ chwálce śobie obiera. *CzechRozm* 163, 110v.

»po wszystki(e), wsze dni« = *zawsze; cunctis a. omnibus diebus PolAnt, Vulg; omni die, omnes dies, per singulos dies PolAnt* (24 : 1): gdyż powífednij s wamim w kościele śiedziál/ nauczaiątz a nie ięlifcie mie *OpecŻyw* 106v; *BielŻyw* 114; *LubPs* Q3v, ee6v; Abowiem obrałem y poświęcił to mieyce/ [...] żeby trwály oczy moie/ y ferce moię thu po wífyfłkie dni [*cunctis diebus*], *Leop 2.Par* 7/16, *4.Reg* 12/2, *Ier* 33/18; *BibRadz Deut* 4/40, *Iudic* 2/7, *3.Reg* 8/59; *BielKron* 77v; *SienLek* 152; *GrzegŚm* 36; *BudBib Gen* 6/5, *Deut* 22/19, *Ios* 4/24[25], *1.Reg* 2/32, 35 (9); *BudNT Matth* 28/20; *WujNT Matth* 28/20, s. 124. ~

»przez [ileś] dni (377), przez [któryś] dzień (158)« = *w ciągu dnia, dni; in die Mącz, PolAnt; (aliquot) dies, quotidie PolAnt (535): OpecŻyw 32, 33v [2 r.], 53, 67, 88, 95, 181v; PatKaz II 38v; HistJóz C2v, E3v, E4; TarDuch Bv, B6, C8v, D2v, E3; ZapWar 1533 nr 2407; FalZioł I 47b, II 16b, 17d, 20a, V [1]v (68); MiechGlab *7v, 27, 77, [90]; ktore [sfery] fie zawfze nad nami w godzin cztyrzy y dwadziecia/ to ielt przez ieden dzien/ w około obraczią. KłosAlg A4; WróbŻołt 118/164, pp7; RejPs 187v; LibLeg 11/95; SeklWyzn 4v; RejJóz C7; LibMal 1546/111; SeklKat G; HistAl Cv, C8v, Dv, E3, E8v (28); MurzHist D4v, E, E2, E3, Iv (7); MurzNT 121 marg, Mar 1/13, Ioann 1/39; KromRozm II d4v; Diar 25, 30, 31; LubPs ccv; KrowObr 29; RejWiz 167v; Y itał fie potop przez czterdzieści dni [quadraginta diebus] ná ziemi. Leop Gen 7/17, Gen 21/34, 31/23, Lev 8/33, 13/54, 14/8 (22); UstPraw D2, G; BibRadz Gen 7/17, 23, 8/10, 24/55, 31/23 (44); BielKron 5, 21v, 37v [2 r.], 77v, 96 (21); Mącz 56c, 106b, 108d, 111a, 122b (16); Prot B2; SarnUzn H6v; głowę mu okładay dwa kroć przez dzien. SienLek 51, 10, 49, 52v, 53, 55 (52); LeovPrzep G4, G4v; RejAp AA2v, 21, 89v, 91v, 99; HistRzym 56, 104v, 105v, 126v, 131; RejPos 39v, 71, 112v, 183 [2 r.], 248 (10); KuczbKat 50; RejZwierc 169v, 199v, [233]; BielSpr 4v, 7v; WujJud 184v, 187 [2 r.], 189v, 193; y miefzkał z nim przez miefiac dni [habitavit cum eo mensem dierum]. BudBib Gen 29/14, Ex 24/16, 3.Reg 17/15, 2.Par 20/25, 2.Esdr 2/11, 4.Esdr 5/4 (14); BiałKaz B2, E3; CzechRozm 114v, 252; SkarJedn 213, 248, 324; Oczko 7v, 9v [2 r.], 18, 31, 32 (11); SkarŻyw 172, 184, 244, 286, 422 (26); MWilKHist F; StryjKron 345 [2 r.], 410, 442, 472, 572, 577; ZapKościel 1582/40v; CzechEp 299; NiemObr 74; ReszHoz 120; ReszList 166; ArtKanc C16v; ActReg 127; LatHar 2, 123 [2 r.], 133, 302 [4 r.], 336 (11); WujNT 439 [2 r.], Act 13/31, 16/18, 21/10, 27/7 (19); WysKaz 17, 29; SarnStat 737, 968, 982; PowodPr 18, 50; SkarKaz 45a, 116a, 207a [2 r.], 386a, 578a; KlonWor 56.*

~ przez dni czego (1): Przez wfyfłtkie dni oddania fwego [Omnibus diebus]/ wfiełthym będzie Pánu. Leop Num 6/8.

przez dni czyje (1): I służył Iírael Pánu przez wfyfłtkie dni [cunctis diebus] Iozue/ y Sthárfłych Leop Ios 24/31.

Wyrażenia: »przez cały, wszytek dzien« = *per diem totum, toto die Mącz; tota die PolAnt; omni die Vulg (48 : 7): ij bylafta oba w tym domnimaniu przez tzaly dzien. OpecŻyw 32; TarDuch B7; iz ten kamien przez wfzytek dzien tę mocz ma FalZioł IV 50d, V 114; WróbŻołt 31/3, 34/28, 43/22, 55/2, 3 (7); RejJóz F3v; LubPs D, F4v, H3v, I4, K2 (15); KrowObr 70; Leop Iudic 9/45; BibRadz Iudic 9/45; Mącz 38c, 290b, 292d, 446d, [460]a (7); HistRzym 46; KuczbKat 50; WujJudConf 191; SkarŻyw 567, 589; StryjKron 522; LatHar 50, 53, 160, 162, 163 (8); WujNT 552; SarnStat 968 [2 r.]; Wfęc przez cały dzien/ boiác fię popłochu/ Siedzi w mácłochu. KlonFlis Ev.*

»przez [któryś] dzien« = *co [który] dzien (10): kto by miał quartanę/ to ielt zimnicę ktora bywa przez czwarthi dzien FalZioł I 150c; gdy będą trzy piłułki połykane poranu przez trzeci dzien [...] żoładek popilaią FalZioł III 29c, I 151d, II 20d, 21d, V 72v; SienLek 139 [2 r.], 141, 189.*

»przeze dni« = *przypadający co trzeci dzien (4): á pićie tákowé/ iefli przezedni/ iefli co dzien być ma/ dyfputuią Włofzy Oczko 21, 21, 24, 38.*

»przez dni minęte« (1): yż żaden niebył rowien thobie z Krolow przefłych przez wfyfłtkie dni minęte [cunctis retro diebus]. Leop 3.Reg 3/13.

»przez dzień przyrodzony« = *w ciągu 24-godzinnej doby* (1): [Chrystus] przez cały dzień przyrodzony/ y przez część przelżłego/ y przez drugą dnia pośledniego w grobie trwał *KuczBKat* 50.

»przez [ileś] dni robotne« (1): broná śieni wnętrzney/ ktora pátrzy ná wchod będzie zámkniona (przez) fześć dni robotne [*erit clausa sex diebus operis*] *BudBib Ez* 46/1.

»przez wszystkie dni« = *zawsze; omnibus a. cunctis diebus, per singulos dies Vulg* (10): Tu przez wżytki dni odpoczywamy. *HistAl I; KromRozm II* 12, t4; *KrowObr* 10v, 23v; Przez wlfyfthkie dni [*Per singulos dies*] będąc dobrozreczył *Leop Ps* 144/2, *Num* 6/8, *Ios* 24/31, 1.*Reg* 25/16; *ArtKanc* T17v.

Szereg: »przez [ileś] dni, miesięcy i lat« (1): że wiele ludzi náyduie fię takowych/ ktorzy fię przez wiele dni/ mieśięcy/ ylat zá pomocą Bożą mogą bez grzechu śmiertelnego záchować *WysKaz* 16. ~

»w [któryś, jakiś] dzień (106), w [ileś] dni (58)« = (*in*) (*illa, illo, hac, ipso*) *die WróbŻolt, PolAnt, Vulg; diei ipsius PolAnt; per singulos dies Vulg* (164): *FalZioł* IV 38d, V 7v, 46v, [52] [2 r.], [52]v; A gdy pług na polu zołtanie tedy w niekielo dni tak trawą obrofcie iż wżytek zakrije. *MiechGlab* 77; *SeklKat* G3; *LibMal* 1548/141, 145v; *LubPs* O2, X3v, ff2; *SeklPieś* 15; *Leop Lev* 8/34, 1.*Reg* 25/8, 2.*Esdr* 6/15, *Num* 6/11, *Esth* 9/22 (18); Roku fześćfietnego wieku Noego Miefiącá wtorego/ á dnia śiodmegonałtego tegoż miefiącá/ W tenże dzień [*in die hoc*] wżytki źrzodłá przepáści wielkich porwály fię *BibRadz Gen* 7/11, *Lev* 19/6, 23/12, *Thren* 3/57, *Ez* 34/12, *Hebr* 8/9 (11); áby wam dał żywności zá błogofławieńftwo w dobry dzyeń. *BielKron* 67, [84²], 92v, 115, 155, 224 [2 r.] (12); *Mącz* 167a, 342d, [351]c; *SienLek* 142; *HistRzym* 50v, 130v; *RejPos* 141; *RejZwierc* 149v; *BielSpr* c2; *BudBib Gen* 17/23, 26, *Ex* 24/16, *Lev* 6/20; *BudNT Matth* 22/23, 24/50, *Luc* 5/35, *Act* 6/1; *ModrzBaz* 90v; *SkarJedn* 234; *KochPs* 52, 154; *SkarŻyw* 99, 471, 478; *NiemObr* 144; *ReszList* 169; Wiáruy fie też tey plagi ládá w dzień v siebie *BielSen* 17; *PudłFr* 71; *LatHar* 393, 713; *WujNT Luc* 9/28, 24/18, s. 323, *Hebr* 8/9; *PowodPr* 52.

~ w [któreś] dni czego (2), w [któryś] dzień czego (2): *Leop Prov* 6/34; Potym wftáwiczną paloną ofiárę/ tak w pierwże dni Miefiącá [...] ofiárowano Pánu. *BibRadz 1.Esdr* 3/5; *BudBib Prov* 6/33. Cf »w dzień roboty«.

w dzień czyj (3): *Leop Num* 7/11; bo ten miefiąc zowá Auguřtus po Láćinie/ w ktorego fie dzyeń vrodził. *BielKron* 418v; *RejPos* 195.

w [ileś] dni od czego (1): W fzećidziefiát dni od oblężenia miáfto wzięli Turcy látá 1452. *BielKron* 251v.

w [któryś] dzień przed czym (2): Tedy mężowie miáłthá onego w fiódmy dzień przed Zachodem fłońcá rzekli kniemu *BibRadz Iudic* 14/18; *SkarŻyw* 583.

w [ileś] dni po czym (12), w [któryś] dzień po czym (1): Mllołciwy paán Iezus we czterdziefi dni po fwym chwálebnym zmártwych wftaniu [...] vkázál fie. *OpecŻyw* 172v; *PatKaz II* 83v, 84; *KrowObr* 39; *Mącz* 284c; *GórnDworz* Ff5v; *SkarŻyw* 179; *KochWz* 137; *ActReg* 127; *WujNT Act* 20/7; *SarnStat* 350, 893; *SiebRozmyśl* K3.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (4): *LibMal* 1554/ 190v; Názáiutrz w piątkowy dzyeń wypráwił fie przeciwko niey Krol Zygmunt dołyc ochędożnie. *BielKron* 408v; *StryjKron* 532; *SarnStat* 140.

W połączeniu z nazwą miesiąca [w pl] (2): y náznaćyli čás w oftáteczne dni Lutego miefiącá z iechác fie im ípołu *BielKron* 412v; *SienLek* 43.

Wyrażenia: »w każdy (a. koždy) dzień« = *quotidie Mymer*¹ (2): W koždy dzień [kokosz] iáie znoşıła. *BierEz* 14; *Quotidie. Teglich. W każdy dzien. Mymer*¹ 5.

»w dzień niebezpieczny, nieszczęśliwy« (1 : 1): o mój Boże wieczny/ Bądźże mym strożem w dzień niebełpieczny. *KochPs* 59, 151.

»w on dzień« = (*in die (illa a. ipsa) PolAnt, Vulg; in illo die Vulg [szyk 25 : 2] (27): WróbŻółt* 145/4; *Leop Num* 7/1, 1.Reg 20/26, 31/6, 2.Reg 11/12, 24/18 (16); *BibRadz Ez* 38/14; A w on dzień [*Et in illo die Vulg Ioann* 16/23] mię iuż nie będyecie o żadną rzecz pytać. *RejPos* 125v, 132; *BudBib Ps* 17/1, *Zach* 2/11, 11/11; *WujNT Mar* 4/35, *Luc* 6/12, 13/31, *Ioann* 16/26.

»w powszedni dzień« [szyk 5 : 3] (8): *KrowObr* 71; *SkarŻyw* 310, 462; *CzechEp* 192; *WujNT* 323; *PowodPr* 51 [2 r.]; W powżedni dzień w letniczku, w kofzuleczce biały, A fnoreczká ná fzyi: teraz miáry niemáľz *CiekPotr* 29.

»w dzień robotny, roboty« [szyk 1 : 1] (1 : 1): y przydziesz ná miefće gdzie fie maľz táic w robotny dzień [*in die, qua operari licet*] *Leop* 1.Reg 20/1; *ReszPrz* 113.

»w dzień zły« (5): *WróbŻółt* 40/2; *LubPs* N2; *BudBib Ps* 26/5, *Eccle* 7/14; weźcie zupełną zbroię Bożą: ábyście mogli íprzećiwic fie w dzień zły [*in die malo*] *WujNT Eph* 6/13. ~

»za [ileś] dni (67), za [któryś, jakiś] dzień (22)« = *w ciągu, na okres, po upływie dni, dnia; post dies, in diebus PolAnt* (89): ku bogu fie vtiekli/ ij prikazali pošt za trzy dnij *OpecŻyw* 4, 113v; *MetrKor* 40/811; á gdy gi wypijesz za kielo dni/ weźmiľz pothym lekarřtvo s foku rożanego *FalZioł* I 32a, I 46c, 74d, III 31a; *Allexender* za trzi dni nic nieiadł *BielŻyw* 105, 112, 114, 159; *GlabGad* C8v; *LibLeg* 7/36; *RejRozpr* B3v; *MurzNT Luc* 9/28; *KromRozm II* d3v; *Leop* 2.Reg 24 arg, 4.Reg 3/9; *UstPraw* Bv; *RejZwierz* 37v; *BibRadz* 2.Reg 20/4, 3.*Esdr* 9/5, 11, *Iudith* 2/10[11]; dáli mu Rzymiánie imienia/ to íeft roley iáko może zá ieden dzyeń pługiem obyść *BielKron* 106, 37, 39v, 40, 58v, 92 (20); *Non uno die hoc opus absolves, Nie skończiľz tey roboty zá dzień. Mqcz* 400d, 177b; *GórnDworz* G5, Dd4; *BielSpr* 62v; *RejPosWstaw* [143²]; *BudBib Ex* 20/11; *BudNT Matth* 27/40, *Mar* 8/31; *CzechRozm* 205; *SkarŻyw* 167; y wziął mu íágęło tylko zá fiedm dni fiedm Zamkow przednieyfzych *StryjKron* 502; *ActReg* 15, 25, 28, 51, 88; *GostGosp* 86, 92, 108, 156, 158; *LatHar* 688, 695, 700, 702; *WujNT Matth* 26/61, 27/40, *Mar* 14/58, s. 307, *Act* 20/6; *SarnStat* 135 [2 r.], 476 [2 r.], 968; *PowodPr* 84; *SkarKaz* 383a, 422b; *GostCast* 19; Dla poborow íámych przyzywano poľłow od ízláchty z powiátow/ z ktoremi zá trzy ábo cztery dni íeymy fie kończyły. *SkarKazSej* 693b. ~ za [ileś] dni od czego (1): á zá dzieięć iedno niemal dni od wyciágnięcia fwégo/ R. P. z wielkiéy trudności do lepźzey o vľpokoieniu iéy nádzieie przywiódl *SarnStat* 1051.

Wyrażenie: »za cały dzień« (3): *BibRadz Ios* 10/13; ledwy tho [rozlewanie krwi] zá cały dzień vgáľlo. *BielKron* 303v; *RejZwierz* 139v. ~

»przed dniem wczorajszym« = *przedwczoraj [szyk 2 : 1] (3)*: ijż wczora ij przed dniem w czorayľfym/ dlá twé męki był mi dzień wielmi dlugi *OpecŻyw* 164; *BartBydg* 246b, 247b.

Personifikacja (1):

Szereg: »dzień a czas« (1): Y pocznie Niezszczęście tę rzecz [...] przewodzić/ a naprzod Prawdą/ Nielubością/ ij dobrymi łąfiady/ Dniem/ a Czałem *ForCnR E*.

W przen (14) : Ale ieflic da Pan Bog doczekać drugiego dnia/ to ieft/ rozumnieyższego wieku twoiego *RejPos* 40; *KochPs* 88 [2 r.]; Pokoiu/ dzień moy/ nie ma/ od ciężkości *GrabowSet* K3, F2, H4v, Tv; *SkarKazSej* 707b [2 r.]; Onći mnie dzień niezszczęlną porąził niebogę *PudłDydo* B3.

Frazy: »pokąd niebo dni sprawuje« (1): pokąd niebo dni łąprawuie [*in die coeli*]/ aby łążużyli Bogu y łąpołu ofiary czynili *BibRadz Eccli* 45/18[19].

»[kogoś] tłuką złe dni« = [ktoś] cierpi niedostatek, niedolę (1): A on więc prawie łąży/ bo iuz nie iadł trzy dni/ Obudwu y s páchołkiem dawno tłuką złe dni. *RejWiz* 72.

Wyrażenia: »dzień dziedzictwa« = *żniwa* (1): Odięte ieft żniwo w dzień dziedzictwá [*in die haereditatis*] *Leop Is* 17/11.

»dzień dzisiejszy« (1): kiedy o dniu dżisieyższym/ to ieft o życiu tym doczełnym wżyftko y nawiętsze kładźie stáráníe *WysKaz* 5.

W funkcji przysłówka = przez dzień, w ciągu dnia (1794) :

G »dnia (a. dni)« [*przeważnie z przydawką wyrażoną zaimkiem wskazującym lub nieokreślonym albo liczebnikiem porządkowym*] [*w tym: z zaimkiem (409), z liczebnikiem (657)*] = (*in die*) *BartBydż*, *Mącz*, *PolAnt*, *Vulg* (1214) : *BierRaj* 18v; *BierEz* H3, R4v [2 r.]; *OpecŻyw* 4, 12, 21v, [27]v, 43v (43); *OpecŻywList* C2, C2v; *OpecŻywSandR nlb* 5v; *ForCnR* Bv; *MetrKor* 40/811, 817 [2 r.], 818; *PatKaz I* 3, 11v; *PatKaz II* 84; *PatKaz III* 105; *HistJóz* A3, B4v, C, C2v; *BartBydż* 247b; *TarDuch* C7, C8v, E3; Iako łą zimnicze czwartego dnia. To ieft ktora człowieka dręczy każdego czwartego dnia. *FalZioł* V [53]v, I 7b, 11c, 22a, 50b, 113a (63); *BielŻyw* 36 [3 r.], 71, 143, 166; *GlabGad* C6, G6; *WróbŻołt* 55/10, S; *RejPs* 174 [3 r.]; Afch dnja yednego pany kłobyge gi wezwala *LibMal* 1548/145v, 1543/72, 1544/90v, 1545/102v, 1546/114, 1552/168 (9); *ConPiotr* 33; *SeklWyzn* Bv, Fv; *RejJóz* I8, K; *SeklKat* B3v, C3v, C4, O2, O3; Dnia niektore⁸⁰ krol Filip godował z kxiążęti *HistAl* A5v; Drugiego tedi dnia przyiecháli ku iedney rzece *HistAl* H4v, A, A8v [2 r.], B2v, B5, C5 (24); *MurzHist* P4; *MurzNT Luc* 5/17, 6/23, 9/22, 13/31, 32; *KromRozm III* P6v; *Diar* 43, 44, 57, 78, 79; *BielKom* D7; *LubPs* E4, S, V4v; *GroicPorz* m2 [2 r.]; *KrowObr* 28, 39v, 49, 49v, 105v (8); *RejWiz* 144v; *Leop Gen* 7/13, 22/4, 26/32, *Ex* 19/11, *Iudic* 9/42 (50); *OrzList* f; *RejZwierz* 24v, 80; Potym ofmega dnia [*in die octavo*] weźmie łobie dwie lynogárlicy ábo dwoie gołąbiąt *BibRadz Lev* 15/14, *Gen* 15/18, *Num* 7/66, *Deut* 5/14, 31/17, *Is* 66/8 (105); *Goski* A2, A3 [3 r.], A8; *OrzRozm* N; tráfiłá fie tá bitwá tego dnia ktorego fie Cefarz vrodził *BielKron* 201v, 1v [3 r.], 32, 35 [2 r.], 38v [3 r.], 44v (130); *KwiatKsiąż* C4; *Febris tertiana*, *Przezdzienna álbo/ Trzeciaczka/ która trzeciego dnia bywa*. *Mącz* 120b, 85a, 92c, 105b, 120b, 131a (17); *Prot* B2; *SienLek* 33, 90, 140v, 141v [2 r.], 147 [2 r.] (12); *LeopPrzep* G4 [2 r.], [I4]v, [K]; *GórńDworz* O6, Pv, Q7v, T5, Bb2v; *HistRzym* 4v, 8 [2 r.], 8v, 11v, 14v (37); *RejPos* 33v [2 r.], 38v, 40 [3 r.], 50v, 56 (19); *BiałKat* c, 56, 96; *GrzegŚm* 35; *KuczbKat* 45, 50 [6 r.], 60, 205, 295 [2 r.]; *RejZwierz* 26v [3 r.], 60v, 81, 101v, 133v (13); *BielSpr* 36v, 67v [2 r.]; *WujJud* 25v, 52; *RejPosWstaw* [41³]v, 110v, [143²]; *BudBib* B2v, *Ex* 20/11, 29/32, 35, 30/8 (68); *BudNT Mar* 10/34, *Luc* 9/22, 24/46, 1. *Cor* 15/4 [5]; *StryjWjaz* A4 [2 r.], A4v, Cv; *CzechRozm* 148, 148v [5 r.], 159v; *ModrzBaz* 111v; [*św. Piotr i Paweł*] Iednego dnia męczeństwo vćirpieli *SkarJedn*

91, 99, 233, 258, 291, 318 (8); *KochOdpr* A3v; *Oczko* 13, 19v, 20 [3 r.], 21v, 27v [2 r.] (10); *KochPs* 203; A gdy inni polzcząc trzeciego dnia iedli/ on łam raz tylo w tydzień iadł *SkarŻyw* 29, 21, 47, 58, 68, 74 (74); *MWilcHist* F3 [2 r.], G2, H, Hv, I3 (7); *StrykKron* 130, 150, 345, 350, 522 (7); *CzechEp* 300; *CzechEpPorz* **4; *KochJez* B2v, B3, B3v; *NiemObr* 23, 24 [2 r.], 60, 77; *ZapKościar* 1583/39, 1584/49, 1586/1, 1588/76v, 82v; *ReszHoz* 126, 137; *ReszList* 165, 169; *BielSen* 6; *ArtKanc* C9v, C18, F6, F14v, I4 (11); *GórnRozm* A, E, H3v; *PapryUp* B4; *ActReg* 3v, 8 [2 r.], 12 [2 r.], 13, 26 (17); *Calep* 476a; *GostGosp* 8 [2 r.], 10 [2 r.], 46, 80; *Phil* E4; *GórnTroas* 14; *GrabowSet* C4v; *KochAp* 7; Y sftáli fię Herod y Piłat onego dnia przyiacielmi [in ipsa die *Vulg Luc* 23/12] *LatHar* 723, 2, 3, 9, 69 [2 r.], 91 (28); *WujNT przedm* 40, *Matth* 13/1, 16/21, 17/23, 22/23 (43); *SarnStat* 129, 171, 415, 430, 476 (10); *SiebRozmyśl* F2v, Lv; *KmitaSpit* Cv; *PowodPr* 50; *CzahTr* L2, L3; *SkarKazSej* 707b.

[ktoregoś, jakiegoś] dnia czego (5): Ten pierwżęgo dnia przyściá kniemu swoiego/ napominał go aby się Szatanowi wodzić niedał *MurzHist* Iv; *BielKron* 43v, 126v; *Mącz* 339d; *BudNT Ioann* 20/1.

[któregoś] dnia od czego (2): *MetrKor* 40/811; dnia trzydziętego od wyscia z Egiptu/ iuz im nie doftalo było żywności *BielKron* 31.

[któregoś, jakiegoś] dnia przed czym, przed kim (9): *OpecŻyw* 69v; Iich dnaya yednego przed yarmarkyem therałznyeyfchym połnanfkym [...] wzyal znamołcz zyendrzeyem *LibMal* 1554/183, 1553/175v, 1554/187v, 188v; *Leop Iudic* 14/18; *BielKron* 4; *RejPos* 274; *SarnStat* 1232.

[ktoregoś, jakiegoś] dnia po czym, po kim (67): *BierEz* S; *OpecŻyw* 23v, 33, 164v, [170], 175; *OpecŻywSandR nlb* 6; *FalZioł* I 84c, 130c, V 32v, 69, 86; *LibLeg* 11/84v; *LudWieś* Bv; *LibMal* 1547/135v; *RejKup* z2; *Leop 3.Reg* 3/18; *BibRadz* I 1marg, *Gen* 17/12, 21/4, *Num* 7/36; á Cefáarzowa Eudoxyná po nim [Janie Złotoustym] trzeciego dnia vmárlá. *BielKron* 158v, 76v, 237v, 260v, 400v, 457v, 462; *Mącz* 199c, 314c, 337d [2 r.], 339d; *SienLek* 139; *HistRzym* 68; á potym dnia trzeciego z martwych wftanie [tertia die resurget *Vulg Luc* 18/33]. *RejPos* 66, 67v, 141v, 311v; *BudBib* 4. *Esdr* 6/53, 14/1, *Esth* 15/5; *BudNT c2 przedm*; *CzechRozm* 150v; *SkarŻyw* 102, 161, 227, 328, 329, 546; *MWilcHist* G3v, K3v; *ZapKościar* 1583/39; *ReszPrz* 85; *LatHar* 273, 336, 339, 502, 515; *WujNT Ioann* 20/1, 19, s. 394, 1. *Cor* 16/2; *SarnStat* 145, 785, 1231 [2 r.].

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia lub z nazwą dnia tygodnia w konstrukcji: w + A sg (3): *LibMal* 1551/158v; Anno dñi 1583 dnaya wponyędzalek po kwyetny nyedzely [...] the pyenądze Iako 50 m. wlofzyel w prawo Kofczerfke slachetny Pán danil Tefzmar *ZapKościar* 1583/39; y ktemu záczyćię Séymu tego dnia Wtorkowęgo záczyćło fie. *SarnStat* 725.

W połączeniu znazwą miesiáca lub przymiotnikiem od niej [w pl] (4): tákież latá 1541. iedno tych czáfów Tátárowie wtárgnęli do Ruśi dni Márcowych *BielKron* 424v, 31, 198v, 394.

Przysłowie: Nie odmieniayże fie iáko Márzec ná Wiofnę/ gdzie iednego dnia będzie y defzcz y iáłno y krupy *RejZwierc* 24v.

Wyrażenia: »dnia całego« (1): Dicamus totum hunc tibi diem, Tego dnia całego chcemy tobie k woli być. *Mącz* 85b.

»dnia dzisiejszego« [szyk 42 : 14] (56): bom wlfytko dobreé ftracila dzifieyfłé⁸⁰ dnia. *OpecŻyw* 157v, 172v; *Leop Bar* 2/6, 11; *BibRadz* 1. *Reg* 12/5, 3. *Reg* 8/61, *Iudith* 13/21, *Act* 19/40; *BielKron* 307; *SarnUzn* F; *RejPos* 21v, 25, 31, 33v, 34 (11); *BudBib Gen* 21/26, *Iudith* 13/21; *CzechRozm* 202v;

SkarŻyw 188, 408; *ArtKanc* C6v; *ActReg* 169; bo iéy dżisieyŝzego Dniá vmrzéc przydżie *KochFrag* 45; *LatHar* 17, 18, 37, 224, 402 (22); *WujNT Act* 19/40, 20/26; *WysKaz* 2, 40, 47.

»dnia jutrzejszego« [szyk 4 : 1] (5): a dnia iutrzejŝŝe⁸⁰ iuż ftąd wynidziemy. *OpecŻyw* 29v, 33; *Leop 1.Mach* 5/27; *CzechRozm* 3, 9.

»każdego dnia« [szyk 35 : 1] (33): *FalZioł* II 14d, V 46, [53]v, 54v, 101v; *BielŻyw* 136; *SeklWyzn* F; *SeklKat* V4; *LubPs* L4v; *GroicPorz* m2; *KrowObr* 70, 78v, 182v; *BibRadz* 4.Reg 25/30; ábys iey [ustawy Pańskie] nie zápomniál kaźdego dnia żywotá ŝwego *BielKron* 43v, 59v, 155v; *KwiatKsiąż* Gv, K4v, L3v [2 r.]; *Mącz* 106b; *HistRzym* 49v, 124v; *RejPos* [226]; *WujJud* 184v, 187 [2 r.]; *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [41⁴]; *BudBib Ps* 36/26; *StryjKron* 727; *Calep* 321b, 365b; *LatHar* 1 [2 r.].

»przeszłego dnia« (4): *KromRozm II* a2v; *Pridie*, Przeszłego dnia/ wczorá. *Mącz* 321d, 435a; aszbysmy spisali wszytko porządnie, cosmy zgodnie przeszłego dnia namowili *ActReg* 49.

»przyszłego dnia« = *in posterum diem* *Mącz* (3): *Mącz* 85d; Przyŝłego dnia poiedzie w mále do tego miáltá *HistRzym* 58v, 119.

»tego dnia« = *dzisiaj* [szyk 2 : 1] (3): *Mącz* [18]d; w pokoius tę noc przespác dał/ y w dobrym zdrowiu záchował. Ráczże teź nas y dniá tego/ záchováć od wźzego złego *ArtKanc* T5v; *LatHar* 18.

»trzeciego dnia« = *pojutrze; perendie* *Mącz*, *PolAnt*; *tertia die* *Vulg* (4): *MurzNT Luc* 13/33; A wźzákoz potrzebá mi dżis y iutro y trzeciego dniá [*hodie et cras et perendie (marg) sequenti die (-)*] idź w drogę *BibRadz Luc* 13/33, *Luc* 13/32; *Mącz* 88c.

»dnia wczorajszego, onegdajszego« [szyk 13 : 7] (15 : 5): *FalZioł* V [1]; *HistAl* G2, N5v; *LibMal* 1551/158v, 1553/175v; *Diar* 29, 33, 38, 87; Onegdajszego dnia dziekowaliŝmy WM naszym MP jako Radam Koronnym *DiarDop* 110, 118; *BialKat* 193v; *CzechRozm* 11, 13v, 29, 41; *CzechEp* 128; bo dniá wczoráŝzego mieyŝce rozmowie náznáczywłzy/ názáiutrz ŝentencyą odmienił *NiemObr* 25; *ActReg* 57, 84.

»wszech dni (a. dniow)« = *zawsze* (2): *KromRozm I* F; A oto iá ieftem ŝwami wźzech dniow [*omnes dies*] afz do ŝkonaniá ŝwiata. *MurzNT Matth* 28/20.

Szeregi: »dnia abo czasu« (1): Ouaczye^m drugyego dnya abo czaŝu ŝymeon yál czczycz onyŝ to kŝyągy *PatKaz II* 60v.

»dnia abo (i) godziny« [szyk 2 : 1] (3): ále kiedy y ktorego dnia y godziny/ á kto ták dwornie á niepotrzebnie wylíczyć moźe? *SkarJedn* 98; *SkarŻyw* 286; *SkarKaz* 383a.

»roku i dnia« [szyk 2 : 2] (4): *KrowObr* 219v; *WyprKr* 1; *SkarŻyw* 595; Nákoniec był ŝcięty tegoź dniá y roku ktorego y Piotr vkrzyźowan. *WujNT* 514.

»(nie tylko) dnia, (ale teź) roku, (i) godziny« [szyk 2 : 1] (3): *KrowObr* 78v; kiedy [ŝw. Piotr]/ ktorego dniá/ roku/ godziny do Rzymá przyŝedł *SkarJedn* 99, 99.

A »[ileŝ] dni (388), [któryŝ, jakiŝ] dzień (188)« [w tym: z przydawką (432)] (576) : *BierEz* P2v [2 r.]; *OpecŻyw* [27], 31, 50v, 52, 66v (7); *MetrKor* 40/811; *PatKaz III* 105; *HistJóz* C, E3v; *FalZioł* I 37b, 91c, 133b, 145d, II [22]v (22); *BielŻyw* 54, 166; *MiechGlab* 2, *7v, 21 [2 r.]; *LibLeg* 7/36, 11/43v, 107; *LibMal* 1543/68, 1544/85, 1552/168v; A on iuż trzy dni nieiadł nic *RejRozpr* Hv; *HistAl* Iv; *MurzNT* 13v, *Ioann* 4/40; *Diar* 95; *BielKom* D7; *RejWiz* 72; *Leop* *B2 [3 r.], *Gen* 7/24, 8/10, 12, *Ex* 20/9 (18); *UstPraw* D2v, G2v; *RejFig* Dd7v [2 r.]; *RejZwierz* 137v [2 r.]; *BibRadz* *Gen* 8/12, *Ion* 3/4;

OrzRozm Tv; pełne trzy dni rządzili *BielKron* 307, 19, 30, 83, 227v, 255v (100); *Mącz.* 97c, 122b, 233a, 236a, 284c (13); *OrzQuin D2v*; *SienLek* 55, 59v, 68v, 92, 110v (8); *RejAp* 91v [2 r.]; *GórnDworz B8, M7, R6v, T5v, Cc8v*; *HistRzym* 11v, 34v, 67, 102v, 104 (7); *RejPos* 38v, 39v, 70v, 100, 127, 182v; *BielSat N*; *GrzegŚm* 9; *KuczbKat* 50; *RejZwierc* 31v, 39, 202v, 204v; *BielSpr* 47v; *WujJud* 193v, 194v; *WujJudConf* 193v; *BudBib Gen* 21/33, *Ex* 15/22, 20/9, 29/35, 37 (18); *BiałKaz C3, D2v, D3* [2 r.]; Rozlitowałem fię nád tłumem/ że iuz trzy dni przymnie trwaią *BudNT Matth*15/32, *Ioann* 1/39, *Act* 9[10]/34[30], 21/4, *Apoc* 11/3; *StryjWjaz A4v, B*; *ModrzBaz* 75; *Oczko A2v, 12, 16v, 17* [2 r.], 18 (15); *SkarŻyw* 90, 172, 173, 184, 227 (36); wżákże tę nędzę onego więzienia tylko dwa dni cierpiał *StryjKron* 442, 195, 320 [2 r.], 416, 442, 452 (11); *CzechEp* 372, [377], [381]; *KochJez* B3, B3v; *ReszHoz* 131; *ReszList* 169; *WerGość* 216, 268 [2 r.], 269; *BielSjem* 36; *KochSob* 69; *ArtKanc* F14v, G16; *GórnRozm K4v*; A ták dzień ieden nád parą chłopow pilnie łtać/ co go [łuczywa] ná trą álbo nárąbią/ to zmierzyć *GostGosp* 86, 86, 112, 162; *GrabowSet K2*; *LatHar* 252, 350, 463, 539; *WujNT przedm* 33, *Matth* 15/32, *Mar* 8/2, s. 154, 227 (25); *SarnStat* 139, 301, 302, 656, 746 (11); *ZapMaz II G* 97/90; *SkarKaz* 120a [2 r.], b, 121a, 382a, 385a [3 r.]; *GosłCast* 27; *SkarKazSej* 694b; Pożyczyłci go ná dzień; tyś dwa dni horował/ Choćias go zá pieniądze ná dzień árendował *KlonWor* 4, 34.

[ileś] dni od czego (2): *MetrKor* 40/810; Drugdy dni iedenaście od wftąpienia Bożego afz do Swiątek/ nieiádlá nie *SkarŻyw* 580.

[ileś] dni przed czym, przed kim (15), [któryś, jakiś] dzień, przed czym, przed kim (15): *MetrKor* 26/62v; *OpecŻyw* 40v; *FalZioł I* 50b, V 19b; *LibMal* 1547/127v, 1554/188; *KromRozm I* F2v; WSzytki krzywdy albo wyłtępki/ ktorych by łye kto dopuścił czternaście dni przed tym/ niż táki Sąd przypádnie [...] *Burgrábiá łádzi GroicPorz* i4v; *BielKron* 116, 207, 234, 299v, 376; *Biduo me antecessit*, Dwa dni przedemną prziyechał. *Mącz* 44c; *SienLek* 67v, 113v, 190 [2 r.], 190v; *KuczbKat* 265; *ModrzBaz* 52; *SkarŻyw* 160 [2 r.], 336, 583; *ActReg* 140; *WujNT Ioann* 12/1, s. 452; *SarnStat* 31, 1294.

[któryś] dzień po czym, po kim (7), [ileś] dni po czym (2): *FalZioł V* 93v; Trzeci dzeń po Nowem lecie wiatr od zachodu Słóncza powiewał *LudWieś* B2v, B3; *BibRadz Matth* 28/1; *LVdwig Krol Węgierłki* [...] wybran y koronowan po świętym Marćinie trzeći dzyeń/ miełiacá Grudniá *BielKron* 377, 194, 222; *ModrzBaz* 34; *SkarKaz* 242a.

Wyrażenia: »cały, wszytek dzień« = (per) totam diem *PolAnt, Vulg*; totum diem *Mącz*; tota die *Vulg* [szyk 91 : 6] (91 : 6): Włzyłcy się będą dziwowác/ A cały dzień o nim gádac *BierEz* R4v; *OpecŻyw* 39, 78v; *FalZioł V* 37; *WróbŻołt* 37/13, 70/15, 85/3, 118/97, 139/3; *RejPs* 57; *RejRozpr* H, H2; *LudWieś* B2; á iездzili tak cały dzień *HistAl* H5v, M; *KromRozm II* d3v; *Diar* 49, 78; *LubPs* Mv, N5, Q4v, R5, T2; *RejWiz* 33; *Leop Iudith* 6/16, *Ps* 37/7, 13, 51/4, 73/22 (9); *RejZwierc* 107v; *BibRadz Rom* 8/36; *OrzRozm V*; iedno iż był defzcz cały dzyeń/ przeto nierządnie iecháli *BielKron* 414, 11v, 47v, 69v, 251 [2 r.], 412 (8); *Mącz* 282c, 316a, c, 379c, 384d; *Prot* C4v; *SienLek* 122v, 157; *RejAp* 185; *GórnDworz Iv, Z5v*; *RejPos* 59, 276v, 306v, 317; *RejZwierc* 98 [2 r.], 106v, 145; Izali włzytek dzień [tota die] orze oracz dla śiania? *BudBib Is* 28/24, *Ps* 85/3, *Ier* 20/7, 8, *Thren* 3/61; *BudNT Matth* 20/7; *ModrzBaz* 34v, 36v; *SkarJedn* 236; *KochPs* 30, 55, 108; *SkarŻyw* 106, 107, 328, 484,

571 [2 r.]; *KochTr* 7; *StryjKron* 36; *PudłFr* 5, 73; *ZawJeft* 13; *Calep* 777a; *GrabowSet* H3; *WujNT Matth* 20/6, *Rom* 8/36, 10/21; *KlonFlis* D2; *KlonWor* 22, 73 [2 r.], 74, 76.

»každy dzień« = *per diem* *PolAnt*; *omni die, quotidie* *Vulg* (36); *FalZioł* I 91c; *BielŻyw* 9, 32; *GlabGad* C3; *WróbŻołt* 7/12, S7; *BielKom* B5v; *RejFig* Dd3v; *BibRadz* *Ez* 30/16, 1.*Cor* 15/31, 2.*Cor* 11/28; á thak czynili każdy dzyeń do łzołtego dnia. *BielKron* 47, 57v, 119, 312v, 340v, 463v (11); *SienLek* 172; *GórnDworz* T6; *RejZwierc* 226v; *CzechRozm* 98, 99; pomni/ Iáko cię lżą koždy dzień bluźnierce nieškromni. *KochPs* 111; *BielSjem* 3 [2 r.]; *GórnRozm* K; *GórnTroas* 23; *GrabowSet* C2, X3v; *WujNT Act* 5/42, 1.*Cor* 15/31.

Szeregi: »lata i miesiące i dni« (1): Wiktor wtory z Niemiec/ był Papieżem dwie lecie y miełięcy trzy y dni czternaście. *BielKron* 176v.

»dzień albo tydzień« (1): Nye tak yáko dzis czynyá/ źle dofić dzyeń álbo tydzyeń przy náuczycyelu potrwa/ zás do inłšego łie pokwápi. *GliczKsiąż* L2v.

I »dniem (a. dnioma)« (5) :

Wyrażenia: »jednym dniem« = *w jednym dniu* (1): Ktorych [*Turków*] náłzy iednym dniem łzturmámi dobyli *StryjKron* 602.

»[iloma] dnioma później; dniem pośledzej« [*szyk* 2 : 1] (2 : 1): Ad mysteria biduo serius veneram, Dwiemá dniomá później. *Mącz* 389d; á który [*kmieć*] dniem pośledzey ony przęłłá rozmierzone zágrodzi/ ma bydz karan *GostGosp* 112; ktora pierwey záchorzawłzy/ później trzemá dniomá niż mácochá vmárlá. *SzarzRyt* Dv.

»przodkiem dniem« = *o dzień wcześniej* (1): Drudzy łá co przed Cefárzem przodkiem chodzą dniem álbo dwiemá/ ci to z drogi łprzátáią kędy ma ciągnáć Cefarz *BielSpr* 53.

a. Określony termin: dzień wyróżniony lub wyznaczony ze względu na ważne, szczególne wydarzenia, zajęcia, czynności itp. z czasem tym związane (przeważnie z określeniem); dies *Mącz*, Cn (3024) : *LibLeg* 11/154 [2 r.]; *GroicPorz* e4v; A po tych dniách/ poczęłá Elżbietá żoná iego *Leop Luc* 1/24, *Act* 17/31; *BibRadz Esth* 9/21, 10/13; *BielKron* 164 marg; *Lustrici dies*, Dni w które dzieci pogáńłtwo krzciłó/ y oczisćiáło. *Mącz* 200c, 61b, 88b, 310a; *LeopPrzep* G3v; A gdyłz był dzień áby łtánáł przed krolem/ [...] łzedł ná zamek. *HistRzym* 70v; *HistLan* B2; *BudBib* 1.Reg 8/8, *Dan* 1/18; *CzechRozm* 30v; *ModrzBaz* 117; *CzechEp* 274; *NiemObr* 108; *PudłFr* 66, 73, 74; *ArtKanc* A10v; *GórnRozm* N2; *Calep* 413b; Vrzędnik ma dzień piłác kiedy Pan do niego przyedzie *GostGosp* 22, 100; *OrzJan* 128; *WujNT Act* 17/31; *SkorWinsz* A2v; *SapEpit* B3v, B4.

dzień czego (z przydawką rzeczownikową wyrażającą jakieś przeżycie lub wydarzenie – prawie wyłącznie w tekstach biblijnych) (228): *OpecŻyw* 164; przełz maryá dny placzu náłzego obroczyły łyá w uyefyem nyebyełkye *PatKaz III* 113v, 147; *WróbŻołt* 58/17, 109/3; *HistAl* B2; *MurzNT* 13v; *LubPs* S4v, T6v; ábowiem ten dzień ieft dobrej nowiny [*haec enim dies boni nuntii est*] *Leop* 4.Reg 7/9, *Num* 6/11, *Tob* 13/10, *Esth* 16/21, *Ier* 1/21, *Luc* 1/23 (12); *UstPraw* D2v; *BibRadz Gen* 27/41, *Lev* 12/4, 6, 4.Reg 7/9, *Ier* 46/21 (8); *BielKron* 30v, 96; *Mącz* 5b, 214c; Tedy gdyż przyłzedł dzień odpowiedzenia/ przed włzytkimi opowiedziáłá tak mowiac. *HistRzym* 35v, 80; *RejPos* 17v, 55v, 296; *BudBib Deut* 34/8, 4.Reg 19/3, *Iob* 30/27, *Ez* 4/8, *Os* 9/7 [2 r.]; *BudNT Luc* 2/22; *CzechRozm* 120; *ModrzBaz* 116v [3 r.]; *SkarŻyw* 559; *StryjKron* 562; *ArtKanc* A10v; *Calep* 1000b; *Phil* B2;

WujNT Luc 1/23, 2/22, 4/19, Act 21/26, 2.Cor 6/2; SkarKaz 4b. Cf W formułach określających datę, »dzień jarmarku«, »dzień koronacyjnej«, »dzień narodzenia«, »dzień pogrzebu«, »dzień postu«, »dzień śmierci«, »dzień wesela«.

dzień czyj (38): Iż Abrám ocietz wafs/ radowál fie aby widziál dzień móy/ widziál ij wefol był. OpecŻyw 64v; Leop Ier 50/27, 31, Ez 21/25, 29; BibRadz 1.Reg 26/10, Ier 25/34, Ez 21/25; BielKron 152; HistRzym 28, 46v, 83; RejPos 40, 85v; GrzegŚm 42; BudBib Gen 25/24, 29/21, 1.Reg 26/10, Ps 36/13, Ez 21/30[25], 22/4; CzechRozm 30v [4 r.], 31, 43v [2 r.], 174; CzechEp [404]; WujNT Ioann 8/56. Cf »dzień Chrystusow«, »dzień śmierci«.

W formułach określających datę (114): LibLeg 11/165v; [Żydowie] czthernafty dzień księżycá Adár god y wefela fwięty poftánowali Leop Esth 9/19, Esth 9/17, 21, 3.Mach 6/35 [3 r.]; Od pierwzē⁶⁰ dnia Miefiácá fiodmego poczęli fprawowác ofiáry palone Pánu BibRadz 1.Esdr 3/6, 3.Esdr 9/5; BielKron 236, 307; Mącz 25c, 396c; SienLek 41v [2 r.]; BudBib 1.Esdr 3/6, Esth 9/19, 21 [2 r.]; ModrzBaz 83v; PierwŹy dzień Stycznia. SkarŻyw 1, 12, 20, 25, 34, 40 (91); StryjKron 275, 345; WujNT 337.

W połączeniu z określeniem zastępującym dokładny termin (1): y był záránek (álbo y bylo ráno) dzień ten á ten. BudBib I 1 marg.

Frazy: »dokonywają się dni [czyjeś]; przybliżyć dni [czyjeś]« (1 : 1): ábowiem dokonywáią fię dni wálze [quia completi sunt dies vestri]/ iż pobići á rozprofzeni będziećie/ y rozwálićie fię iáko naczynie drogie. BibRadz Ier 25/34; BudBib Ez 22/4.

»(do-, s-, wy-)pełniły się dni« [w tym: czego (9)] [szyk 15 : 1] (16): FalZioł V 29v; gdy fie wypełniły dni vrzędu iego [impleti sunt dies officii]/ ízedł do domu íwego. Leop Luc 1/23; Y ítało fię gdy tám byli wypełniły fię dni ktorých porodzić miała BibRadz Luc 2/6, Lev 12/4, 6; RejPos 17v, 55v, 296; KuczbKat 35; BudBib Gen 25/24, 29/21, 1.Reg 18/26; BudNT Luc 2/22; WujNT Luc 1/23, 2/6, 22.

»przyszedł, przybliżył się, nadchodzi dzień« [w tym: czego (10)] [szyk 14 : 12] (26): BierRaj 17v; OpecŻyw 72; Leop Esth 9/21, Ier, 50/27, 31, Ez 21/25, 29, Os 9/7 [2 r.]; BibRadz Gen 27/41, 1.Reg 26/10, Ier 46/21, 21/25, 29; BielKron 152, 236; HistRzym 35v; Y ty zábićia (godzien) niezbożny księże Izráelki/ ktorego przyfzedł dzień [cuius venit dies eius] (żeby) wczás (był) koniec niepráwości. BudBib Ez 21/30[25], Gen 47/29, 1.Reg 26/10, Ps 36/13, Ez 21/34[29], Os 9/7 [2 r.]; GórnTroas 9; WujNT 355 marg.

Zwroty: »[ileś] dni sobie na rozmysł (a. rozmyślanie) brać, wziąć« = uzyskiwác zwłokę [szyk zmienny] (1 : 1): Dwa dni fobie ná rozmyfł brał BierEz E4; HistRzym 35v.

»dnia dokona(wa)ć« = skończyć życie (2): iż dwa wielcy z názych oftátniego dnia dokonáli w bitwie HistAl E7v; HistLan E2v.

»dzień uprzedzać« (1): gdziefmi tesz tam wfzifczy bily ten dzyen vprzedzayacz LibLeg 11/75.

»wypełnić, dokonać, skończyć dni; wypełnienie dni(ow)« = expletio dierum Vulg [w tym: czego (5)] (3 : 1 : 1; 2): Trzecią część ich fpalifz w pośrzod miáfá po wypełnieniu dni oblężenia [secundum complere (marg) cum completi fuerint (-) dies obsidionis] BibRadz Ez 5/2, Ez 4/8; BielKron 96; A oto włożyłem ná cię powrozy żelię nie obroćifz z boku twego ná bok twoy/ áż dokonáfz dni oblężenia twego [donec compleas dies]. BudBib Ez 4/8; SkarŻyw 485; WujNT Luc 2/43, Act 21/26.

peryfr. »zawrzeć dzień pośledni« = *umrzeć* (3): Potym zawarłá dzień swoy pośledni w pokoju. *HistRzym* 83, 28, 46v.

Wyrażenia: »dzień Chrystusow« = *przyjście Chrystusa na świat* (2): *CzechRozm* 30v; [Abraham] Ządał widzieć y widział dzień Chrystułow. *WujNT* Xxxxx.

»dzień koronacyj« (3): *ActReg* 21; iż káždy *fiue Actor, fiue reus*, który potrzebuie continuowác *caufam*, ma mieć fryřzty y czálu od dnia Koronáciiey nářzey rok. *SarnStat* 6, 6.

»dzień mięśny« (1): abo niektóre dni mięśné niektóre pořtné/ rybne/ i mléczné pořtanowili *MurzNT* 13v.

»dzień mleczny« (1): *MurzNT* 13v *cf* »dzień mięśny«.

»dzień narodzenia« = *natalis (dies) Mqcz, Calag; natalitius (dies) Mqcz; dies quo natus est PolAnt* (19): *HistAl* A3; *BibRadz Eccle* 7/2; *BielKron* 152, 439; Colere diem natalem, Obchodźić dzień národzenia řwego *Mqcz* 59d, 144a, 211c, 241c [4 r.]; *HistRzym* 48v [2 r.]; przeklinał [...] dzyeń národzenia řwoiego *RejPos* 330v; *BiałKaz* C; *Calag* 216a; *Calep* 413a; *KołakSzczęśł* [D]; *WujNT Matth* 14/6.

»ostatni, ostateczny, pośledni dzień (żywota)« = *dzień śmierci* [szyk 10 : 6] (10 : 2 : 4): *BielŻyw* 7; *HistAl* E7v, G2; Acta vel exacta aetas, Ořtateczne dni żywotá. *Mqcz* 5b; *RejPos* 40; *HistLan* E2v; *ArtKanc* P17v, P18, T8v; *Phil* B2; *GórnTroas* 9; *KochFrag* 54; *WysKaz* 3. *Cf* »zawrzeć dzień pośledni«.

»dzień pewny, naznaczony, ustawiony *itp.*; dzień naznaczyć, ustawić, złożyć *itp.*« = *diem constituere Mqcz, Vulg; diem definire, dicere, edicere, praestituere, prodere Mqcz; diem terminare Vulg* [szyk zmienny] (39): *LibLeg* 7/69v, 11/71v; *HistAl* B2; *MurzNT* 13v [2 r.], 38v; *Leop Ez* 21/25; *UstPraw* D2v; Złożył im inřzy dzień w Ratyźbonie *BielKron* 218v, 206v; Prodere diem, id est, Constituere, Vřtáwić/ Naznácić dzień. *Mqcz* 92d, 86b, 87b, 128a, 413d; *HistRzym* 35v, 80; *RejPos* 32v; *KuczbKat* 300; *WujJudConf* 189; *ModrzBaz* 116v [3 r.]; oznaymił P. Bog dzień pewny Noemu/ ktorego iuř defřdz řpáć miał. *SkarŻyw* 270, 1, 192, 481, 559; *StrykKron* 140, 562, 662; *ActReg* 21; *GostGosp* 36, 92; *LatHar* ++8; *WujNT Act* 28/23, *Hebr* 4/7; *SkarKazSej* 678a; y dzień mu řpołem náznáciyli. *CiekPotr* 44.

»pierwszy dzień« = *dzień urodzenia* (2): *Calep* 450a; Piérwřzy dzień dał káždemu Y ořtátni/ á k řwemu Końcowi wřzyřcy idźiem *KochFrag* 54.

»dzień pogrzebu« (2): *MurzNT Ioann* 12/7; ku pokazániu, że iuř nádochodzi dzień pogrzebu mego. *WujNT* 355 *marg.*

»dzień postu, postny« (7 : 1): *MurzNT* 13v; *WujJud* 194; *WujJudConf* 193v; *SkarŻyw* 29, 471; *LatHar* ++7; *WujNT* 15; ále řię oni pokutá y trzemi dni pořtu wyprořili *SkarKaz* 3a.

»dzień po temu« = *stosowny, odpowiedni* (2): *BudNT Mar* 6/22[21]; á gdy był dzień po temu/ Herod w dzień národzenia řwego řpráwił wieczeryá ná pány řwoie *WujNT Mar* 6/21.

peryfr. »dzień przyszły« = *życie pozagrobowe albo řqd ostateczny* (1): poydę k fortam grobu řwego/ widząc řrogość dnia przyřzłego. *ArtKanc* P18.

»dzień rybny« (1): *MurzNT* 13v *cf* »dzień mięśny«.

»dzień śmierci, zeřcia, jego, swój, twój« (17 : 3 : 3 : 1 : 1): *BierRaj* 17v; dzień řmierci řwey będzie wiedział. *TarDuch* E3; *SeklWyzn* e2v; *Leop Ier* 50/31; ábo przydźie dzień iego iż vmrze

BibRadz 1.Reg 26/10, *Deut* 31/14, *Eccle* 7/2; *BielKron* 80v, 81; *Mącz* 232d; *BiałKat* 358v; *BudBib* 1.Reg 26/10, *Ps* 36/13, *Eccli* 40/2; *BiałKaz* C; wielom wczniom swoim dzień ześcia swego oznaymił. *SkarŻyw* 253, 135, 193, 226 marg, 511; *KołakSzczęśl* C3v; *WujNT* 397 [3 r.]; *SkarKazSej* 678a.

»dzień targowy, jarmarku« [szyk 1 : 1] (1 : 1): *tertia Nundinarum dies*, Trzeciego yarmarku dzień. *Mącz* 251c; Niemilo łtronie/ ále dzyeń targowy *KochSz* B2v.

»dzień wesela« (2): *HistRzym* 35v; y dzień wefela małżeńłkiego náznáczony był *SkarŻyw* 192.

»zakazane dni« = *dni, w których obowiazuje post (środa, piątek i sobota)* (1): gdyż to ludzye złościwi wymyflili dla pożytkow swoich/ á dopuľczáli za pieniądze tych zákazáných dniow *RejPos* 185v.

»dzień zbawienny« (2): Oto teraz czas przyiemny/ oto teraz dzień zbáwienny [*ecce nunc dies salutis*] *Leop* 2.*Cor* 6/2; *LatHar* 142.

»dzień żalobny« (1): Y plákał go wŷyciek Izráel/ y wypeľnił dni żalobne ná nim. *SkarŻyw* 485.

Zestawienia: »psie dni« = *czas najgorętszy w lecie, kanikuła; caniculares dies* *Murm*, *Mymer*¹, *BartBydg*, *Mącz*, *Calag* (5): *Murm* 5; *Mymer*¹ 2v; *BartBydg* 22; *dies Caniculares*, Płie dni które łie o łwiętey Málgorżecie poczinayá/ a ku łwiętemu Bartłomyeyowi trwáyá. *Mącz* 33c; *Hunds tage*. Płie dni. *Dies caniculares. Calag* 289b.

»suche dni« = *kwartalna zapłata za pracę lub naukę* (10): *GliczKsiąż* M5v; Iż łie [łługa] ku iego [łpana] woli włtáwicznie ćwiczy/ A teź częłciey łuchedni niźli drudzy liczy. *RejWiz* 49v; botow nie mamy/ Iuź pánie od poł roká/ łuchych dni czekamy. *RejZwierz* 137v. *Minerval*, *Myto* od nauki. *Vulgo*, w łzkołách precium álbo łuche dni zowá. *Mącz* 222b; *RejZwierc* 99v; *PudłFr* 8 [2 r.]; Są pożytki wrzędnicze z máiętnołci pánow ich/ z *Iurisdiktiey*/ Nuź iurgelty łudzi łłubełnych/ *Suchedni*/ *Mytá*/ náymowánie połług ná czas *GrabPospR* L3v, L4v, N4v.

Szeregi: »(czas), dzień ani (i) godzina« (2): bo niewiey czałv/ dnia/ ani godziny/ niemoczy y łmierci náłzei *SeklWyzn* e2v; *WysKaz* 3.

»czas i (a) dzień (i miejsce)« [w tym: czego (1), (ku) czemu (4)] [szyk 5 : 2] (7): *MetrKor* 26/62v; *LibLeg* 7/69v, 11/71v; *BibRadz* Ez 21/25, 29; *BielKron* 206v; gdyż mu *Deborá*/ która w tymże obozie byłá/ czas y dzień łtoczenia bitwy náznáczyłá *SkarŻyw* 559.

»dzień ani kolej« (1): áby żaden pod trzemi Grzywnámi/ dnia áni kolei v przewodu niełmiał przeprawowác áni wykupowác *GostGosp* 38.

»rok, dzień i godzina« (1): powiedz mi rok/ dzień/ y godzinę národzenia krolá mego. *HistAl* A3.

Wyrażenia przyimkowe (195): »do [któregoł, jakiegoł] dnia (20), do [iluł] dni (3)« = *in diem* *Mącz*, *ad diem* *Vulg* (23): *Niewynidziecie* ze drzwi *Przybythku* łwiádectwá/ przez łiedm dni/ aż do dnia [usque ad diem] ktorego łie wypeľni czas połwiácenia wálłego. *Leop* Lev 8/33; *Mącz* 167a.

~ do dnia czego (6): Ián był na pułtyniach álż do dnia okázaniá swego przed łudem *Ifraelłkiem*. *MurzNT* Luc 1/80. Cf *Wyrażenie*.

do [ktorego, jakiego] dnia przed czym (2): Odłóżył aż do XV dnia przed *Xiężycem* *Grudniem*. *Mącz* 31c, 321d.

W *formułách okřełających datę* (4): áż záłye do Czternałtego dnia *Lutego*/ *Flegmá* pánuie *SienLek* 42, 42; *BudBib* Ex 12/6; *ModrzBaz* 83v.

Zwroty: »dać [komuś] do [któregoś] dnia« = *udzielić odroczenia na jakiś czas, ewent. rozejmu* [w tym: czego (1)] (3): Day nam do liedmi dni [*Concede nobis septem dies*]/ że rozefflemy poßly po wßlyftkich gránicach Iffráelfkich *Leop* 1.Reg 11/3; *BielKron* 64, 208v.

»wziąć sobie do [ilus] dni, do [któregoś] dnia« = *uzyskać odroczenie* (5): która wzyęła fobie do trzeciego dnia ná odpowiedź *BielKron* 134v, 21v, 105, 348v, 351v.

»do [któregoś] dnia wziąć sobie frysztu [=rozejm]« (1): iż iuż iedno do piąthego dnia wzięli fobie frysztu/ áby byli opátrzyli rzeczy fwoie *RejZwierc* 200v.

Wyrażenie: »do dnia śmierci« (5): Także Krol Ozyaß był trędowátym aż do dnia ímierci fwoiey *Leop* 2.Par 26/21; *BudBib* 1.Reg 15/35, 2.Reg 20/3, *Ier* 52/11; *WujNT* 5. ~

»na [któryś, jakiś] dzień« (62): abyßmy wszytcy na jeden dzień w swych wojewodztwach się okazowali *Diar* 77; Gotuią więc koniá ná ten dzień gdy ma być bitwá *Leop Prov* 21/31; *Mącz* 86b; *ModrzBaz* 117; *KochAp* 13; *KochFr* 45.

~ *na dzień czego* (44): *Leop Iob* 38/23; *BibRadz Ier* 12/3; ná dzień oczyszcienia [*proptiationis tempore*]/ każećie íść ztrąbą po wßytkiey ziemi wálzey *BudBib Lev* 25/9, *Tob* 4/10; vczyñiñ Abráham wielki obiad ná dzień odfadzenia iego: y roßto dziećię. *SkarŻyw* 285. *Cf W formułach określających datę*, »na dzień koronacyjej«, »na dzień narodzenia«, »na dzień pogrzebu«, »na dzień tryumfu«.

W formułach określających datę (27): *LibLeg* 11/23v, 33, 75 [2 r.]; *Diar* 19; Cefarz Kárzeß piąty [...] fłożył Syiem wálni w Vormáciey ná dzyeñ 6. miefiácá Stycznia. *BielKron* 196, 198v, 200v, 207 [2 r.], 211, 218v (12); *Mącz* 29a; *StryjKron* 637; *ActReg* 53; áby káždy z ofobná Woiewodá zwyczáie [...] ípifáli/ y tu do Kráková ná dzień piérwßy mießiácá Máíá do nas poßáli. *SarnStat* 56, 56, 1019; *VotSzl Ev* [3 r.]; *KlonWor* ded **4.

W połączeniu z określeniem lub zastępującym dokładny termin (1): gdzye yego krolyewßka myloßcz nathen czaß ízwá ofzobą bycz raczy, nathen a nathen dzyen *MetrKor* 37/2v.

Wyrażenia: »na dzień koronacyjej« (1): odiácháß od dworu Dunßtanus/ y przyiáchaß záfie ná dzień ie^{go} koronacyey. *SkarŻyw* 509.

»na dzień narodzenia (a. urodzenia) [czyjegoś]« (4): Herod vczyñiñ wieczerzá ná dzyeñ národzenia fwoiego [*Vulg: Mar* 6/21] *RejPos* 320v, 320v; *BudNT Mar* 6/22[21]; *PudßFr* 66.

»na dzień pewny, oznaczony, ominiony itp.« [szyk 3 : 2] (10): *ConPiotr* 33; *BibRadz* 3.*Esdr* 9/13; á imienie y íkárby [aby] pobrano ná krolá ná dzyeñ náznáczony. *BielKron* 114v, 119v, 205, 206v; pro ad diem praescriptum, Ná pewny dzień. *Mącz* 3b, 488d; *BudBib Prov* 7/20; *ModrzBaz* 117.

»na dzień pogrzebu [czyjegoś]« (7): *BielŻyw* 163; *MurzNT Ioann* 12/7; *Mącz* 107a; *RejPos* 352 [2 r.]; áby na dzień pogrzebu mego [*in diem sepulturae meae*] záchowála to. *WujNT Ioann* 12/7, s. 355 *marg.*

»na dzień tryumfu« (1): *Epulum*, Záwołáne gody/ ná które káždy ydzie/ tákie bywály przed tym ná dzień [...] triumphu. *Mącz* 107a. ~

»przez dzień« (3):

~ *Zwrot:* »dać przez dzień [czegoś]« = *udzielić odroczenia na jeden dzień* (1): wßytcy tedy iednoßtáynym głoßem dáli mu przez ieden dzyeñ przedłużenia *BielKron* 196v.

Wyrażenia: »przez sejmowe dni« (1): żeby [...] ze wżytkich łtanow Koronnych pewne ołoby obierano: ktoreby nietylko przez łeymowe dni/ łle zółwżdy od roku do roku łiedzieli nł łłdźiech *ModrzBaz* 91.

»przez [ileł] dni wesela« (1): Złdam wam teraz gadkę/ ł ielłi ił zgdłniecie przez łiedłm dni wesela [septem diebus convivii]/ [...] tedy wam dam trzydziełci przełcieradł *BibRadz Iudic* 14/12. ~

»w [jakił, ktłorył] dzieł (92), w [ileł] dni (13)« (105): Kwiecie to wymienione: ma być zbierane w dni, ktore zowł po łacinie Dies Caniculares *FalZioł* V 90v; *CzechRozm* 196; *WujNT Matth* 24/50, *Luc* 12/46, 19/42, *Ioann* 14/20; *SapEpit* B3v; *KlonWor ded* **4.

~ w dzieł czego (86): *BierRaj* 17v; *BartBydg* 2b; *WrłbŻołt* Gv, 19/2, 49/15; *LubPs* E, N3, O5, T2, X3 (9); y rłtowałem łie w dzieł zblłwienia [in die salutis] *Leop* 2.Cor 6/2, *Tob* 4/10, *Ps* 17/19, 49/15, 76/3, 85/7 (17); *BibRadz Gen* 5/2, *Deut* 9/10, 18/16, *Is* 30/25; *RejPos* 15, 45v, 17, 150; Wzwyway mię w dzieł wtrapienia twego *KuczłKat* 355, 365; *WujJudConf* 55; ł we dni głłdu [et in diebus famis] nłłyceni bęđł. *BudBib Ps* 36/19, *Lev* 14/2, *Ps* 77/9, *Cant* 3/11, *Thren* 3/57, *Ez* 46/1 (11); *BiałKaz* F3; *BudNT Apoc* 11/6; *KochFr* 12; *WisznTr* 28; *KmitaPsal* A4v; *LatHar* 15, 242, 243; *WujNT Ioann* 7/37, 2.Cor 6/2, *Hebr* 3/8, *Apoc* 10/7, 11/6; *PowodPr* 69. Cf W formułach okrełłajłcych datę, »w dzieł narodzenia«, »w dzieł pogrzebu«, »w dzieł łmierci«, »w dzieł wesela«.

W formułach okrełłajłcych datę (6): Machometh łin iego ktory wział Conłtantinopolim. Roku Bożego 1453. w łftateczny dzieł Maia. *MiechGlab* 67; W czwarty y dwudziełty dzieł iedennałtego miełłłcłł co ij zowł Słbbłt [In die uigesima et quarta undecimi mensis Sabbath]/ wthorego roku Dłriufa Krolł/ łthłło łie łłowo Płnłłkie do Złchłriałłzł *Leop Zach* 1/7, *Esth* 9/18, 2.Mach 1/18; *SkarŻyw* 584; *SarnStat* 992.

W polłczeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): Dan w Krakowie w dzieł czwartkowy [...] kxięcza [!] Lipcza. *GlabGad* A4.

Wyrażenia: »w dzieł [czyjł]« = w dniu łmierci [czyjeł] (1): Wdzieł iego [nieprawego] [in die eius] zumiełł łie naypodleyłłj z łudu *Leop Iob* 18/20.

»w dzieł narodzenia [czyjegoł]« (3): *BielKron* 158v; Natalem suum celebrare Przepiylł łie w dzieł łwego nłrodzenia. *Młcz* 45d; *WujNT Mar* 6/21.

»w dzieł pogrzebu [czyjegoł]« (2): *Młcz* 120d; ł w dzieł pogrzebu twego/ gdy łie wżyłcy przyłciłe odłtłpił/ on od łiebie nie odłtłpi *LatHar* 279.

»w dzieł postny« [szył 1 : 1] (2): *FalZioł* II 18d; ł czyłay coł pılłł wżzemu łudu/ gdy łie zeyđł w dzyeł połłny. *BielKron* 94v.

»w rybny dzieł« (1): IEden prze towarżyłze w rybny dzieł fełł łprłwił *RejFig* Aa3.

»w dzieł łmierci, umierania, zostawienia [czyjegoł]« (4 : 1 : 1): nieprzyłciłe moij wdzieł łmierci odełłłi odemnie połfromocenij *OpecŻyw* 97; *Leop Eccli* 5/10; *BudBib Eccle* 8/8; *LatHar* 394; y w dzieł vmierłnia łwego bęđłie błogolłwiony. *KolłkSzczęłł* B4; *WujNT* 248.

»w targowy, jarmarkowy dzieł« [szył 4 : 2] (5 : 1): MArłin łkłrzył łie nł Mikołłiłł/ łze w targowy dzieł nł połpolitęy drłdze ołm łkłtłw wział mu gwałłownie. *SarnStat* 625; ł we dni Iłrmłrkowę/ tedy im wolno bęđłie/ [...] przedłwłcł nł przerzeczonęch łłwłch człłly wiecznémi. *SarnStat* 968, 960 [2 r.], 1229, 1266.

»w dzień wesela« (2): *Mącz* 118a; którą [koronę] ię vkoronowála mátká iego [...] wdzień welela fercá iego [*in die laetitiae cordis eius*]. *BudBib Cant* 3/11. ~

»nade dniem« = *krótko przed urodzeniem dziecka, przed rozwiązaniem* (2): [Józef] widzątz pannę nadedniem zakłopotál fie wielmi f tego. *OpecŻyw* 14v; *FalZioł* V [30]v.

W funkcji przysłówka = *przez dzień, w ciągu dnia* (551) :

G »dnia a. (dni)« [z przydawką wyrażoną zaimkiem wskazującym lub nieokreślonym albo liczebnikiem porządkowym] (547) : *GroicPorz* iv, 1v; *KrowObr* 11v, 61v, 133, 239v; *HistRzym* 22 [2 r.]; *ModrzBaz* 84; *GórnRozm* N2; *PowodPr* 50; *Pomni* krolu ná ślub troy któryś vczynił/ dnia te^{so} kotorymeś krolem zołtał *SkarKazSej* 668a.

[którego] *dnia czego* (514): *MiechGlab* 67; *WróbŻołt* 117; y offiáruie to kápłanowi ómego dnia oczýfzczenia fwe^{so} [*die octavo purificationis suae*] v drzwi Przybytku fwiádectwá przed Pánem. *Leop Lev* 14/23, *Num* 6/9; *BudBib Mich* 7/15. *Cf* *W formułach określających datę*, »dnia jarmarku«, »dnia narodzenia«, »ostatecznego dnia żywota«, »dnia postu«.

[którego] *dnia po czym, po kim* (2): *GroicPorz* iv; y przyfzli wlytkim zborem fynowie Izráelowi do pułfczy Syńskiey [...] piętnałtego dnia miefiácá wtorego po wysćiu [*in quinta decima die mensis secundi exire (marg) ab exitu* (—)] ich z ziemie Micráimfkiej *BudBib Ex* 16/1.

W formułach określających datę (502): *OpecŻyw* 86v [3 r.]; *ForCnRWiet* Av; *MetrKor* 38/321, 59/77v; *FalZioł* V 45v, 46 [5 r.], 46v [4 r.], 47 [2 r.], 47v [3 r.] (20); Dan w Krakowie [...] pirwżego dnia kxięcza [!] Lipcza. *GlabGad* A4; *MiechGlab* *3, *4 [2 r.], 10, 68, [90]; *LibLeg* 6/80, 160v, 8/26v, 10/65v, 11/64 (8); *WróbŻołtGlab* A5v; vmárł czwartego dnia kwietniá. *HistAl* N5, N5; *KromRozm II* x3; *GroicPorz* B2, [A8]v; *Leop Gen* 8/4, 5, 13 [2 r.], *Lev* 25/9, 4.*Reg* 25/8 (15); *UstPraw* K3v; *LeszczRzecz kt* A; Dan w Wilnie Miefiácá Wrześniá dziewiętnałtego dnia. *BibRadz I* *3, *Gen* 7/11, 8/4, 5, 14, *Lev* 23/5 (29); *Goski kt* [3 r.], 16v [3 r.]; miefiácá Kwietniá dnia siedmnałtego/ otworzyły fie przepási morfkie *BielKron* 4v, 30, 31, 35v, 36, 38v [2 r.] (123); *Mącz* 88c, 102b; *SarnUzn* A3v; Dan z Krákowá/ dnia 28 Pázdzierniká. Roku od Národzenia Kryftá Páná/ 1563. *SienLek* 1; *SienLekAndr* a3v; *LeovPrzep* B3v, D2v; *GórnDworz* A3; *GrzepGeom* B3v; *RejPos* Ooo5; *RejZwierc* 119v, 182v; *BudBib* C4, *Ex* 12/3, *Lev* 16/29, 25/9, *Num* 1/1 (28); *BudBibKaw* A4; *BudNT* a6v; *StryjWjaz* Bv [2 r.]; *ModrzBaz* 144v; *ModrzBazBud* ¶6v; *SkarJedn* A7, 273, 294, 311, 318 (7); *KochOdpr kt*, A2v; *Oczko* B; *SkarŻyw* A2v, 41, 129 *marg*, 133 *marg*, 139 *marg* (21); ktorefz to Hans Wierzbęta dnia 9. Grudnia polozel iest marc. dziefięć liczby pułfkiey *ZapKościar* 1580/17, 1580/12v, 1581/23, 1582/26, 28v, 29 (31); *StryjKron* 190, 195 [2 r.], 205, 210, 235 [2 r.] (44); Z Lubliná Lipcá dnia 30. Roku od národzenia fyná Bożego 1583. *CzechEp* *4; *CzechEpPORz* *v; *KlonŻal kt*; *WerGośc* 205, 228; *WerKaz* 277; *WisznTr* 6; *PudłFr* 77; *KochWrJan* 18; *ActReg* 53, 137; *KochCzJan* A3; *GrabowSet* A3; *KochFragJan* 4; *LatHar* 332 *marg*, 344 *marg*, 387 *marg*, 389 *marg*, 390 *marg* (76); *KołakCathOkuń* A2v; W Krákowie v ś. Bárbáry/ 20. dnia Kwietniá. *WujNT przedm* 28; Ewángelia ná dzień ś. Páwłá Apoštołá. 30. dnia Czerwcá. *WujNT* 41 *marg*, *przedm* 32, s. 447, 511 [2 r.], 651 *marg*, 784 [2 r.]; *SarnStat* 15, 112, 129, 185, 211 (25); *GrabPospR kt*; *PowodPr* 3; *CiekPotr ktv*. *Cf* [którego] *dnia po czym, po kim*.

W połączeniu z określeniem zastępującym dokładny termin (3): *MetrKor* 34/268; niebuduyćie aż ia tám przyidę/ y mieyfće vkażę tego á tego dnia. *SkarŻyw* 252, 99.

Wyrażenia: »dnia dzisiejszego« (1): *Táka/ o królu wżech możnieyfzy/ żoná Dniá dżiśieyfżego* tobie przyniesioná *KochPs* 68.

»dnia narodzenia [czyjego]« = *die natali Mącz* (2): *Oto Kriftus miły wielbion ij chwalon ieft/ od paftyrzow [...] dnia fwęgo narodzenia iako wierny bog OpecŻyw [27]v; Mącz* 241 c.

»ostatecznego dnia żywota« (1): *Supremo die vitae suae, Ošťátecznego dnia žiwotá fwego. Mącz* 435a.

»dnia pewnego, naznaczonego, umowionego itp.« = *statuta die, statutis diebus Mącz; statuto die Vulg [szyk 9 : 7] (16): dnia vřtáwionego/ ziecháli fie obadwá ku bitwie HistAl B2, N; MurzNT 58v, 111; BielKron 330; Mącz 412c, 417c; KuczbKat 300 marg; WujJud 189v; WujJudConf 190; CzechRozm 71 v; Dniá tedy onego náznaczonego řpadł wielki deřdzđ SkarŻyw 270; Trudno wyliczyć Collegia, [...] do ktorych ták młodži iáko y řtárzy dni pewnych řię řchodzą ReszHoz 132; Phil C3; LatHar 119; WujNT Act 12/21.*

»dnia postu« (1) *Pompeius [...] áż trzeciego mieřiacá/ y dnia pořtu Żydowřkiego miářto wřiał BielKron 265.*

»dnia targowego, jarmarku« (2 : 1): *in Trinundinum, Dnia trzeciego yármářku. Mącz 251c; żeby řzláchćicy byli w mieřćie/ w miářteczku dnia targowégo SarnStat 622 [idem] 1173. ~*

A sg »dzień« (3) : *do iuż miánowánego miářtá fie zchadzáli/ á ten dzień weře fe wřięćili. HistRzym 22; Ten dzień ktorego fie mařz potykáć/ odpoczyń ná mieřću řlufnym BielSpr 16v.*

W formułach określających datę (1): *która [koronacyja] byłá w ten czás 21. dzień Lutego StryjWjaz C4v.*

α. *O řwięřtach, uroczystořciach, obchodach, obrzędach itp. (1119) : OpecŻyw 152, 167, 171, 175; RejPs 174; krzeřćiani vřtawili ieden dzień wtydźień ktori powynni na rzeczach řwięřtich řtrawyc. [...] Zowiem ten dzień řlufnim obyczaiem/ niedziela/ to ieft niedzialanie SeklKat G; SeklPieř 15; Dzień ten řwięřty ieft Pánu [Dies hic sanctus est Domino]. Leop 3.Esdr 9/51, 3.Esdr 9/53, 54, Esth 9/17, 18, 16/22; BibRadz I 2a marg; BielKron 30, 149v, 414; ferialis dies, Dzień którego tákie Cerimonie pogańřtwo řtroyiło. Mącz 120d, 125b, 144c, 398d; HistRzym 50; WujJud 42, 193 [2 r.], 193v; BudBib Ex 12/14; BudNT Luc 23/54; CzechRozm 99v; MWilkHist A2v, F2; CzechEp 80; PudřFr 67; ActReg 169; Solennitas – Dzen zwielkimi obchodi. Calep 988b; GrabowSet K, Kv; potym [masz] dni vroczyřte/ ná pámiářkę y cześć Mářki Bożey pořřánowione LatHar 331, 423; WujNT s. 15 [4 r.], 16 [2 r.], 130, 208, 661 (10); o Boże/ ty widźiřz/ w iákim pořřánowániu zořřály obráne dni twoie. PowodPr 51, 52; SkarKaz 116a, 514b.*

dzień czego (65): OpecŻyw 17; PatKaz I 3; PatKaz II 84; PatKaz III 93v; LudWieř A4v, B, B2v; LubPs S4v; przyřřli do Ieruzálem gdy nářtháwał dzień vroczyřty Tegodniow [die sollemni septimanarum] Leop 2.Mach 12/31, 2.Mach arg [2 r.], 1/9, 18 [2 r.], 8/33; BibRadz 1.Mach 1/48, 2.Mach 1/18 [2 r.], 8/33, Matth 27/62 (9); BielKron 38v, 183v [2 r.]; Mącz 62b; RejPos 33v marg, 84, 276; WujJud 196; BudBib Esth 9/28, 31, 1.Mach 1/48; BudNT Luc 22/7, Act 12/3; Dłacžego dni oczýřćienia chowáła Pánná. SkarŻyw 112 marg; NiemObr 60; Ferialis – Dzień ořłákaniá vmarřlich.

Calep 413a, 934a; Toć dzień twego náródnienia/ Do wżego mowi łtworzenia: Ześ ty z thronu Oycowłkiego/ Przyłzedł dla zbáwienia mego. *LatHar* 401, [++2], [++2]v, ++7, 715, 727 (9); A był dzień Przygotowánia [*dies erat parasceves*]/ y łzábát náłtawał. *WujNT Luc* 23/54, *Mar* 15/42, *Luc* 22/7, *Ioann* 19/14, 31, *Act* 12/3 (10). Cf »dzień odpocz(y)nienia«, »dzień s(z)abatu«.

dzień czyj (26): *PatKaz I* 2; *BielKron* 407; *Mącz* 275a; że ktożby zrułzył dzień pierworodne⁸⁰ łyná iego [*Ojca niebieskiego*]/ áby śmierzcią vmárł. Dzień ten ieltcí Niedziela *HistRzym* 50; *RejPos* [226]v [2 r.], 227, 276v; *BudBib* 4.*Esdr* 1/31; *SkarŻyw* A5v, 26, 47, 67; Dzień Wszech Świętych. *ZapKościar* 1580/15v; *Calep* 413a; ná końcu położone łą dni inłzych łwiętych. *LatHar* 331, ++7. Cf *W połączeniu z imieniem łwiętego*.

dzień jaki (8): bylo blifko łwięto dnia łydowłkiego/ które bylo wezwáno łcenofeiya *OpecŻyw* 65v; A gdy iulz był wieczór/ ilz był dzień przyrzadzanny [*quia erat Parascevae*] [...] przyłzedł Iofeph z Arimáthjiéi *MurzNT Mar* 15/42; A były dni Przalne [*dies azymorum*] *Leop Act* 12/3; *BibRadz Esth* 9/31, 32; *RejPos* 141; *WujNT Act* 2/1, s. 402.

dzień [który] po czym (3): A Gdy fię łpełniály dni (*marg*) łpełniál dzien. G. (-) Pięćdziesiątlice (*marg*) To ielt, dzien pięćdziesiąty po Pálce, iáko v nas Święteczny. (-) *WujNT Act* 2/1, s. 157 *marg*, 402.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): á był (piątkowy) dzień/ przygotowánia ná wielkánoc *LatHar* 734.

W połączeniu z imieniem łwiętego (9): Naprzod my powiedzial yz slye sina swego do Czełfarza Tvr: po dnyv s. Ierzego przislego *LibLeg* 11/12v; *LudWieś* Bv, B2; *RejKup* 15; dla tego Kollegiáci łwięcą dzyeń S. Łádzilłáwá *BielKron* 399; *LatHar* 125 *marg*, 454; *SarnStat* 727 [2 r.].

W przykazaniu boskim i kościelnym (11): *SeklKat* B2, G; Pániętay ábyś dzien Sobotni łwięcił [*Memento ut diem sabbati sanctifices*] *Leop Ex* 20/8; *BielKron* 32; *HistRzym* 50v; *KuczbKat* 295; Dni Święte od kościoła vłtáwione łwięć *WujJud* 74v; *BudBib Ex* 20/8; *ArtKanc* M3; *LatHar* 119; *KołakSzczęśł* Bv.

Zwroty: »dzień obchodzić; obchod dni« [*szyk zmienny*] (26; 4): *RejPs* 111v, 173; *KrowObr* 175v [2 r.]; *Leop* 1.*Reg* 30/16, *Ps* 75/11, 1.*Mach* 13/52, 2.*Mach* 1/18 [2 r.]; *BibRadz* 2.*Mach* 8/33, 15/3, 4; Vłtáwił zadulzny dzyeń obchodzić názáiutrz po włzech łwiętych. *BielKron* 176; *Mącz* 105b, 198d; *RejAp* 11; Przeciwko wymyłnym obchodom dni łwiętych. *RejPos* 273v, 224, [226]v, 227, 228v [2 r.], 276, 315; *WujJud* 43; *BudBib Esth* 9/22, 2.*Mach* 15/3; *SkarŻyw* 362; *LatHar* 345; *WujNT* 402.

»dzień (po)łświęćć, (po)łświęcony, (u)czcić; łświęcenie dnia« [*szyk zmienny*] (42 : 4 : 2; 1): *PatKaz I* 2, 2v [2 r.]; *PatKaz III* 115; *SeklKat* B2, G; *Leop Ex* 20/8, *Esth* 9 *arg*, 2.*Mach arg* [2 r.], 8/33, 3.*Mach* 6/33; *BibRadz* 2.*Esdr* 13/22, 2.*Mach* 8/27, 15/2; *BielKron* 30, 31 [2 r.], 32, 115v, 152 (10); Pan rołkázuié/ ábyś iedno ieden iemu dzien w thegodniu połwięcił. *RejAp* 110v; *HistRzym* 50v; *RejPos* [226] [2 r.]; łświęcenie tego dnia/ ku Obrzędóm náleży. *KuczbKat* 295, 295 [2 r.]; *WujJud* 74v [2 r.], 196; *BudBib Ex* 20/8, *Esth* 9/27, 2.*Mach* 2/12, 15/2; Święćmy dzien przełwiętey dziewice *SkarŻyw* 67, A5v, 328, 567; *NiemObr* 60; *ArtKanc* M3; *LatHar* 119; *KołakSzczęśł* Bv; *PowodPr* 50 [2 r.].

»[komu] swoj dzien przypisac« (1): Bowiem ye [*planety*] pogánłtwo zá bogi chwaliło/ á przeto káždemu łwóy dzien z osobna przipiłáli. *Mącz* 302d.

»dzień (od Kościoła) ustawić, naznaczać (*a. naznaczyć*); dzień naznaczony, ustawiony, wyzwolony *itp.*« [szyk *zmienny*] (16): Y dla tegoż krześciani wstawili ieden dzień wtydzień ktori powynni na rzeczach świętych strawić. *SeklKat* G, G3; *KrowObr* 75v, Rr2; *BibRadz* 2.*Mach* 15 *arg*; *BielKron* 99v; *Mącz* 175c, 198d; *RejPos* 304v, 349; *ReszHoz* 118; bo nad wstawione od kościoła dni każdy z nabożeństw swego *legem* sobie wstawia *abstinendi* *ReszList* 164; *LatHar* 323, 331; *PowodPr* 50; *SkarKaz* 385a.

bibl. »wypełnić dni święte; (po-, wy-)pełniły się dni święte (*a. świąteczne*)« (1; 2): *OpecŻyw* 32; *Leop* ZZ3v; a wypełniwszy dni święte/ gdy się wrocili/ zoftało dzyecie Jezus w Ieruzalem *RejPos* 38.

bibl. »zachowywać, pilnować, przystrzegać dni« = *święcić szabat* (3 : 2 : 1): Zachowywać dni [*Dies observatis*]/ y kłięzyce/ y cząfy/ y latá. *BibRadz* Gal 4/10 [*przekład tego samego tekstu* (3)] *Deut* 5/12; *KuczbKat* 294; *BudNT* Gal 4/10; *WujNT* Gal 4/10, s. 661.

Wyrażenia: »dzień dzisiejszy« (3): A thá Ewanyelia niżej napilána/ [...] iest przywłażczóná dniowi temu dziliefzemu. *RejPos* 286v, 287, 291v.

»mięsopestne dni« [szyk 4 : 1] (5): *Murm* 11; *Mymer*¹ 8v; Bacchanalia, festa Bachi, mięsopestne dny *BartBydg* 17b; aby mięsopestne dni wespółek/ we wżelákiey roskoży y rofpuście/ w pićiu y iadle strawili *WerGość* 229, 230.

»dzień niedzielny« [szyk 7 : 4] (11): *OpecŻyw* [162]v; *SeklKat* Gv; *Feriatus dies*, Święty dzień/ Niedzielny dzień. *Mącz* 121b; *KuczbKat* 295; *ArtKanc* M3; *GrabioSet* S3; *LatHar* 238; Dzień Niedzielny dniem Pańskim nazywa *WujNT* 841, 841 [2 r.] Yyyyy2v.

»dzień odpocz(y)nienia« (2): Pomni dzień odpoczynienia święcić *BudBib* Ex 20/8; *KołakSzczęśl* Bv.

»dzień Pański« [szyk 6 : 1] (7): Co iest Niedziela Pańki dzień *RejAp* 11 *marg*; *RejPos* 228v; *KuczbKat* 295; *StryjKron* 175; *WujNT* 841 [2 r.], Yyyyy2v.

»siódmy dzień« [szyk 10 :6] (16): *BibRadz* Ex 35/2, 2.*Mach* 15/4; sześć dni będziefz robił/ siódmy dzień Pana Bogá twego iest *BielKron* 32, 31 [2 r.]; *Sabbatum ipsum*, Siódmy dzień/ sobotá dzień święty żydowski. *Mącz* 362c, 295c; *LeopPrzep* G4v, [K]; *SkarŻyw* 363; Dla tegoż błogosławić raczył/ dzień siódmy *ArtKanc* M6v, M3, M6v; *Calep* 934a; *WujNT* Hebr 4/4; *PowodPr* 50.

»dzień sobotny, sabatny, s(z)abat« [szyk 13 : 1] (10 : 1 : 3): *Leop* Ex 20/8; *BibRadz* *Deut* 5/12, 2.*Esdr* 13/17, 22, 2.*Mach* 8/27, 15/3; *LeopPrzep* [K]; *RejPos* 260v *marg*; *KuczbKat* 295; *WujJud* 74v; błogosławił Iehowáh dzień Sobotny y poświęcił iy. *BudBib* Ex 20/11, 2.*Mach* 15/3; bo był to wielki dzień Sábbátu *LatHar* 736; *WujNT* *Ioann* 19/31.

»dzień święty (Pański, Żydowski)« [szyk 62 : 11] (73): *OpecŻyw* 66 [2 r.] 69v, 94v, 118, 152 (8); *PatKaz* I 2v; *PatKaz* III 142; *WróbŻołt* 73/8; *RejPs* 111v; *SeklKat* G3v; *MurzNT* kt, 28v; Wefelmy się w panie/ dzień święty obchodząc *KrowObr* 175v, 175v; *Leop* *B4v, 1.*Reg* 30/16, *Ioann* 6/4; *BibRadz* *Eccli* 33/8, 2.*Mach* 15 *arg*, *Ioann* 7/14; *BielKron* 32, 99v; *Fasti*, Kalendarz z którego święte dni od robotnych albo powżednich łączimy. *Mącz* 118d, 24b, 62b, 105b, 121b, 125b (10); *RejAp* 11 [2 r.]; *HistRzym* 50v; a nądchodziká Wielkanoc on dzyeń święty żydowki. *RejPos* 80v, 151, 156, 224, [226] [2 r.], [226]v [3 r.] (17); *WujJud* 74v; *BudBib* 4.*Esdr* 1/31; *KochPs* 122; *SkarŻyw* 328; Dżis

bez przeftánku práciuem/ Y dnióm świętym nie folguiem *KochSob* 56; *LatHar* 119, 254, 345, 715; *WujNT* 298; *SarnStat* 534; *PowodPr* 50, 51; *GoslCast* 13. Cf »wypełnić dni święte«.

»wielki dzień« = *dzień szczególnie uroczysty* (2): Iżelmy do wielkich dni przyfzli/ teraz nawięcey poftu przyczyniác y modlitw mamy *SkarŻyw* 91; Wielki dzień: bo y íábbáth był/ y wielkonocne święto. *LatHar* 736 *marg*.

Zestawienia: »krzyżowe dni« [szyk 3 : 1] (4): Dies supplicationum, Creutz tag Krzyżowe dni *Murm* 12; *Mymer*¹ 8v; *LatHar* 125 [2 r.].

»suche dni« (32): Quatuor anni tempora, Sterzy czwyercy roku/ álbo fuchedny *Murm* 8, 12; *Mymer*¹ 8v; *BartBydg* 10, 10b; Wielym fuchych dny niepośczył *RejKup* i3v; *GroicPorz* d3; *Goski* A6v, A9v, A12v, A15v; *BielKron* 151 [2 r.]; *Mącz* 9d; poľpolity [post] ten íeft/ który wfyłtkim w obec od Kościoła íeft przykazány/ íáko Poft wielki/ Suche dni/ Wigilie świąt przednieyfzych *WujJud* 191; *Strum* R4; *SkarJedn* 234; *SkarŻyw* 321; *LatHar* ++7, 123 [2 r.], 124 [2 r.]; Stądci kościół Boży wziął y wftáwił káždey ćwierci roku pofty poľpolite/ ktore fuchedni zowiemy *WujNT* 452, 157 *marg*, 452 [2 r.], *Vvvvv3* [3 r.]; *SarnStat* 1213, 1217.

»szczodry dzień« = *święto Trzech Króli* (4): *OpecŻyw* 37, 41; *LudWieś* B3; Szczodry dzien. Z Krolow Cháldeyfskich trzy/ wiefzcze niofac dáry/ W Troycy íedynemu *GrabowSet* Kv.

»dzień świąteczny« = *dzień Zielonych Świątek; dies Pentecostes Vulg* [szyk 4 : 1] (5): *KromRozm III* M5; A gdy íe wypełniły dni Świąteczne/ byli wfyfscy poľpołu. *Leop ZZ3v*; *BibRadz I* 1c *marg*; *LatHar* 124; πεντηκοστή po Graecku/ názwany íeft pięćdziesiąty dzień po dniu Wielkonocnym: który v nas zową dzień świąteczny. *WujNT* 402.

»dzień wielkonocny« (5): GDy przyfíedl dzień święty wielkonotzny *OpecŻyw* 86v, 91; íż íe to dzyáło nád morzem Gálileyfskim/ nie dáleko dniow wielkonocnych. *RejPos* 183; *SkarŻyw* 328; *WujNT* 402.

»Dzień Zaduszny« [szyk 3 : 3] (6): Dzień zadufzny Ian Papielz ómynálty tym imieniem wftáwił. *KrowObr* Rr2, 75v; *Goski* A14v; *BielKron* 176; *Mącz* 123c; *LatHar* ++6.

Szeregi: »dzień i czas« [szyk 1 : 1] (2): *BibRadz Eccli* 33/8; Y był íelcze w zakonie przyrodzonym zwyczaj/ dni pewne y czály po vmártych do plákánia ábo żáloby náznáczác. *SkarKaz* 385a.

»dzień i godzina« (1): máią íwe kościoły/ [...] dni y godziny do chwały Bożej/ y bliźniego porátowania náznáczone. *ReszHoz* 118.

»dzień Pański, (albo) niedziela (a, dzień niedzielny)« [szyk 2 : 1] (3): *RejAp* 11 *marg*; Dla czego teź Apóftołowie pierwfy dzień miedzy onymi siedmią dni/ ná chwałę Bożą obrocili [...] który dniem Páńfskim álbo Niedzielą názwáli. *KuczKat* 295; *WujNT* Yyyyy2v.

»szabat i dzień uroczystych świąt; sobota i święty dzień« (2; 1): Íż on będatz íyne^m Iozefowy^m/ działá íe íyne^m bożym/ [...] lámiątz náffe íoboty íj íjne święté dni. *OpecŻyw* 118; Aby teź Szábbáthy y dni vroczyftych świąt pogwałcili [Et coinquinarent sabbata et festa]. *BibRadz 1.Mach* 1/48 [idem] *BudBib 1.Mach* 1/48.

»święto a (abo) (wyzwolony a. zawołany) dzień« [szyk 2 : 1] (3): Isthmia, Święto á záwołány dzień ku czcy Neptunufowi. *Mącz* 175c; *RejPos* 304v, 315.

Wyrażenia przyimkowe (659): »do [któregoś, jakiegoś] dnia« (6): Panna [...] w onym domu/ gdzie była oftateczniá wiecezrzą przebywała/ aż do dnia dziefiątego/ to ieft do fwiątek. *OpecŻyw* 175, 93; *WujNT Act* 1/2, 22.

~ do dnia czego (1): plakala [Maryja] aż do dnia z mártwywftaniá fwęgo milégo fyra. *OpecŻyw* 159v.

do dnia czyjego (1): Aby káždy Poborcá był powinien káždego/ który Poboru nie oddał nadaléy do dnia trzech Królów/ [...] dáć Stároście ná reláciiey. *SarnStat* 345. ~

»na [któryś, jakiś] dzień« = *in diem Mącz; in die PolAnt* (285): *Mącz* 121b, 412d; *RejPos* 55v żp; *WujJud* 188v; Co będziecie czynić ná dzień vroczyfty [*in die solemnitatis*] *BudBib Os* 9/5, *Ez* 45/17; Ale też w onych ofiárách/ ktore Bog ná ten dzień rofkazał czynić *CzechRozm* 72; *SkarJedn* 124; *KochWz* 137; *SkarKaz* 2a, 8a.

~ na dzień czego (72): *KrowObr* 174; ten Mnich [...] ná dzień Bożego ciálá/ oplákował vpadek Korony Polskiej *OrzRozm G2v; BielKron* 192v, 305v, 362v, 367, 383v; *Mącz* 107a; Krotka Rośpráwá o iedynym Boftwie we trzech perfonach/ [...] ná dzień fwiętá Troyce fwiętey *RejPos* 148, 14v [2 r.], 17v, 28v, 31, 55 (24); *RejPosWiecz*³ 99v żp; *BielSpr* 56; *RejPosWstaw* 21v żp; *BudBib Os* 9/5; *SkarŻyw* 31, 88, 111, 305, 3 żp, 113 żp; *StryjKron* 707; *LatHar* 357, 474; *WujNT* 70 marg, 79 marg, 185 marg, 190 marg [2 r.], 198 marg [2 r.] (17); Podkomorzy [...] ma wybierác Ráyce w Wieliczce y ftárlzé Stolniki/ to ieft robotniki w górách/ w Bochni ná dzień [!] Obrzezánia Pánfkiego *SarnStat* 379; *PowodPr* 69; *SkarKaz* 240, 483, 513, 576, 577 marg (8).

na dzień czyj (151): *BielKron* 462; Comitia dilata sunt in festum Epiphaniarum, Ná dzień trzech królów Syem yeft odłożón. *Mącz* 123b; *RejPos* 24v, 35 żp, 151, 151v żp, [308]v żp; Ná dzień trzech Krolow kazánie krotkie. *SkarŻyw* 25, 27 żp; *StryjKron* 692; *LatHar* 472, *Aaa4v; SkarKaz* 273, 632, 273 żp, 513 żp, 632 żp; Ewángelia ná dzień wżecz S. y o S. Męczennikách. *WujNT* 17 marg. Cf *W połączeniu z imieniem świętego lub nadanym mu tytułem*.

na dzień po czym (1): Ewányelia ná dzyeń ponyedzyálkowy po wielkemy nocy *RejPos* 110v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): *RejPos* 110v cf *na dzień po czym*.

W połączeniu z imieniem świętego lub nadanym mu tytułem (133): *LibLeg* 10/97; *ConPiotr* 33; o czym gdy była v mnie niédawno w Zurowicách miedzy ludźmi vczonymi/ ná dzień Świętego Marciná rozmowá *OrzRozm A3v, A, A4v, Lv; BielKron* 238v, 305v, 356v, 362, 368 (23); *OrzQuin E3, E3v; RejPos* 25 żp, 117v, 273v, 275 żp, [278] (26); *RejZwierc* 254v; wżędzie tego w iego piłmách pełno/ á zwłazczá ná dzień. S Piotrá y Páwłá. *SkarŻyw* 321, 595; *ZapKościar* 1580/4, 7v, 17, 1581/12, 19, 1582/8v; *StryjKron* 350, 472, 502, 522, 572 (7); *KochSob* 56; *ActReg* 51; *GostGosp* 42; Ewáng. w wigiliá Bożego Národzenia/ y ná dzień Iozephá fwiętego. *WujNT* 2 marg; Lekcyá ná dni Świętych Doktorow. *WujNT* 740 marg, 36 marg, 41 marg, 42 marg [2 r.], 55 marg, 65 marg (34); áby to okázowánié we wżytkich Woiewódtwách ná dzień S. Woyćiechá/ Roku 1564. było *SarnStat* 126, 187, 379, 418, 970, 1011 (18); *SkarKaz* 547 [2 r.], 605, 634 marg, 606 żp.

Wyrażenia: »na mięsopustne dni« (1): A Ołtrzeźzowfkié [*sądy ziemskie*] iedné ná Mięfopuftné dni/ drugié ná Swiátki/ [...] przypadáią *SarnStat* 726.

»na dzień niedzielny« (1): iż tám ná dzień Niedzielný przyplýnęli *BielKron* 441v.

»na dzień święty« (23): *OpecŻyw* 74v; *RejPs* 63v; A ieśli s tych to Sądow wyłożonych który przypádnie ná dzień święty/ thedy bywa przełożon *GroicPorz* 1, iv, k2, t2, v4; *Leop Luc* 23/16, *Ioann* 13/29; *BibRadz Ioann* 7 arg; *BielKron* 39, 82v, 88, 138v, 261; *Mqcz* 125c; *RejPos* 38, 107v, 303v źp; *WujJudConf* 227; *StryjKron* 707; A ná dzień święty/ zwykł im był wypuľzczać iednegn z więźniow *LatHar* 711, 723.

Zestawienia: »na dni Krzyżowe« [szyk 2 : 1] (3): Ewángelia ná dni Krzyżowe. *WujNT* 238 marg, 795 marg, Vvvvv3.

»na suche dni« (4): *GliczKsiąż* M3; *Strum Rv*; *SkarŻyw* 160; Prebendarzowi w Zupie Bocheńfkíey świętego Stániłławá ná koźde Suché dni bywáią dawáne dwie grzywnie. *SarnStat* 377.

»na dzień święteczny« = *na Zielone Świątki* (13): s kthorym [*ludem*] przyciągnął potáiemnie do Łęczyce ná dzień Święteczny *BielKron* 367v, 383, 388v; *RejPos* 140 [2 r.], 143, 145v; *RejPosWstaw* [143²]; *StryjKron* 557; *WujNT Act* 20/16, s. 482; *SarnStat* 171; *SkarKaz* 275a.

»na dzień wielkonocny« (7): Gdy przydzie na dzień wielkonotzny/ tedy iąwśly go zabijemy *OpecŻyw* 83; *BielKron* 158v, 160v; *RejPos* 107v źp; *RejPosWstaw* [41²]v, [110²] źp; ná dzień Wielkonocny wiele fię ziácháło ludzi pogáńskich do Hierúzalem *SkarŻyw* 384.

»na Dzień Zaduszny« (1): Ná dzień Zadufzny Epiftoła 619 Ewángelia 321 *WujNT* Vvvvv4. ~

»przez dzień« (2):

~ *Wyrażenia*: »przez czterdzieści dni postu« (1): przez te 40. dni postu/ zli od dobrych [...] rozeznáni y oddzieleni bywáią. *WujNT* 16.

»przez święte dni [czego]« (1): day nam [...] przez te święte dni rozczytánia gorzkiej męki twoiey/ czałtkę nabożeńłtwá vcźniow twych *LatHar* 355. ~

»w [któryś, jakiś] dzień« (365): *BierEz* H3; *OpecŻyw* 167, 186; *PatKaz I* 12v; *SeklKat* Gv [2 r.], G2; *MurzNT k.* 131; *KrowObr* 93v; *Leop Esth* 9/17, *Os* 9/5; *BibRadz Lev* 23/3, 7; *BielKron* 452; (marg) W Niedzielę ludzie co czynić máią (-) A iżby wiedźieli Chrześcijanie co w ten dzień czynić á od czego sie wtrzymáwác máią *KuczKat* 295; *SkarJedn* 125; *ArtKanc* H18; *LatHar* 238, 334, 347, 351, 358 (11); *WujNT* 841; *PowodPr* 52 [2 r.].

~ *w dzień czego* (110): *OpecŻyw* 22, [170]; *PatKaz I* 2; *PatKaz II* 84; *MiechGlab* *4v [2 r.]; *ZapWar* 1540 nr 2598; *LibMal* 1546/115v, 1551/161, 1551/189v; *Leop Os* 9/5, AAA2, AAA4v [4 r.]; *BibRadz Ps* 80/4; *BielKron* 170, 328, 412; *WujJud* 241v; A będzie (iy) oczyściác Aharon/ v rogow iego raz w rok krwią ofiáry zá grzech (w dzień) vbłágánia *BudBib Ex* 30/10; *SkarŻyw* 305, 458, 460, 461, 507 (7); odchowáliście/ ábo wytuczylíście fercá wálze/ iáko w dzień zábijánia ofiar [*ut in die occisionis PolAnt Iac* 5/5]. *CzechEp* 50; *ReszPrz* 113; *ReszList* 192; odpuľzcžánie grzechow/ w dzień cudownego Zmartwychwłtánia SYná BOżego wżyczyć miano *LatHar* 33, 100, 109, 243, 332, 347 (51); Ewángelia ná trzecíey Młzey w dzień Bożego Národzenia. *WujNT* 301 marg, *Matth* 26/17, s. 145 marg, 191 marg, 271 marg, 431 marg (14); *SkarKaz*)(4v; Data z Iozefowá w święty/ rádoftny/ y włytykich pociech pełny dzień z martwych włtánia y tryumfu Páńłkiego *KlonFlis* Bv. Cf »w dzień odpocz(y)nienia«, »w dzień postu«, »w dzień szabatu«.

w dzień czyj (86): *Leop* YY4v; Rużył fie krol z Tolmy w dzień panny Máriey zielney *BielKron* 306v, 164v, 399; *RejPos* 225v, [226]v; *SkarŻyw* 460; *CzechEp* 83; *LatHar* 344, 402, 408, 481, Aaa4, Aaa4v; *WujNT* 5 marg, 240 marg, 562 marg, 854 marg, Vvvvv3. Cf W połączeniu z imieniem świętego.

w dzień jaki (2): y berło poborce iego/ tyś ielt zwyciężył/ ták iáko w dzień Mádyiáńki, *Leop Is* 9/4 [idem] *BudBib Is* 9/4.

W połączeniu z imieniem świętego lub nadanym mu tytułem (67): *LibMal* 1543/74v, 1544/86; *LudWieś* B, Bv; *SeklKat* A3; *ZapWar* 1550 nr 2655; *GroicPorz* iv; *Leop* AAA2 [3 r.], AAA4v [4 r.]; w dzyeń s. Lucyey grzmiáło okrutnie źimie nád obyczáy *BielKron* 191, 316 [2 r.], 330, 368, 372v, 373 (11); *Oczko* 23v; *SkarŻyw* 473; Tegoż roku Litwy fto y czterdzieści w dzień S. Michála do Strasburgu miáftá náiecháli *StryjKron* 308, 335, 582, 772; *ZapKościar* 1582/27v, 87v, 1589/87, 87v; *LatHar* 125, 413, 424, 449; Lekcia w dzień S. Męczennikow *WujNT* 706 marg, 6 marg, 15 marg, 41 marg, 77 marg, 347 marg (22); *SarnStat* 195, 220, 259, [994], 1071, 1128.

Wyrażenia: »w dzień naznaczony« (2): *WujJud* 197; inne cudá nie dzieiá fię wżędy: ále tylko [...] we dni pámiątkom ich náznáczone *WujNT* 323.

»w dzień niedzielny« (5): *SeklKat* G2v; Wiktor Papież [...] ten vftáwił ná Niceńskim Koncylium/ áby wielkánoc nie inedy bylá święconá iedno w dzyeń niedzyelny *BielKron* 150v; *RejAp* 10; *StryjKron* 175; *WujNT* Mar 16/2 marg.

»w dzień odpocz(y)nienia« (3): *BibRadz* 2.Mach 15/1 [idem] *BudBib* 2.Mach 15/1; áby was [...] błogośláwił [...] w dzień roboty/ y w dzień odpocznienia. *ReszPrz* 113.

»w dzień Pański« (6): *RejAp* 11 [2 r.]; *RejPos* [226]v; według obyczáyu w dni Páńkyye fchodzą fie ku fprawám fwiętym *RejPosRozpr* c4; *WujNT* Apoc 1/10, s. 841.

»w dzień postu wielkiego« (5): *Leop Is* 58/3; *BudBib* Ier 36/6; We dni poftu wielkiego/ od Wfępney Srzody áż do Kwietney Niedźziele. *LatHar* 349, Aaa4; *SarnStat* 1213.

»w dzień [komu] poświęcony« (1): ábyś nie czynił nic złego w dzyeń fwięty mnie poświęcony *RejPos* [226]v.

»w dzień siodmy« (1): przykazał [Bóg] zydom przez Moyżelza/ á by wdzień fyodmi nic nieczynili *SeklKat* G.

»w dzień sobotni, sabatni, s(z)abatn« (22 : 1 : 2): *OpecŻyw* 51v; *LubPs* Vv; *Leop Luc* 4/16; Nie zápalaycie ognia we wżytkiem miefzkániu wálfzem/ w dzień Szábátu. *BibRadz* Ex 35/3, 1.Par 23/31, 2.Esdr 13/19, *Luc* 13/14, 16; gdyby ták ná kthorego z was przyfzło/ izby w dzyeń Sobotni rádá y pomocá fwoiá/ miał pomoc vpádłemu? *RejPos* 227, 117v, 224v [2 r.], 258v, 260v [2 r.]; *BudBib* Ez 46/1, 1.Mach 9/43; *BudNT* Luc 14/5; *WujNT* przedm 35, *Luc* 4/16, 13/14, 16, 14/5 (7).

»w dzień święty« [szyk 44 : 4] (48): *OpecŻyw* 22, 51v [2 r.], 83, 119; *TarDuch* B5; *WróbŻołt* Z4v; *RejPs* 121v; *LibMal* 1546/114, 116v, 117; *SeklKat* G3 [2 r.], G3v [2 r.], G4; *GroicPorz* 12, o4, p4v, aa3, hh2v (7); *Leop Ps* 99 arg; *BielKron* 31, 280; *HistRzym* 50v; *RejPos* 225v [2 r.], [226], [226]v [3 r.], 227 [2 r.]; *KuczbKat* 405; *StryjWjaz* C4v; y tego ktory wdzień fwięty drwá zbierác śmiał/ tákąż śrnierciá fkárác zporády Bożey rofkazał. *SkarŻyw* 483, 354; *NiemObr* 22; *ReszPrz* 58; *PudlFr* 67; *LatHar* 323, 352, 538, 689, 704; *SarnStat* 275.

Zestawienia: »w dzień kwietny« = *w Palmową Niedzielę (1)*: Iá którym tak chwálebnie w dzień kwietny wffedl do Ieruzalem/ [...] dzis zelromotzony fkrzyżem z miafta będą wyrzutzon *OpecŻyw* 102v.

»w krzyżowe dni« (3): *KrowObr* 169, Ss2; wżyfcy więc cálymi gębámi/ w fwoie krzyżowe dni/ do kościelká przychodząc [...] ná święte vmárte wołáią. *CzechEp* 83.

»w suche dni« (11): *Leop ZZ3v* [2 r.]; kościół modli fię y pości w kázde fuchedni *WujNT* 39, 39 marg, Vvvvv2v [3 r.], Vvvvv3v [3 r.], Bbbbbb2.

»w dzień święteczny« = *w dniu Zielonych Świątek* [szyk 26 : 1] (27): *WróbŻolt* 17v, V7v, X3v, 117v; *KromRozm II* c4, f3, t4v, x2v; *KromRozm III* E6v, M5; *KrowObr* 146v; *Leop ZZ3v*; *BibRadz Luc* 24/49; Słyszaleś w dzień fwiąteczny iáki ízum iáki grom powftał nád Apoftoły *RejAp* 85v, 72v; *RejPos* 141v; *RejPosWstaw* [143³]; *SkarŻyw* 277, 473, 546; *LatHar* 34, 80, 403; *WujNT* 337, 399, 510; wżákóz w niektórych ziemiách w Święteczné dni w Poniedziałek Roki fádzáią *SarnStat* 1279.

»w dzień wielkonocny« [szyk 13 : 1] (14): *OpecŻyw* 119; *LibMal* 1544/87v, 1551/159; *GroicPorz* hh2v; *BielKron* 190; *RejPos* 225v; *SkarŻyw* 74, 89, 231, 249, 319; *MWilkHist* 14v; ktorego [Kniazia] podkáli w dzień Wielkonocny do Cerkwie idącego ná iutrznią *StryjKron* 421; *LatHar* 290.

»w Dzień Zadnszny« (1): Lekcia w dzień Zadulzny. *WujNT* 619 marg.

Szereg: »w niedzielę, w dzień Pański« (1): Pátrzayże pilno ktorego czáfu stáło mu fie to ziąwienie. Oto słyfzyfz iż w niedzielę w dzień Páńfki. *RejAp* 11.

W funkcji przysłówka = przez dzień, w ciągu dnia (98) :

G »dnia (a. dni)« [z przydawką wyrażoną zaimkiem wskazującym lub nieokreślonym albo liczebnikiem porządkowym] (69) : *MurzNT Matth* 26/17; *SeklPieś* 15; á to wżythká nádzyeiá/ nie robić nic dnia onego/ á do kościołá vbrawfzy fie á vpłtrzywfy fie idź *RejPos* 225v, 38, [226]v; *KuczKat* 300; *SkarŻyw* 130, 136, 234, 460 [5 r.], 511 [2 r.]; Pan Kriřtus [...] trzećie⁸⁰ dnia zmartwych wftał. Tego dnia wefołego/ chwalmy Krolá niebieskiego *MWilkHist* G2; *CzechEp* 83; *LatHar* 322, 343, 365, 406.

[którego] *dnia czego* (12): *PatKaz III* 114; *TarDuch* B8; Pierwfłego thedy dnia Przáłnic [primo die Azymorum]/ kiedy wielkonocnego Báránká offiárowáli/ rzekli do Iezulá zwolennicy *Leop Mar* 14/12; *BielKron* 47; *RejPosWstaw* 21, 110v, 143v; *LatHar* 705; *WujNT Mar* 14/12. Cf »dnia szabatu«.

dnia czyjego (1): y iáko fie iemu [Bogu] dniow fwiętych iego mamy záchowywáć *RejPos* 273v marg.

dnia jakiego (1): tho fzyrzey dnia Adwentowego o tym fwiętym przyřciu á zyáwieniu iego/ tám nápiřano ftoi. *RejPos* 86v.

[którego] *dnia po czym* (1): novendiale sacrificium, Ofiárá álbo obchód który bywał dziewiątego dnia po śmierci zmártych. *Mącz* 251b.

W połączeniu z imieniem świętego (2): *ZapKościer* 1583/40; Dnia świętego Piotrá *ad vincula* we Schowie/ w Zbáłzynie/ [...] Trzećie Iármárki w Wielkiéy Polfcze. *SarnStat* 1231.

Wyrażenia: »dnia dzisiejszego« [szyk 10 : 13] (13): *MWilkHist* Iv; O Pánie BOże/ któryř raczył dnia dźiřeyřzego/ iednorodnego Syná twego/ Pogánom przez gwiazdę obiáwić *LatHar* 346, 354, 355 [2 r.], 358, 362, 363 (12).

»dnia niedzielnego« (4): TEgoż dnia niedzielné⁸⁰/ dwa ze zwolenikow Iezufowych/ líli [...] do miałteczka *OpecŻyw* 167, 163, 175; *WróbŻolt* 117.

»dnia [komu] poświęconego« (1): y rozliczne im błogofławieńftwá okázuie [Pan] dnia tego łobie poświęconego. *RejAp* 11.

»dnia siódmego« (1): Sześć dni robić będziez [...] robotę twoię. A dnia siódmego [*die septimo*] Sábát Iehowie Bogu twemu *BudBib Ex* 20/10.

»dnia sobotniego, szabat (a, (z) szabatow)« (4 : 3): DNia iedného łobotniégo pán Iezus nauczał w bożnicy *OpecŻyw* 51v, 39v, 59; *MurzNT Matth* 12/11; rániuczko pierwfzego dnia łszábátu [*prima sabbati*]/ vkazał fię [Jezus] naprzod Máriey Mágdalenie *WujNT Mar* 16/9, *Mar* 16/2, *Luc* 24/1.

»dnia świętego« [szyk 5 : 1] (6): *RejPs* 174; dnia łwiętego odłoziwłszy robotę/ łwiętich rzeczy łluchamy *SeklKat* G4; *RejPos* [226]v *marg*, 273v *marg*; *MWilcHist* Iv; *GrabowSet* S3.

Zestawienia: »dnia szczodrego« = w łwięto Trzech Króli (1): Na roskazanie tegoto pana Macieia piłał z Byfyny podmiłtrzek dnia Szczodrego. *LudWieś ktv*.

»dnia łwiątecznego« = w dniu Zielonych Łwiątek (1): Iż fię w niebie zwádá łtálá bárzo wielka/ dnia Łwiątecznego/ między Oyem y Duchem łwiętym *KrowObr* 146v.

»dnia wielkonocnego« (1): A ty włfytki vkázaniá dziály fię dnia pirowłégo wielkonotzného. *OpecŻyw* 169v.

A »dzień« (29) : Ten dzień kiedy fię to działo/ płáczá Krześciójanie *BielKron* 464v; *BudBib* 1.Reg 31/13.

dzień czego (8): *LibMal* 1543/76v; *Diar* 43, 51; *KrowObr* 173v, 174, Rr3; *OrzQuin* Y2; Dzyeń Bożego włtápiania kto Iezufa łipowego powrozem iáko złodzieiá do niebá wciágnie/ [...] tho wielkie odpułty [...] otrzyma. *RejPos* 225v.

dzień czyj (19): Dzień iáko wy zowiecie trzech Krolow/ nie mnieiłze tełz łluznierłtwo okázuiecie *KrowObr* 96, 169 [2 r.], Rr2v. *Cf W* póláczeniu z imieniem łwiętego.

W póláczeniu z imieniem łwiętego (15): *Diar* 43; *KrowObr* 95v [2 r.], 97v, 168v [3 r.], Tt3v; *BielKron* 188, 384v, 388v; *OrzQuin* B3; Dzyeń s. Ianá bylicá fię opáláć/ á cáłá noc około ognia łkákác/ y toć tełz niemáłe vczynki miłofierne. *RejPos* 225v; Datá s Kofowá dzień łwiętego Ianá krzćiciela. *RejZwierc* A2v; *ZapKofcier* 1584/39.

β. praw. *O terminach prawnych, sądowych* (196) : ku wypráwieniu Appellácyey do wyłłższego práwá czás iest dźiewięć dni. *GroicPorz* bb2; A ták ile dni [*sprawy przed Sądem*] łpráwuie tyle kroć cztery grołze ma. wźiáć *GroicPorz* e4v, o3v, o4, ł2v, bb (10); Foeneralia, Dzień na który lichfá páda. *Mącz* 133b, 62b; *ModrzBaz* 80, 80v; *Calep* 409b; Te dni miáłto *Terminos Regales SarnStat* 162; Płérwłzé Roki Ziemiłkié Poznánłkié/ áby były łádzoné wedle tych dni/ to iest we dwie niedzieli po Wielkiéynocy *SarnStat* 723, 783, 805.

dzień czego (11): *ZapWar* 1548 nr 2669; *GroicPorz* 1v, ee; *ActReg* 114; á ná ofłátnich liłłciéich Wići/ będzie miánowan dzień Séymików Powiátowych. *SarnStat* 129; o interdiktcie trzech dni przełtánia od łnżby bożey *SarnStat* 185, 112, 261, 1124, 1125, 1162.

[który] *dzień po czym* (2): áby pozew łtrony powodowey [...] w łobie zámýkał Rok/ álbo dzień łzółty po przyiechánium náłzym ná mieyłce Séymu *SarnStat* 932, 145.

W póláczeniu z przymiotnikiem od nazwy dnia tygodnia (1): *SarnStat* 727 *cf* »pewny dzień«.

Fraza: »[którył] dzień [czegoł] przeszedł« (1): á zapowiedzi trzech dzień przełzedł *GroicPorz* ee.

Wyrażenia: »dalszy dzień« = *późniejszy termin* [w tym: »na dalszym dniu stanąć« (3)] (7): KV wyprawieniu á lkończeniu Appellácyey kthora idzie ná wyłzłze Prawo/ dálzly dzień iest fzełc niedziel *GroicPorz* bb2; Połthępek łtrony/ która ná dálzłym Dniu z áppellácyey łthánie/ przeciw tey kthora niełtánie. *GroicPorz* bb4v *marg*, bb3, bb4, bb4v [2 r.], oo2v.

»pewny dzień« [szyk 3 : 1] (4): *GroicPorz* m; *UstPraw* I; áby zówzdy przerzeczoné Roki/ pewné dni łwé Wtorkowé miály. *SarnStat* 727, 1162.

»dzień prawu należący« (2): MAią też być Prává łpíłáne o odwłokách práwnych/ [...] y o dniách práwu należących. *ModrzBaz* 84v, 84.

»dzień sądow(n)y, sądny, Sądu itp.« [szyk 6 : 6] (12): džíłya ielth dzień Wyłózonego Sądu *GroicPorz* lv; Fastus dies, Sądowny dzień. *Mqcz* 118d, 49a, 88b, 118d [3 r.]; *ModrzBaz* 90; *SkarŻyw* 390; *Calep* 409b; *KochAp* 13. Cf »roki i dni zwyczajne ku sądzeniu«.

»zawieszony, wolny dzień od praw« [szyk 2 : 2] (3 : 1): ná tákowe dni od Praw zówiefzone/ Sędzia niema mieć żadnego baczenia *GroicPorz* o4, o3v, o4, nn4.

»złożon(y), skazan, ustawiony, mianowan itp. dzień; złożenie, mianowanie, oznaczenie dnia; dzień złożyć, naznaczyć, ustawić itp.« [szyk zmienny] (9; 5; 14): *MetrKor* 40/815; a wssakosz maya sobudwv sthron przeth dnyem zložonym prawv na thrzeczi dzień obelacz ssye *ZapWar* 1550 nr 2665; *GroicPorz* m; *UstPraw* D2v, I; á dzyeń łłožymy łpráwie s tym Koryolanem. *BielKron* 109, 210, 217; Argento haec dies praestituta est, Ten dzień yełt położon/ naznázón Im kłádzieniu pieniędzy. *Mqcz* 413d, 86b; *ModrzBaz* 111v; IZ niekiedy Rok Pozwów [...] był pewnym miánowániem dnia oznázón *SarnStat* 145, 129, 408, 808 [2 r.], 810 [2 r.], 852 (17).

Szeregi: »dzień i czas« (1): W Kázdym Woiewództwie [...] gdzie wedłe [!] łtárégo zwyczajáiu obiéráią ołoby Sądowé/ náznázczámy džíeń i czás *SarnStat* 852.

»dzień i miejsce« (1): A ná ołtátecznych [wiciach] oznázczym dzyeń y mieyłce Seymowi powiátowemu. *UstPraw* D2v.

»rok a(l)bo (i) dzień« (3): á zakład v Zydá nád rok y džíeń pozolłtánie *SarnStat* 256, 145, 932.

»roki i dni zwyczajne ku sądzeniu« (1): y áby nápotym Sędziowie czálń Roków y dni zwyczajnyh ku łádzieniu/ od poránku áż do godziny dżiewiátýy [...] ná włzytkich łpráwách łiadáli *SarnStat* 785.

Wyrażenia przyimkowe (59): »do [któregoś] dnia (12), do [ilus] dni (2)« = *na okres ilus dni* (14): ZApowáda ktho koniá czyiego w łwym długu/ ielłi ten kthorego ielł koń do trzećiego dnia nie będzie o to czynił *GroicPorz* ee, m2v, r2 [2 r.]; *UstPraw* G2; Oddáwác Contronerłię nádáléy do trzećiego dnia. *SarnStat* 812, 225 [2 r.], 812, 1297.

~ *W formule przysięgi królewskiej* (1): Przyłzygamy na thy łzwyathe Ewangelye [...] yako obyczay yełt pokoy chovacz. álch do dnya y czálzv łzkrolyem yego myłólczya Vangyerłzkyem *LibLeg* 3/33v.

Zwroty: »dać na scrutinium [= dochodzenie] do dnia [któregoś]« (1): ále on zá prołbą więźniá/ ábo iego przyjáćioł/ [...] da ná *Scrutinium* do dnia trzećiego *GórnRozm* H.

»mieć spatium do [któregoś] dnia« (1): który [prokurator] ták przydány [...] ma mieć *spatium deliberandi ad respondendum* do trzećiego dnia *SarnStat* 152.

Szereg: »do dnia i czasu« (1): *LibLeg* 3/33v cf *W formule przysięgi królewskiej*. ~

»na [któryś] dzień« (23): A ieliby przal/ przyfyęgá ná trzeci dzień bywa przyładzoná *GroicPorz* i4v, p2v, p3v.

~ *Zwroty*: »na dalszy dzień odkłádać« (1): nieftáraią fię/ áby káżdą íprawę doftátecznie wybaczyli/ á íprawiedliwość ná dálże dni odkłádaią. *ModrzBaz* 90.

»na [któryś, jakiś] dzień przypaść« (2): íze ná tym Sądzie íprawy ktore [...] ná dzifeyfy dzień przypádlý/ mieyfca niemáią *GroicPorz* i3, k2. Cf **2.a.α**. »na dzień święty«.

»na [któryś] dzień stanąć, stawić się, ściągnąć się« (2 : 1 : 1): *GroicPorz* v4v; o onem czáście/ ktorego będąc pozwány przed łędziego/ ná pirwzy dzień fię ftáwi [*se ad primam diem stetit*]. *ModrzBaz* 98v, 90v; *SarnStat* 302.

Wyrażenia: »na dzień naznaczony, opisany, przypadły, mianowity« [*szyk 6 : 3*] (5 : 2 : 1 : 1):*GroicPorz* v4v; *ZapKościer* 1580/4, 1589/86v; áby ná dzień náznáczony przyšzedfzy vkazał/ ieliby Práwo íakie do tego miał. *SarnStat* 592, 30, 149, 856, 867, 1162.

»na dzień pewny« [*szyk 2 : 2*] (4): *ZapKościer* 1580/4; CO fie tycze okázowánia w Powiećiech/ żeby ná dzień pewny poftánowiono było *SarnStat* 126, 867, 920.

»przełożon na [któryś] dzień« [*szyk 1 : 1*] (2): A iefli s tych to Sądow wyłożonych ktory przypadnie ná dzień święty/ thedy bywa przełożon ná inny dzień. *GroicPorz* 1, k2.

»na trzeci dzień« = *na pojutrze* (1): A ieliby Sąd íego ná kthory Dzień święty przypadł/ tedy ná záiutrz álbo ná trzeci dzień może być przełożon. *GroicPorz* k2.

Szeregi: »na dzień i czas« (1): Séymiki tym Woiewodztwóm íkládamy ná dzień y czas pewny w Tribunale Koronnym opifány *SarnStat* 867.

»na miejsce i dzień« (1): áby Rádni Pánowie z ítron ziecháli fie ná pewné mieyfce/ y dzień łufzny *SarnStat* 1115.

»na rok i dzień« (1): ná tenże rok y dzień wysfzý opifány/ do obiéránia tákowych Sędziów/ [...] Séymiki náznáczamy *SarnStat* 867. ~

»przez [któryś] dzień« = *co [któryś] dzień* (1): y między gofcimi tyle też idzie odwłok/ ále przez trzeci dzień/ nie przez dwie niedzieli. *GroicPorz* í4.

»w [jakiś, któryś] dzień (19), w [ileś] dni (2)« (21): w tyen dzyen the pyenádze Iako 50m. włofzyel w prawo Kofczerske slachetny Pán danil Tefzmar *ZapKościer* 1586/39; *SarnStat* 628, 745.

~ *w [ileś] dni przed czym* (1): czy Wóytowie y Sołtyfowie Wiárdunki [...] w piętnáście dni przed świádku blińko przyšzlými przynieść [...] będą powinni. *SarnStat*. 188.

w [jakiś] dzień po czym (6): *GroicPorz* p2; Których to Roków łádenie piérwzé będzie w piérwzy dzień powfzedni po Trzech Królách *SarnStat* 729, 729 [3 r.], 730.

W połączeniu z określeniem zastępującym dokładny termin (3): *GroicPorz* p2; Dan ná zamku N. w dzień N. blińki/ Roku rc. *SarnStat* 830, 830.

Wyrażenia: »w dzień naznaczony, nakazany [(ku)czemu]« (1 : 1): Czas oddania Przyfyęgi trwa do południá w dzień ku Przyfyędze nákazány. *GroicPorz* zv, 12.

»w pewny dzień« (1): áby Woiewodá y Stároftá [...] w pewny dzień miáry ták zboża/ íako y łukien/ [...] cenę wkłádać [...] mógl *SarnStat* 296.

»w dzień prawny« (2): Wtórę łądzenie [...] także w dzień powfzedni prawny piérwfy. *SarnStat* 729, 729.

»w dzień roczny« [szyk 1 : 1] (2): y nyewzyał v nyego myecza waznosci kopy przy tbem tbo sbyczyv wdzyen roczny *ZapWar* 1518 nr 2208, 1520 nr 2162.

»w dzień sądowny« (2): Piątę łądzenie [...] w powfzedni dzień piérwfy łądowny. *SarnStat* 729, 729.

»w dni zawieszone [od praw]« (1): A gdzieby iáka Sądowna ípráva/ [...] w ty dni záfwezne bylá/ tá nic niewazy *GroicPorz* o4.

Szereg: »w dzień i na miejscu« (1): w ten dzień y ná tymże mieyfcu/ ná którym Sądy zwykły bywác/ chcemy y íkázuiemy bydź *SarnStat* 916. ~

W funkcji przysłówka = przez dzień, w ciągu dnia (52) :

G »dnia (a. dni)« [z przydawką wyrażoną zaimkiem wskazującym lub liczebnikiem porządkowym] (48) : *GroicPorz* 1v, 14v, ee3v; *KwiatKsiąż* D3v; Tegofz dnia, Tomafz syn Pána Luboczkie⁸⁰, wziął pyrwfly raty, wedlie zapyfšu, dwadziefcia y pięcz grzywienek. *ZapKościer* 1587/71; *SarnStat* 768 [2 r.], 805.

dnia czego (3): do tego łądu [...] obiéráni bydź máią: Czáfu y dnia obiéránia tych Sędziów *SarnStat* 867 [*idem*] 853. *Cf* »dnia rokov«.

[któregoś] *dnia od czego* (2): *GroicPorz* ee3v; Liczbę czynić z tych prowentów máią ná Séymie Wálnym/ dnia ízóftęgo od záfczęcia Séymu *SarnStat* 364.

[któregoś] *dnia po czym* (1): DZiedzic powinien vczynić Inwentarz trzydzięftęgo dnia po śmierci zmarłego *GroicPorz* ee3v.

W połączeniu z nazwą dnia tygodnia (1): Dnya wewtorek wyelkanoczny Stanawfzy przet wrzędem awyeczem zagaionym nafzim myafła Kofczeryny vczywy Iachim neldenhoff *ZapKościer* 1582/26v.

W połączeniu z określeniem zastępującym dokładny termin (1): tego á tego dnia księgi álbo Aktá ku wymowánium íftów będą otworzone *SarnStat* 749.

Zwrot: »[jakiegoś] dnia stanąc« (1): abi pewnego dnya ítanal, przed póftharofczim kolomeyfkym *MetrKor* 40/820.

Wyrażenia: »dnia oznaczonego, złożonego, opisanego« (1 : 1 : 1): Slachetny pan Adrian czyeftkowfky polofzyel tę svmye pyenyedzy wyfzy opífzaną tego dnya wyfzi opífzanego *ZapKościer* 1586/68; *SarnStat* 853, 1174.

»pewnego dnia« (3): *MetrKor* 40/820; áby [...] ná káfdy rok y pewnych dni/ ták zboża/ iáko íukien y innych rzeczy íiemfkich/ [...] cénę y miáry vkladáli *SarnStat* 285 [*idem*] 930.

»dnia prawnego« (1): Iako dnya prawnego [...] Wyotl swadecztwo slachetny Swyetołz wyczelźichowfki *ZapKościer* 1584/44v.

»dnia rocznego, rokov« (24 : 1): Iakom ya go nyesbył dnya rocznego warshevie gwalthem *ZapWar* 1518 nr 2212, 1503 nr 1925, 1504 nr 1957, 1508 nr 2026, 1512 nr 1904, 1513 nr 2084 (24); iefliby piérwzého dnia Roków do południá wfzyfcy prawuiący íie nie mogli bydź odpráfieni *SarnStat* 785.

Szeregi: »czasu (a. na on czas) i (onego) dnia« (4): *ZapWar* 1532 nr 2414; obiéráni bydź máią/ czáfu y dnia obiéránia tych Sędziów wysfzýy oznaczonego. *SarnStat* 853, 769, 867.

»na miejscu i dnia« (1): y w tákowym powiećie/ ná mieyfcu y dnia tákowégo księgi álbo Aktá ku wybiéraniu liftów będą otworzoné *SarnStat* 745.

»roku (a. na rok) i dnia« (3): *ZapKościér 1580/8*; áby Woiewodowie w koždéy ziemi fwégo Woiewództwá [...] ná kázdy rok y pewnych dni ták Zboża/ iáko Sukien y innych rzeczy ziemfkich/ [...] cénę y miárę wkładáli *SarnStat* 930 [*idem*] 285.

A pl »dni« (3) :

[i]leś] dni przed czym (3): SEymik Oświęćimfkiey y Zatorfkiey ziemie/ ma bydz zázwdy trzy dni przed Profzowfkim féymikiem w Zatorze przez nas fkładány *SarnStat* 33, 32, 1219.

αα. W przekładzie biblijnym: sąd, trybunał (1) :

Wyrażenie: »dzień ludzki« (1): Ale v mnie to iest namnieyfsza żebych był od was sądzony/ ábo od dnia ludzkiego [*ab humano die*] (*marg*) od sądu ludzkiego. (-) *WujNT* 1.*Cor* 4/3.

γ. O dniu sądu Bożego (592) :

αα. O sądzie ostatecznym mającym nastąpić po końcu świata i zmartwychwstaniu ciała; ostatni dzień istnienia świata; niekiedy o sądzie szczegółowym po śmierci człowieka (515) : ktory dzień nie zoftáwi im korzenia áni płodu. *Leop Mal* 4/1.

W porównaniu (7): Dzyeń Páńfki iáko złodziey przidz ma [*dies Domini sicut fur in nocte ita veniet Vulg* 1.*Thess* 5/2]. *RejPos* 261v *marg*, 6, 261v; *WujNT* 1.*Thess* 5/2, 4, s. 710, 2.*Petr* 3/10.

Wyrażenia; »dzień boży« = dzień Sądu Ostatecznego; *dies Domini Vulg* (1): iákimiż wam potrzebá być w świętym obcowaniu y w pobożnościách: oczekiwáiąc y śpiejąc fię ná przyźćie dnia Páńfkiego (*marg*) Bożego. 1 L.G. (-) *WujNT* 2.*Petr* 3/12.

»dzień Chrystusow (a. Jezu Chrystow) itp.« (4): ábowiem nie przydzie dzień Chrystufow ielliby pierwey nie przyźło odfápianie [*Vulg* 2.*Thess* 2/3] *CzechEp* 351; *WujNT* *Luc* 17/22, *Yyyyy3*; *SkarKaz* 7b.

»dzień gniewu, srogości« (3 : 1): ábowiem przyzedł dzień wielki gniewu iego [*venit dies magnus irae ipsorum Vulg Apoc* 6/17] *RejAp* 62v [*idem WujNT*]; *RejPos* 6; *WujNT* *Apoc* 6/17, *Yyyyy3*.

»on dzień, one dni« [szyk 15 : 10] (13 : 12): Bądźćież tedy tego pilni [...] żećby ná was z prędká nie przyzedł dzień on [*dies illa*]. *BibRadz* *Luc* 21/34, *Luc* 17/30; *GrzegRóżn* A3; *LeopPrzep* F, Fv, G; *RejAp* 40; *RejPos* 258v [2 r.]; *RejPosWstaw* [110²]v; ále dla wybránych będą fkroczone dni one [*breuiabuntur dies illi*]. *WujNT* *Matth* 24/22, *Matth* 24/22, 29, s. 103, *Mar* 13/19, 20 (15).

»dzień ostateczny, ostatni« [szyk 10 : 5] (12 : 3): *KrowObr* 1v; *LeopPrzep* F4, F4v, I2v; *KuczbKat* 60; *BialKaz* D4; Ktorego dnia onego oštátniego oczekawamy *ModrzBaz* 136v; *CzechEp* 15, 46; *ArtKanc* M11; *LatHar* 356; *WujNT* 104, 837; *SkarKaz* 4a. Cf »ostateczny dzień zmartwychwstania pospolitego«.

»ostateczny dzień zmartwychwstania pospolitego« (1): A kiedy oštáteczny dzień przydzie zmartwychwstania pospolitego/ tedy znou dużę twoię złączy z tym ciálem twoim śmiertelnym *KarnNap* E3.

»dzień Pański« [szyk 24 : 2] (26): *Leop Ioel* 2/31, *Mal* 4 arg, 1, 5, *Act* 2/20; *BielKron* 467v; *RejAp* 40v, 97v; *RejPos* 261v, Ooo5v; *BudNT* *Act* 2/20; bo iáko nas dzień Páńfki záfćanie/ ták nas sądzic będzie. *Phil* N4; *WujNT* *Act* 2/20, 1.*Cor* 3/13, 2.*Thess* 2/2, 3, 2.*Petr* 3/12 (8). Cf W porównaniu.

»dzień pomsty« (2): Abowiemci łą ty dni pomsty [*dies ultionis*]/ aby fię wypełniło wśzytko co ięst nąpifano. *BibRadz Luc 21/22; WujNT Luc 21/22.*

»dzień przyścia (Pana a. Pańskiego) itp.« (4): Tu łą wypifáne podobieńftwá y fthráchy dnyá przyścia Páńkiego *RejPos 258 marg, 258; BudBib Mal 3/2; GrabowSet A4v.*

»dzień sądny, sądu (Bożego a. Pańskiego)« = *dies ultimus Calag; dies iudicii Po!Ani* [szyk 71 : 48] (109 : 10): Znamiona ktoré będą przed łądnym^m dniem. *OpecŻyw 193, kt, 78, 181v, 193; OpecŻywSandR nlb 6; TarDuch D5; BielŻyw 97; WróbŻołt S5, S6; RejPs Ff3; LudWieś A4; SeklWyzn c3v; RejKup v2; MurzNT Luc 16/23; LibMal 1554/188v, 189v; KrowObr 144v; Leop Is 66 arg, Mal 4 arg, Hebr 10/25; RejFig Dd3; BibRadz 4.Esdr 12/34; BielKron 82 [2 r.], 132 [3 r.], 135 [2 r.], 135v, 186 [2 r.] (17); OrzQuin K3v; LeovPrzep F3v, F4v, G, G3v [3 r.], G4 (10); Duch święthy oznáymuie nam przyfcie frogiego dnia łądu Páńkiego *RejAp 138v, 43, 185v [2 r.]; RejPos 258, 262 marg; BiałKat 86 [2 r.]; GrzegŚm A4; RejZwierc 69; WujJud 8, 238; CzechRozm 182v, 213v; SkarJedn 132, 383, 384; Calag 304a; SkarŻyw 120, 121 marg [2 r.], 312, 394, 408; StryjKron 6 [2 r.], 155 [2 r.]; CzechEp 40; WerGośc 269; ArtKanc S20, S20v; GrabowSet S3v; LatHar 586, 669; WujNT przedm 39, s. 72, 93, 99, 104 [2 r.] (29); PowodPr 35; SkarKaz 4a, 8a marg, 118b.**

»dzień ostatniej i doskonałej sprawiedliwości« (1): przed tym dniem oftátniej y dofkonáley fpráwiedliwości/ ná ludzie Pan Bog ná ziemi puści wielkie połtráchy *SkarKaz 5a.*

»dzień straszliwy, straszny« [szyk 7 : 2] (8 : 1): *OpecŻyw 193; BielKron 467v; SkarJedn 132; SkarŻyw 120, 121 marg; y przez ftráfzliwy łądny dzień was poprzyśięgam WerGośc 269; ArtKanc A10v; LatHar 143, 586.*

»sąd dnia wielkiego« (1): Y ánioły ktorzy nie záchowáli zacności fwey [...] ná łąd dnia wielkiego [*in iudicium magni diei*]/ związkámi wiecznymi pod chmurą záchował. *WujNT Iudae 6.*

peryfr. »dzień wszystkostratny« (1): Póki dzień wśzytkoŝtrátny ŝwiátá nie odmieni/ Różnych ftanów ná ziemi w cyfrę nie zámieni. *GosłCast 10.*

»dzień złościwy« (1): Iż by thy dni złościwe nie były vkroczone dla wiernych/ nie zoftálóby fnađ żywe żadne ciáło. (*marg*) *Mát. xxiii. (-) RejAp 167.*

Szeregi: »ostateczne dni i czasy« (1): co o zgromieniu łurowym ftárfzych Zydowfkich Duchownych/ y o infzych rzeczách/ do oftátecznych zwłáfczchá dni y czáfów/ [...] należących/ S. *Máttheufz náfifał. LatHar 356.*

»(rok), dzień, (i, abo) godzina« (5): A o onymto dniu i godzinie nigd niewie [*de autem die illo et hora nemo scit*] *MurzNT Mar 13/32; LeovPrzep [K]; WujNT Matth 24/36, Mar 13/32, Yyyyy3.*

Wyrażenia przyimkowe (255): »do [jakiegoś] dnia (45), do [jakichś] dni (1)« (46):

~ *Wyrażenia:* »do dnia Krystusowego, Jezusa Chrystusa« (1 : 1): *GrzegŚm 10; ten który począł w was dobrą fpráwę/ wykona iá aż do dnia Iefufá Chriftuíá. WujNT Philipp 1/6.*

»do dnia odkupienia« (1): Nie záfmucaycie Duchá Bożego: w którym wśzyfcy znáczni ięfteście/ aż do dnia odkupienia *BiałKat 51.*

»do dnia onego« [szyk 1 : 1] (2): záchowany w Bogu/ do dnia onego kiedy przez Iezufá Chriftuíá/ żywot fwoy/ wzbudzeni. będą. *CzechEp 82; WujNT 2.Tim 1/12.*

»do dnia ostatecznego« [szyk 3 : 2] (5): *GliczKsiąz* Q3; á wyriy to ná kłięgách żeby to trwało do dnia ostatecznego [in die novissimo] ná wieki. *BibRadz Is* 30/8; *CzechRozm* 184v; *CzechEp* 168. Cf »do ostatecznego dnia skończenia świata«.

»do ostatecznego dnia skończenia świata« (1): á łtolec krolewki iego [chcesz] poštánowić miedzy potomki iego/ áż do ostatecznego dnia łkończenia światá. *RejPs* 132v.

»do dnia przyścia [czyjegós]« (1): na czym Pan záładzić raczył wołą łwoię [...] áż do dnia przyścia łwoiego gdy iuz ma przyść ładzić światá włzitkiego *RejAp* [AA7].

»(aż(e) do dnia sądnego« [szyk 25 : 9] (34): *PowUrb* +4; *FalZioł* V 46; *WróbŻołt* Y4 [2 r.], Y4v; *KrowObr* 105v, 215; *RejWiz* 178; Lecz wierz mi iż poczekałz/ áż do dnia ładnego/ Niż Pan zgárnie płzenicę/ s kákolu czarnego. *RejZwierz* 108; *BielKron* 3v, 116, 138; *OrzQuin* K3v, X4; *RejAp* BB, BB2, 63; *RejZwierz* 195v, Bbb3v; *WujJud* 260v; *CzechRozm* 157; *NiemObr* 166; *ArtKanc* A13v, S17v; *LatHar* 75, 330, 669 [2 r.]; *WujNT* 263, 408, 435, 710, 885, Yyyyy2v.

Szeregi: »aż do ostatecznego dnia i czasu« (1): pan Bog przy łwoich wyernych áż do ostatecznego dnia y czáfu trwa y trwać będzie *GliczKsiąz* Q3.

»aż do dnia sądnego albo skończenia świata« (1): Wiek łzofty á ostateczny: od národzenia Pána Kryftuła áż do dnia ładnego/ álbo skończenia światá. *BielKron* 138. ~

»na [jakiś] dzień« (56): *WujNT Apoc* 16/14; Iełli dużá/ [...] bez ciála żyie: pewnie do łwoiey náture/ to iełt do ciála łię wroci/ ná dzień/ ktory zowie Pan przywroceniom włzytkiego *SkarKaz* 384b.

~ *Wyrażenia*: »na dzień Chrystusow, swoj« [szyk 2 : 1] (2 : 1): żebyście byli łzczerymi y bez obráżenia ná dzień Chriřtułow. *WujNT Philipp* 1/10, 2/16; *SkarKaz* 7b.

»na dzień gniewu« (7): Lecz wedle twárdości twej y nie vpámiećálego łercá/ łkárbiř łobie gniew ná dzień gniewu *BudNT Rom* 2/5; *CzechRozm* 112, 171v, 251; *SkarŻyw* 168; *CzechEp* 50; *WujNT Rom* 2/5.

»na dzień odkupienia« (4): A nie záłmucaycie Duchá onego łwiętego Bożego/ przez ktorego iełtełcie zápieczętowáni na dzień odkupienia [in diem redemptionis] *BibRadz Eph* 4/30 [przekład tego samego tekstu (3)]; *RejPosWstaw* [110³]v; *BudNT Eph* 4/30; *WujNT Eph* 4/30.

»na on dzień« (9): *Leop 2.Tim* 4/8; *SkarŻyw* 394; *NiemObr* 17; *GrabowSet* M2v; *WujNT* 93; záchowána mi iełt koruná łpráwiedliwości/ ktora mi odda ná on dzień [in illa die *Vulg 2.Tim* 4/8] łędzia łpráwiedliwy. *SkarKaz* 8a, 7a, b, 205a.

»na ostatni dzień« [szyk 3 : 2] (5): Náłkárbiliście łobie gniewu ná oštátne dni. *PowodPr* 69; *SkarKaz* 4b, 384b [2 r.], 488b.

»na dzień Pański« (2): Mielibyście łlufznie ná on dzień páńłki oštátetzny y łrogi pámiećáć *KrowObr* 1v; *WujNT* 586.

»na dzień przyścia [Pana]« (1): żebyłmy ták żyli/ á łiebie widzieli/ Pána łáłkáwego/ ná dzień przyścia twego. *ArtKanc* A10v.

»na dzień sądny, sądu« [szyk 14 : 3] (16 : 1): *OpecŻyw* 191; *WróbŻołt* R3v; *KrowObr* 63; *RejFig* Dd3; Vmieć Pan pobożne łudzi z pokuřzenia wybawić/ á niełpráwiedliwe ná ładny dzień [in diem iudicii] ku karániu záchowác *BibRadz 2.Petr* 2/9; *GrzegŚm* 9; *SkarŻyw* 51, 121, 185, 238, 399;

StryjKron 155; Lecz niebiofá ktore teraz fą/ y ziemiá/ tymże fłowem iego poftáwione fą/ záchowane ogniowi ná dzień fądu [*in diem iudicii*] y zginienia niepobożnych ludzi. *WujNT 2.Petr* 3/7, *2.Petr* 2/9; *SkarKaz* 118b, 205b, 386b.

»na dzień zmartwychwstania« (3): Przypráwuymyż fię do wvielbienia ciał nálfzych ná dzień on zmartwych wftána. *SkarKaz* 208b, 122a, 386a.

Szereg: »na godzinę, (i) na dzień, (na miesiąc i na rok)« (4): *BibRadz Apoc* 9/15; Y byli rozwiązáni oni cztherzey Anyołowie/ kthorzy byli zgothowani na godzinę/ ná dzień/ ná miefiąc/ y ná rok [*in horam et diem, et mensem et annum Vulg Mar* 9/15] *RejAp* 81, 82v; *WujNT Apoc* 9/15. ~

»w dzień« (154): kthorzy [*bezbożni*] będą popiołem pod fthopą nog wálfych/ w dzień ktory ia wczynię *Leop Mal* 4/3, 3/17; *WujNT Rom* 2/16.

~ *Wyrażenia*: »w dzień gniewu« (2): *BudNT Rom* 2/5; fkárbifz fobie gniew/ w dzień gniewu y obiáwienia fpráwiedliwego fądu Bożego *WujNT Rom* 2/5.

»w dzień nawiedzenia« (3): fławili Bogá wdzień náwiedzenia. *BudNT 1.Petr* 2/12 [*przekład tego samego tekstu* (2)]; *CzechRozm* 220v; *WujNT 1.Petr* 2/12.

»w dzień objawienia Synow Bożych« (1): iż Páweł nie według duŕze iákíey żádał być s Kryftufem/ ále w cíele w on dzień obiáwienia Synow Bożych *GrzegŚm* 38.

»w dzień odkupienia« (2): *WujJud* 165v; A nie záfmucaycie Duchá świętego Bożego; przez ktorego zápieczętowáni iefteście w dzień odkupienia [*in diem redemptionis*]. *WujNT Eph* 4/30.

»w on dzień« = *in die illa (illo) Vulg* [*szyk 14 : 4*] (18): *BibRadz II 4 marg*, *2.Tim* 1/18; odłożona mi ieft Koroná fpráwiedliwofci ktora mi odða Pan/ Sędzia fpráwiedliwy: Won dzień. *GrzegŚm* 12, 37, 45; *BudNT Luc* 10/12; *CzechRozm* 204 [2 r.]; *CzechEp* 29, [414]; *NiemObr* 43, 116; *LatHar* 392; *WujNT Luc* 10/12, 17/31, *2,Thess* 1/10, *2.Tim* 1/18, 4/8.

»w ostateczny, ostatni, poŕledni dzień (a. dniow)« = *in novissimo die Vulg* [*szyk 25 : 22*] (34 : 12 : 1): *SeklKat Rv*; *HistAl M4*; *KrowObr* 42v; *Leop Iob* 19/25, *Dan* 10/14; *BielKron* 27v, 467v; *RejAp* 84; *RejPos Ooo*; *RejPosWiecz*³ 98; *GrzegŚm* 6 [2 r.], 40 [2 r.] *WujJud* 252v; przez ktorego [*P. Krystusa*] y w on ofátni dzyeń ciála nálfze wzbudzone być máią. *RejPosWstaw* [110²]; *BudBib Deut* 4/30, *Ier* 49/38, 39; *BialKaz ktv*; *BudNT Ioann* 12/49[48], *2.Tim* 3/1; *CzechRozm A4v*, 32, 171v, 187v, 194 [2 r.] (10); *CzechEp* 56, 74, 80, 101; *CzechEpPORz* **4; á ia go wkrzeŕzę w ofáteczny dzień. *WujNT Ioann* 6/44, *Ioann* 6/39, 40, 54, 12/48, *2.Tim* 3/1 (9). *Cf* »w dzień ostateczny ŕkończenia ŕwiata«.

»w dzień ostateczny ŕkończenia ŕwiata« (1): W dzień ofáteczny ŕkończenia ŕwiata wyndzie Gog y Magog w ziemię Izráhelską *HistAl M4*.

»w dzień ożywienia wŕŕŕŕkiego narodu ludzkiego« (1): ftáwić fię muŕzę [...] ná fąd powŕzechny y wálfy/ w dzień ożywienia wŕŕŕŕkiego narodu ludzkiego. *LatHar* 638.

»w dzień (Pana) Krystusow (a. Jezusow, Jezusa), ŕwoj« = *in die Domini nostri Iesu Christi Vulg* (9 : 2): *BibRadz Luc* 17/24; y iednę onę zapláte: kthorą áż won dzień Kryftufow mamy wziąć. *GrzegŚm A4*, 63 [3 r.]; *BudNT 1.Cor* 5/6[5]; *Philipp* 2/16; *CzechEp* 30; áby duch był záchowan w dzień Pána nálfzego (L. G.) Iefulá Chriftulá *WujNT 1.Cor* 5/5, *Luc* 17/24, *2.Cor* 1/14.

»w dzień Pański« (3): *RejAp Ee2v*; cí w dzień Páńfi/ [...] ktory bywa po ŕmierci káżdego/ fzkodę podeymą. *WujNT* 584, 830 *marg*.

»w dzień przyścia Pana (a. Pańskiego)« = *in die adventus Domini nostri Iesu Christi Vulg* (2): *BudNT 2.Thess 1/10*; który [Chrystus] też was vmocni aż do końcá nie nágánionych/ w dzień przyźcia Páná nálzego Iefulá Chriftulá. *WujNT 1.Cor 1/8*.

»w dzień sądny, sądu« [szyk 52 : 6] (51 : 7): *OpecŻyw 67v, 116, 191v, [192]v; WróbŻółt 1/5, B2, N8, Q4, V6v (7); RejPs 143; SeklWyzn a2v; MurzNT Matth 10/15; GroicPorz c2v, d2v, aa3v; RejWiz Dd3v; BibRadz Matth 10/15, 1.Ioann 4/17; BielKron 463; HistRzym 51v, 69v, 87v, 102, 113v; RejPosWstaw [21³]; CzechRozm *2, 213v [2 r.]; á iż nam przydzie z nich [dusz] Pánu Bogu liczbę dáć wdzień przyźłego Sądu iego KarnNap ktv; WerGośc 211; WisznTr 34; ArtKanc O16v; LatHar 142, 176, 306, 342, 393, 604; iż z káżdego łłowá próżnego ktoreby wyrzekli ludzie/ dádzá liczbę w dzień ładny [in die iudicii], *WujNT Matth 12/36, s. 13, Matth 10/15, 11/22, 24, s. 50 marg (18)*.*

»w dzień straszliwy« (1): że też nam raczyłz odpuścić/ á w dzień on nałtráfzliwłzy/ w poczet wiernych przypuścić. *ArtKanc M14v*.

»w dzień uzna(wa)nia« (2): nie będą nádzieie mieć/ ani w dzień vznawánia [*nec in die agnitionis*]/ rozmowy. *Leop Sap 3/18, Eccli 27/9*.

»w dzień zły« (1): w dzień zły, to iest w dzień frogiego ładu bożego. *WróbŻółt N8*.

»w dzień zmartwychwstania« (1): czwarte [przyście Pańskie] nád ludzie/ w dzień zmartwychwłtánia y ładu wálnego. *LatHar 393. ~*

W przen (4) : Oto bowiem przydzie dzień gorájący by komin [dies veniet succensa quasi caminus] Leop Mal 4/1.

Fraza: bibl. »dzień Pański dybie jako złodziej« (3): iż dzień Páńłki ná nas dybie iáko złodziej [dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet Vulg 1.Thess 5/2] RejAp 40v; RejPos 6v [2 r.].

Przen (6) :

a) Wyrażenie: »dzień sądny« = *awantura, rozgardiasz (1) : O dwu Márkách w Ruśi. [...] Skoro się zeydą w kupę dzień mieć będziem ładny CzahTr L3v.*

b) Wyrażenie przyimkowe: »(aż) do dnia sądneho« = *w nieskonczoność, bez końca (5) : A gdybych chciał wylczyć włzytki do iednego/ Miałbych łnadź tu co czynić aż do dnia ładnego. Prot D; MWilcHist Fv; bychwá popráwiác fie miáłá/ Do ładnego dnia gráby trwác muliáłá. KochSz B2; A tę drugą [rzecz] odkłáda do ładného dnia KochAp 13; CzahTr F4v.*

W funkcji przysłówka (46) :

G »dnia (a. dniow)« (46) :

*Wyrażenia: »onego dnia« [szyk 8 : 5] (13): MurzNT 31; KrowObr 121; BibRadz Luc 17/31, Apoc 9/6, 16/14; LeopPrzep F2; RejAp 134; iż ciálá nálze łá pośpołu z nim dnia onego ożywione RejPos 112v; RejPosWiecz² 92; NiemObr 115; Wiele ich rzecze mi dnia onego [in illa die]/ Pánie/ Pánie/ izalifmy w imię twoie nie prorokowáli *WujNT Matth 7/22, s. 266 marg, Apoc 16/14 marg.**

»dnia ostatecznego, ostatniego, dniow ostatecznych« [szyk 22 : 5] (24 : 2 : 1): *OpecŻyw 174v; SeklKat o3, R2; A ołthathnyego dnja ładzicz bądzie znyedowyarłthwa LibMal 1554/191; GroicPorz c2; A przełto niewiem/ co zá wymowkę dnia ołtátetznego bądzielz miał *KrowObr 118, 47v, 65, 139, 149, 206 (9); RejPosWiecz² 90v; RejPosWiecz³ [97]; WujJudConf 24, 200; BiałKaz D3v [2 r.], D4v; BudNT Ioann 6/39; CzechRozm 205; LatHar 202, 547, 645; WujNT 867.**

»dnia sądnego, sądu« (4 : 3): *OpecŻyw* 174v; *RejKup* a8; lżey będzie Sodomie albo Gomorze/ dnia fądnego/ á niŕfli miáftu onemu. *KrowObr* 237v, 41v; *RejAp* 91v; *RejPos* 138; *LatHar* 138.

»dnia straszliwego« (1): A to wyznánie moią ręką podpifałem y tobie wńzechmogácemu Bogu/ ktoremu dnia ftráŕfliwego Sądneho/ będę tziñł ftego y z drugich moich vtzynkow lidzbę *KrowObr* 41v.

Szereg: »czasu i dnia sądu ostateczniejszego« (1): y takcj fię będzie działo zewŕfytkiemj wiernemi y niewiernemi Ludzmi Czafłu jdnia Sądu ostatecznieyŕwego. *RejKupSekl* a8.

ββ. *W Starym Testamencie: o dniu kary i pomsty Boskiej* (77) : Záywićie/ Biádá dniowi [*vae diei*]. *BibRadz Ez* 30/2, *Ier* 30/7, *Ez* 30/3; *RejPos* 106; *BudBib Ez* 30/2, 4. *Esdr* 2/13.

dzień czego (z przydawką rzeczownikową wyrażającą jakieś przeżycie lub wydarzenie) (14): *BudBib Soph* 1/15 [2 r.], 16; dzień odpłaty moiey przyŕzedł. *SkarKaz* 7b. Cf »dzień gniewu«, dzień pomsty«.

W połączeniu z nazwą miejscową (1): y będzie ftrách v nich iáko dzień Micraimŕki [*in die Aegypti*] *BudBib Ez* 30/9.

Wyrażenia: »dzień gniewu, zagniewania (Jehowy a. boskiego)« (2 : 1): *BielKron* 89v; pierwey niż Przydzie ná was dzień gniewu Iehowy [*dies furoris Domini*]. *BudBib Soph* 2/2, *Soph* 1/15.

»dzień Jehowy, Pański, Pana Boga« (7 : 4 : 1): *Leop Ioel* 3/14, *Soph* 1/7; á tuż ieft dzień Páñŕki [*dies Domini*]/ [...] á czas pogánow przydzie. *BibRadz Ez* 30/3, *Ier* 46/10, *Ioel* 3/14; Bliŕko dzień Iehowy wielki [*Propinquus dies Domini magnus*] *BudBib Soph* 1/14, *Is* 2/12, *Ez* 30/3 [2 r.], *Ioel* 2/31, *Soph* 1/7, 14.

»dzień on« (1): Bliŕko dzień Iehowy wielki [...] Dzień zágñiewania dzień on [*Dies irae dies illa*] *BudBib Soph* 1/15.

»dzień pomsty (Pańskiej a. Jehowy), zemŕzczenia (Boga)« (6 : 1): Bo dzień pomŕthy Páñŕkiej [*Quia dies ultionis Domini*]/ rok odpłaty fądu Syon. *Leop Is* 34/8, *Soph* 1 arg; *BibRadz Ier* 46/10; *BudBib Is* 34/8, 63/4; á iźbym wywołał rok vbłágánia Páñŕkiego/ y dzień zemŕzczenia Bogá náŕzego *CzechRozm* 119; *SkarKaz* 7b.

Wyrażenia przyimkowe (35): »na dzień« (5):

~ *na dzień czego* (2): Bo ná dzień zátrecenia folguią złemu *BudBib Iob* 21/30, *Iob* 21/30.

Wyrażenie: »na on dzień« (3): Na on dzień [*in die illa*]/ zágñią piękne Páñny/ y młodzieñcy/ od prágnienia. *Leop Am* 8/13, *Ier* 50/30; *BudBib Esth* 3/14. ~

»w [jakiś] dzień« (30): *Leop Is* 28/5; W ten dzień [*in die illa*] będzie wielkie wzrúfzenie w ziemi Izraélŕkiej. *BibRadz Ez* 38/19; *BudBib Is* 2/20; *WujNT Apoc* 18/8.

~ *w dzień czego* (12): Teraz z ftráchem zdziwią fie okręthy w dzień włęknienia twoiego [*in die pavoris tui*] *Leop Ez* 26/18, *Soph* 1/8; *BibRadz Ez* 30/9, *Esth* 10/11 [9]; A (ták) záwołał Pan Iehowá Ceweoth w dzień on płáczu/ y nárzekánia/ y obŕfienia y przepafánia worem [*in die illa ad fletum et ad planctum, et ad calvitium, et ad cingulum sacci*]. *BudBib Is* 22/12, *Soph* 1/8. Cf »w dzień gniewu«.

W połączeniu z nazwą miejscową (2): *WróbŻoŕt* 136/7; Pomni Iehowo fyny Edomowe w dzień Ierufzalimá *BudBib Ps* 136/7.

Wyrażenia: »w ciężki dzień« (1): iáko w náŕz ciężki dzień wołáli/ Zágubćie ten zły naród [*Ps* 136/7] *KochPs* 201.

»w dzień gniewu, zagniewania, popędliwości« (3 : 2 : 1): *LubPs Z3; Leop Thren 1/12, 2/1; Ani srebro iych/ ani złoto iych nie będzie iych moc ratować wdzień zagniewania Iehowy [in die irae Domini]*. *BudBib Soph 1/18, Soph 2/3; PowodPr 9*.

»w on dzień« [*szyk 8 : 3*] (11): W On dzień [*in die illa*] nawiedzi Pan mieczem swoim twárdym/ y wielkim/ y mocnym/Lewiátháná węzá zaworę *Leop Is 27/1, Is 17/7, 27/13, Ier 4/9, Am 8/3, 9 (8); BudBib Is 2/11, 17, 22/25*.

»w dzień sądu« (1): *BibRadz Esth 10/11 [9] cf Szereg*.

Szereg: »w godzinę, w czas i w dzień sądu« (1): A ty dwa działy przyšły przed Bogá w godzinę/ w czas/ y w dzień sądu [*in horam et tempus et diem iudicii*] który miał vczynić między wżemi narody. *BibRadz Esth 10/11 [9]*. ~

W przén (5) : *BibRadz Ez 30/3*; dzień obłoczny [*dies nubes*]/ czas narodow będzie. *BudBib Ez 30/3, Soph 1/15 [3 r.]*

W funkcji przysłówka = przez dzień, w ciągu dnia (3) :

G sg »dnia« (3) :

Wyrażenia: »dnia gniewu« (1): Dominus a dextris tuis, confregit in die irae suae reges. [...] Pan bog na prawiczach twoich pokaził dnia gniewu swego krole. *WróbZołt 109/5*.

»onego dnia« (2): Onego dnia będzie/ mowi Iehowá/ głos wołającego od brony rybney/ á wyćie *BudBib Soph 1/10. Cf Szereg*.

Szereg: »onego dnia abo czasu« (1): Onego dnia ábo czału (mowi Izáiafz) będzie wzywał Bog lud swoy do płáczu y nárzekánia [*et vocabit Dominus Deus exercituum in illo die ad fletum et ad planctum Vulg Is 22/12*] *PowodPr 74*.

b. O dniu pracy pańszczyźnianej, dniówce roboczej (42) :

Zwroty: »dnia nając« (1): Ludzie máią wychodzić do ożiminy v Pánow kędy doštátek ludzi [...] y naiemnik któryby dnia náiał *GostGosp 158*.

»dzień (za robotę, robotny) odpuszczacz (a. odpuścić)« [*w tym: komu* (2)] (3): á schłopy w Kárczmie rad siada á dni im zá robotę odpuszczacz. *Strum L4, L4v; GostGosp 84*.

»dzień robić (a. odrobić, a. zrobić)« [*w tym: dzień w tygodnie, (7)*] [*szyk zmienny*] (20): *RejRozpr E4*; iż kmiecie náłzy y poddáných náłzych máią robić dzyeń wtydzień *UstPraw F3; RejZwierc 65, 66v; GórnRozm I*; wżákoż táki coby sprzędziú nie miał/ ma sobą robić dwa dni zá ieden. *GostGosp 42*; y ták káždy chłop dzień ma ná łuczywie odrobić. *GostGosp 86, 86 [2 r.], 160 [3 r.]; SarnStat 283, 655 [3 r.], 656 [2 r.]; GrabPospR M4*.

»[od kogo] dni zaciągacz« (1): Kmieć który ná flis idzie [...] á od niego dni nie zaciągáią/ tedy ma/ álbo Włodarz álbo tenże Kmieć/ omieszkanie w roboćie zápláćić. *GostGosp 42*.

Wyrażenia: »jednego dnia robota« (1): Labor diurnus Iednego dnia robotá *Mqcz 88c*.

»dzień robotny« (2): *Strum L4v*; y máią fie z sobą záwłże w Sobotę ráchowác/áby Pánu we dniach robotnych łzkodá nie byłá *GostGosp 10*.

Szereg: »dzień albo robota« (1): Kmieć ma przy práwie oznaymić/ iáko fie zachowyywa Vrzędnik bez Páná: á iefli dni álbo robot nie przedáie. *GostGosp 166*.

Wyrażenie przysłówkowe (1): »dzień podle dnia« (1):

~ *Zwrot*: »dzień podle dnia robić« (1): Kiedy Kmiećie poczynaia żać/ dać im pokoy [...] aby zaś drugi tydzień/ kiedy w dworze poczną/ dzień podle dnia robili *GostGosp* 102. ~

Wyrażenia przyimkowe (13): »na dzień« (11): Także grofz dawfzy chłopu ná dzień siła grządek może nákopác *RejZwierc* 107v; *GostGosp* 36, 156, 158; A zmowiwfzy fię z robotnikami z grofzã ná dzień [*ex denario diurno*]/ pośłał ie do winnice fwoiey. *WujNT Matth* 20/2.

~ *Zwroty*: »na dzień się najmować« (1): rządzić fię dorocznie niechcã/ tylko ná dzień fię ábo ná tydzień náymuiąc *SarnStat* 522.

»na (každy) dzień robić« (5): *RejZwierc* 66v; Bo kmiećie [...] ná każdy rok dawaią czyńfze Pánom fwoim/ y ná każdy dzień robiã [*et labores omni die ferant*]. *ModrzBaz* 122v, 124; *GostGosp* 160; *SarnStat* 519.

Wyrażenie: »na każdy dzień« (4): *ModrzBaz* 122v, 124; Tegodnie ktore w Krolewfkich wsiách po dwu dniu robiã [...] á zachowawfzy te cztery niedziele/ to dwie niedzieli może ná każdy dzień robić we żniwã. *GostGosp* 160.

Szeregi: »na dzień abo na tydzień« (1): *SarnStat* 522 *cf* »na dzień się najmować«.

»na dzień albo na tegodnie i na godziny« (1): Chłopi, którzy ná dzień álbo ná tegodnie y ná godziny robiã *SarnStat* 519. ~

»za dzień« (2):

~ *Zwrot*: »robić za dzień« [*szyk zmienny*] (2): *RejWiz* 148v; A wiele kráin y krolefthw czo ná nie robiã iáko zá dzień kmiotkowie *RejZwierc* 185v. ~

3. *Czasy, lata, okres, epoka, wiek ludzki, okres panowania [w pl]* (490): *KromRozm II cv*; *Leop Hebr* 10/16; *BibRadz Ps* 90/12, *Ier* 3/16, *Ez* 38/17, *4.Esdr* 9/4, *Hebr* 8/10; *BielKron* 464; *BudBib Gen* 6/3, *3.Reg* 17/6, *4.Esdr* 9/4; *CzechRozm* 79v; (Widząc dni pełne/ żalu nieznośnego) W łąlkę mnie przyimie *GrabowSet G2, T2v*; *WujNT Hebr* 8/10, 10/16; *PaxLiz* B2.

dni czyje (41): *OpecŻyw* [34]v; *TarDuch* E2v, E3; *RejPs* 59; *WróbŻołt* 118/84; *BielKom* C4; *LubPs* K4v [2 r.], Ov, T6v, cc6v; *SeklPieś* 20; ktore wygnał Bog od oblicza oycow nálfych/ aż do dni Dawidowych [*usque in diebus David*] *Leop Act* 7/45, *Is* 65/20, *Iob* 38/21, *Ps* 38/5, *Os* 10/9, *Mal* 3/7; *BibRadz Gen* 5/4, *Prov* 9/11; *BielKron* 80v, 94v; *HistRzym* [39]; *RejPos* 27; *BudBib Gen* 5/31, 11/32, 47/28, *1.Esdr* 4/2, *Iob* 14/5 (7); Otoś rozmierzone położył dny moię [*Vulg Ps* 38/6]. *BiałKaz Cv*; *BudNT Cv*, *Matth* 11/12; á będą dni iego fto y dwádzieściá lat [*Vulg Gen* 6/3], *WerGość* 263, 263; *GrabowSet Ev*; *WujNT Matth* 11/12, *Luc* 1/18; *WitosłLut* A4v; *SarnStat* 956.

W porównaniach (2): POMni/ że iáko wiátr/ dni żywotá mego *GrabowSet* B2v, D4v.

Fraza: »Bog policzył dni [czyje]« = *Bog ustanowił kres czemuś* (2): Mane, to ieft: Policzył Bog dni kroleftwá twego [*numeravit Deus regnum tuum Vulg Dan* 5/26] *PowodPr* 75, 76.

Zwroty: »doczekać dni swych« = *osiągnąć wiek starczy* (1): Mężowye krwyę zdrády ná wlfem nápełnyeni/ Nye doczekáya dni fwych nigdy ná zyemi *LubPs* Ov.

»dokonać dni swych poślednich w pokoju« = *umrzeć w spokojnej starości* (1): papieź Grzegorz y mátká iego dokonáli dni fwych poślednich w pokoiu *HistRzym* [39].

»przymnożyć, rozmnożyć dni; przybędzie [komuś] dni« (1 : 1; 1): *BielKom* C4; w gniazdeczku fwym vmrę/ á iáko drzewo Pálmowe rozmnożę dni [*multiplicabo dies*]. *Leop Iob* 29/18; Abowiem

przez mię przybędzie tobie dni twoich [*multiplicabuntur dies tui*]/ á przedłużą fię látá żywotá twego. *BibRadz Prov* 9/11.

»przyść do dniow [*czyichś*« = *osiągnąć wiek czyjs* (2): *HistJóz* E2v; Ito trzydzieści lat iest pielgrzymowania me⁸⁰: [...] á ielzcie nieprzyfzły do dni oycow moich [*non pervenerunt usque ad dies patrum meorum Vulg Gen* 47/9]. *SkarŻyw* 349 [*przekład tego samego tekstu HistJóz*].

»przyść, wejść we dni« = *osiągnąć podeszły wiek* (1 : 1): Bo Abráhám y Saráh (byli) ftarzy(y) weszli we dni [*venientes in dies*] *BudBib Gen* 18/11, *Ios* 13/1.

»skończyć dni żywota« = *umrzeć* (1): KROL Y ROZVMV Y SERCA VVIELKIEGO: TEN VV GRODNIE SKONCZYL DNI ZYVVOTA SVVEGO *GrochKal* 20.

»dni trawić, trawiący, bawić« [*szyk zmienny*] (2 : 1 : 1): widzätzt mlodzieńtza tako piękńego/ motzného/ mądrého/ iakoby prozno dnij fwoie trawiącego *OpecŻyw* [34]v; *SarnStat* 956; *WitosłLut* A3v, A4v.

»wypełnić dni swoje« = *dożyć starego wieku* (1): Niebędzie tám więcej dzieciátko máłych dni/ áni ftary kthoryby niewypełnił dni fwoich [*qui non impleverit dies suos*] *Leop Is* 65/20.

»wypełnić dni żywota; wypełniły się dni żywota« (1 : 1): *HistRzym* 101; y przeto Daudowi Pan mowyl/ że miał vmrzeć/ wten czáz áż kiedy się wypełnili dny żywotá iego. *BiałKaz* C2.

»zstarzec się w dniach« = *dożyć późnej starości* (1) : áni fie nie stárzeie we dniach [*nec prolongetur dies eius Vulg Eccle* 8/13]/ kto fie Bogá nie boi. *BielKron* 81.

Wyrażenia: bibl. »cięższy [*nad kogoś*] dniami« = *starszy od kogoś wiekiem* (1): ftarfzy (też) láty niż óćiec twoy. (*marg*) wł: Ciężlzy nád oycá twego dniami [*maior patre tuo diebus*]. (–) *BudBib Iob* 15/10.

»czas dni« (1): Ach bych mógl wiedzyec pewny czás dni moich vbogich *LubPs* K4v.

»dni czasu, czasow« (2 : 1): *WróbŻolt* 88/46; niechay będą fkcroczone dni czáfow iego. *RejPs* 163; *RejAp* 90v.

bibl. peryfr. »dawny dniow, dniami« = *Bóg* (1 : 1): á oto z obłoki niebieskiemi iáko fyn człowieczy przychodził/ á do ftárodawnego (*marg*) wł do dawne⁸⁰ dniami/ álbo dniow/ [*ad antiquum dierum*] y wyżlzey wirfz 9. (–) przychodził *BudBib Dan* 7/13, *Dan* 7/13.

»dni dawne, dawności, stare, starodawne« [*szyk 8 : 2*] (3 : 1 : 5 : 1): *WróbŻolt* tt3, 142/5; *LubPs* ee4v, gg4; *Leop Ps* 76/6; *BudBib Is* 23/7, *Mich* 7/ 14, 19; Pytay fię ná dni ftáre [*Interroga de diebus antiquis Vulg Deut* 4/32]/ ktore były przed tobą *ReszPrz* 97; *LatHar* 170.

»długość, długie dni« [*szyk 3 : 1*] (3 : 1): Ták iż w długich dnyoch chowafz tu krolá nálfego *LubPs* 06, Vv, V3; długością dni nápełnię ie [*longitudine dierum replebo eum Vulg Ps* 90/16] *SiebRozmyśl* F.

»dobre dni« [*szyk 6 : 2*] (8): *PatKaz III* 140v; *SeklKat* M3v; *LubPs* I2; *BibRadz I* 276 *marg*; wielkiego kłopotu á niebefpieczeńftwá vtáwicznie vżywác muśi/ á nigdy dobrych dniow vzyć nie może zá żywotá fwe⁸⁰. *RejPos* 280; *KolakSzczeńł* B3, C; *WujNT 1.Petr* 3/10.

peryfr. »dni drogi mojej« = *czas mojego życia* (1): tą trochą podłey pracey [...] zamykam wiek moy/ y dni ty złe y krotkie drogi moiey. *SkarKaz*)(2.

»dni fortunne« (1): Ieftli kto ták fczęśliwie ná świat vrodzony/ W plamie dni fwych fortunnych ták poftánowiony? *GosłCast* 36.

»dni krolowania, panowania« (1 : 1): *BielŻyw* 166; á dni wlfyftkiego Krolowánia iego [*dies autem, quos regnavit Iehu*] nád Iíráelem/w Sámariyey/ ósm á dwádzieściá lat. *Leop 4.Reg* 10/36.

»dni lat (żywota)« (2): A teć (Ią) dni lat żywotá Abráhámowego [*dies annorum vitae Abraham*]f ktorych żył/ fto lat/ y fiedmdziefiát lat/ y pięć lat. *BudBib Gen* 25/7; *WerGośc* 263.

»dzieciátko małych dni [= *krótkiego wieku*]« (1): Niebędzie tám więcey dzieciátko małych dni [*infans dierum*] *Leop Is* 65/20.

»dni młodości« (3): y ftały fie ftkroczone dni mlodości ich *RejPs* 133v; *Leop Ez* 16/43; *BibRadz Ps* 89/46.

peryfr. bibl. »nawyzszy dniow wszystkich« = *Bóg* (1): y przyzedł áz ku nawyflzemu dniow wlytkich [*ad antiquum dierum PolAnt Dan* 7/13] *RejPos* [136.]

»dni niebieskie« (2): á ftoleczy iego poftawię iako dni niebieskie [*sicut dies caeli*]. To ieft wiecznie będzie krolował *WróbŻołt* 88/30; *LubPs* T5.

»dni ostateczne, ostatnie, w ostatecznych czasiech« = *w Nowym Testamencie: czasy mesjańskie, od narodzenia Chrystusa do Jego przyjścia na Sąd ostateczny; w Starym Testamencie: końcowa epoka dziejów świata, pojednania Boga ze stworzeniem — symbol czasów mesjańskich* [szyk 4 : 3] (5 : 1 : 1): *PatKaz III* 103; á bać fię będą Páná y dobrothliwości iego/ w onych dniach oftátiecznych [*in novissimo dierum*]. *BibRadz Os* 3/5, I 438 marg; *RejPos* 27, 158v; ále przydą ná cię dni w oftátiecznych czáfiech/ o Gogu/ gdy ia wyflucham wierne fwoie *RejZwierc* 263v; Będzie/ powiáda/ w oftátnich dniách [*in novissimis diebus Vulg Is* 2/2] zgotowaná gorá pańfka ná wierzchu gor *SkarJedn* 9.

»dni ostateczne« = *starość* (1): co dzień muí Niefzczęśliwym być: ftać/ dni oftátieczne/ Zal/ z trwogą bierze *GrabowSet* V3.

peryfr. »dni pielgrzymowania żywota« = *czas życia* (2): *HistJóz* E2v; dni piegrzymowánia [!] żywotá mego [*Dies peregrinationis meae*] fą ftho y trzydzieści lath *Leop Gen* 47/9.

»dni pierwsze« [szyk 2 : 1] (3): *Leop Hebr* 10/32; Bo pytafię mnie o dniach pierwlych [*de diebus primis*] ktore były przed tobą *BudBib Deut* 4/32; *WujNT Hebr* 10/32.

»dni przeszłe« (1): powieda iż w te dni oftátieczne mowil nam przez fyná, Gdzie iáko dni ábo czáfy przefzłe/ ták też y fpofoeby rozmaíte onego mowienia Bożego [...] w nie/ z iedney ftrony kładzie *CzechEp* 268.

»dni przyszłego żywota« (1): á wlytki dni przyflzłego żywotá meiego były nápiány w kfięgach twoich. *RejPos* [279]v.

»dni świata tego« (1): kończy nędze y telkności/ y złe dni światá tego *SkarKaz* 8b.

»wieczna długość dniow« (1): Abym miefzkał w domu bożym na wieczną długość dniow [*in longitudine dierum*]. *WróbŻołt* 22/6.

»dni wieku, wieczne« (7 : 3): *WróbŻołt* 76/6; *BibRadz Ex* 23/26; *RejPos* [36]v; *BudBib Is* 63/11, *CzechRozm* 177v; Ktore obiecowánia názywa Prorok wyflciem/ ábo wynikánien od niekieda [...] to ieft/ od dni wiecznych. *CzechEp* 300, 300 [3 r.]; Przedłużę w rádości dni wieku twoiego. *GrabowSet* D2.

»złe dni« [szyk 3 : 2] (5): á nie daway doczekáć onych złych dniów/ które náftaną po śmierci Króla tego *OrzQuin Zv*; *SkarŻyw* 349; *WujNT Eph* 5/16; *SkarKaz* 8b; *CzahTr* B3v.

»dni żywota« (24): *OpecŻyw* 97, 186; *HistJóz* E3v; *WróbŻolt* 127/5; *RejPs* 115v; *MurzNT Luc* 1/75; Abym w domu świętym yego miał wdzyęcżne mieśfkánie/ Dokąd dni żywotá mego yuż nadáley sftánye. *LubPs* G2v, X4, hh6; *Leop Deut* 5/33, 11/21, 3.*Reg* 3/14, 2.*Par* 1/11, *Iudith* 12/18, *Ps* 38/6; *BibRadz Gen* 47/9; *HistRzym* 101; *RejPos* 81v; *BudBib Eccle* 2/3; *BiałKaz* C2; *GrochKal* 20; *GrabowSet* B2v, D4v; *WujNT* 155.

»żywot dni« (1): Kto wie czego człowieku potrzebá w żywocie iego dni wżytkich [*Vulg Eccle* 7/1] *BielKron* 80v.

Szereg: »dni i (abo, a) czasy« [*szyk* 4 : 1] (5): Rośpomniŝ ná ony czáfy á ony dni dawne *LubPs* gg4; *BibRadz Ier* 50/4, 20, *Eccli* 17/2; *CzechEp* 268.

Wyrażenia przyimkowe (179): »do [jakichś] dni« (3): Co mniemaŝ będeŝi żyw áż do onych dni [*in diebus illis*]? *Leop 4.Esdr* 4/51.

~ *do dni czyich* (2): Synowie Lewi kxiążetá fámiliey/ nápiŝani íą w kxięgách ŝlow y dni y áż do dni Ionáthán [*usque ad dies Ionathan*] ŝyná Eliáŝyb. *Leop 2.Esdr* 12/23; *WujNT Act* 7/45. ~

»na dni« (1):

~ *Szereg*: »na dni i lata« (1): Boiażń Pańŝka rośkoŝzuie ferce/ y dáie rádośc y wefele ná dŝugie dni y látá [*et dabit laetitiam et gaudium, et longitudinem dierum Vulg Eccli* 1/12]. *KoŝakSzczęśł* B4. ~

»po dni« (38):

~ *po dni czyje* (3): Y ŝłużył Izrael Iehowie po wżytki dni Iehoŝzuego [*omnibus diebus Iehosuah*] *BudBib Ios* 24/31, *Ios* 24/31, 1.*Reg* 7/13.

Wyrażenia: »po dni wieku« (4): *BudBib Iob* 14/14, *Is* 63/9; Tegom prágnął od Bogá [...] ábych ŝię zoŝtał w przybytku Páná mego/ po wżytki dni wieku mego. *SkarŻyw* 41; *SkarKazSej* 665b.

»po wszy(s)tki(e), wsze dni żywota« (31): *BielŻyw* 46; *WróbŻolt* 22/6; *RejPs* 34, 213v; *LubPs* F3, O6; *Leop 4.Reg* 25/30, *Tob* 4/3, *Iudith* 12/14; á proch źrzcć będzieŝ po wżytki dni żywotá twego. *BibRadz Gen* 3/14, 1*7, *Gen* 3/17, *Iudic* 2/18, 1.*Reg* 1/11, 28 (8); *BielKron* 2v, 79, 81v; we wźzem piŝmie rośkazano/ ábyś po wżytki dni żywothá twego żył pocźciwie *RejPos* 70v, 63v, 185v; *RejPosWstaw* 21v; *BudBib 1.Reg* 7/15, *Ps* 26/4; *CzechRozm* A8v, 71v; *CzechEp* [416]; *ArtKanc* Q6v; *WujNT Luc* 1/75. ~

»przez dni« (14):

~ *Wyrażenia*: »przez dni czasow żywota« (1): łáfkę táką iáką pan bog czáŝu ŝwego okázował miáŝtu Ierulálem przez wŝytki dni czáŝow żywotá ŝwego. *RejPs* 195v.

»przez wszy(s)tki(e) dni żywota« (13): *OpecŻyw* [127]; *KrowObr* 225; *Leop Ios* 1/5, 4.*Reg* 25/29, *Tob* 4/6; będzie źiemiá w twoiey roboćie/ w pracách będzieŝ pożywał z niey przez wŝytki dni żywotá twego [*Vulg Gen* 3/17]. *KuczBKat* 375; *ModrzBaz* 17; A ia/ będe ćię chwaŝlił záwždy/ przez wŝytkie dni żywotá mego. *LatHar* 140, 52, 230, 240, 605; *WujNT* 518. ~

»we dni« (76): *Leop Luc* 1/25; Iż mi ták Pan wczynił we dni [*in diebus*] w ktore poyrzał áby odiął moię vragánie miedzy ludźmi. *WujNT Luc* 1/25.

~ *we dni czyje* (6); *Leop Eccli* 50/6; *BudBib 1.Par* 22/9; y krolowáć będzie krol [...] We dni iego záchowán będzie Iudá [*in diebus eius salvus erit Iehudah PolAnt Ier* 23/6]. *CzechEp* 298; A GDy ŝię

narodził Iefus w Betlehemie Iudzkim/ we dni Herodá krolá [*in diebus Herodis regis*] *WujNT Matth* 2/1, *Luc* 17/26, 26.

Wyrażenia: »we dni ciała« = *za życia ziemskiego* (1): Ktory we dni ciała łwe⁸⁰ [*in diebus carnis suae*]/ y modlitwy y prozby ku onemu ktory iy mógł rátowác z śmierci/ [...] przynioł *BudNT Hebr* 5/7.

»w one, (a. te, tamte) dni« = *wtedy* [szyk 45 : 8] (53): Byłmy byli w ty dnij/ gdy bylij náłly oyttzowie niebylibyłmy ijm towarzylłmi w przelánium krwi prorotzkié. *OpecŻyw* 76v, 136v; *MurzNT Mar* 1/9, 13/24, *Luc* 2/1; *Leop Judith* 6/11, *Ier* 3/18, 33/15, 16, *Ioel* 2/29, 3/1 (9); *BibRadz Apoc* 2/13; *RejPos* 17v; Obrzymowie byli ná ziemi we dni ony [*in diebus ipsis*] *BudBib Gen* 6/4, 1.Reg 3/1, 2.Reg 16/23, 4.Reg 15/37, *Ier* 50/4, *Ioel* 2/29, 3/1; *BudNT Luc* 1/34[39], *Act* 2/18; *CzechRozm* 182v; *LatHar* 722; w oneż dni [*in diebus illis*] wyłzedł dekret od Celárzá Auguftá/ áby popifano wlyzytek swiát. *WujNT Luc* 2/1, *Luc* 4/2, 5/35, 21/23, 23/8, *Act* 1/15 (25).

»w dni ostateczne, ostatn(i)e« = *w Nowym Testamencie: czasy mesjańskie, od narodzenia Chrystusa do Jego przyjścia na Sąd ostateczny; w Starym Testamencie: końcowa epoka dziejów świata, pojednania Boga ze stworzeniem — symbol czasów mesjanskich* [szyk 8 : 7] (14 : 1): *Leop Is* 2/2, *Ez* 38 arg; Ty w ołtátne dni będziefz/ y przywiode ćię ná ziemię (*marg*) Przez dni ołtáteczne w piśmie swiętym rozumie fię wlyzytek čás od przyjścia Mesyalfzowego aż do łkończenia swiátá. (–) *BibRadz Ez* 38/16; *BudBib Ez* 38/15; *BudNT Act* 2/17; *CzechRozm* 143v; *CzechEp* 218, 266, 267 [2 r.], 268, 269; *NiemObr* 70; *WujNT Act* 2/17, *Hebr* 1/2.

Szereg: »w one (a. tamte) dni i (a) na on czas« (2): W one dni/ á ná on czas [*In diebus illis et in tempore illo*] każę vrodzić Dawidowi płod łprawiedliwości *Leop Ier* 33/15, *Ier* 50/20. ~

»za [jakichś] dni« (47): *Leop* 4.Reg 10/32; *BielKron* 143v; A zá dniow onych będą ludzie łzukać łmierci/ á nie naydą iey *RejAp* 76.

~ *za dni czego* (10): A łpodoba fię Pánu offiárá Iudłka y Ierolimłka/ iáko zá dni pierwłlych wiekow *Leop Mal* 3/4. Cf »za dni ciała«, »za dni młodości«, »za dni żywota«.

za dni, dniow czyich (27 : 5): *FalZioł* I 155b; *LubPs* Q4, gg6v; *Leop* 3.Reg 21/29, 2.Par 13/20, 2.Esdr 12/7, *Eccli* 49/14, 50/1, *Ier* 16/9 (15); *BielKron* 90, 93v; *BudBib Is* 39/8; nie może być on tylko rozumian/ ktory był zá dni Ezáialfzowych *CzechRozm* 132, 112, 114v, 166; *WujNT Matth* 24/37, *Luc* 1/5, 4/25, 17/28, *Act* 13/41; iednák prołzę áby był pokoy zá dni moich *SkarKazSej* 707a, 706b.

Wyrażenia: »za dni, dniow ciała« = *za życia ziemskiego* (3 : 1): *CzechRozm* 39, 192v, 195v; Ktory [*Chrystus*] zá dniow ciała łwego [*in diebus carnis suae*]/ [...] był wyłfuchan dla łwey vczciwości. *WujNT Hebr* 5/7.

»za dni młodości« (2): Iákom był zá dni młodości moiey [*in diebus adolescentiae meae*]/ gdy potháiemnie Bog był w przybytku moim? *Leop Iob* 29/4, *Ez* 16/60.

»za dniow starodawnych« (1): zá dnyow łtarodawnych/ Yák możnye rołprołlyłá ręká twa pogány *LubPs* Mv.

»za dni szczęśliwych« (1): y potomłtwá cnęgo Ochraniáiąc/ od hánby [...] Którem ná swiát wydáłá/ zá mych dni łczęśliwych. *GosłCast* 33.

»za dni żywota« (3): też y pomárłych świętych wzywác mufiemy/ poniewafz nie tylko Christufá/ ále y onych zá dni żywotá ich wzywano *CzechRozm* 194, 195, 203v.

Szereg: »za czasow i dni, dniow« (1 : 1): *FalZioł* I 155a; áby ono złupienie domu krolewskiego/ y pobranie w niewolá fynow iego/ nie przychodziło zá czáfow y dni iego. *SkarKazSej* 706b. ~

W przen (4) : Vfales mi [...] á wżytki dni twoie/ Pátrzáły ná, łłowá y rzeczenia moje *GrabowSet* D2; Nie w podeyżrzáných dniách záłość dáiących/ Lecż nádzieię mam w twych łkrzydłách władnących. *GrabowSet* E.

Wyrażenia: »miłe dni« (1): Chmurliwa Zimo tobie ták miłe dni płyną *WitosłLut* A5v.

»dni żywota« (1): Dni żywotá moiego/ w niwecz obracáią Lzy *GrabowSet* E4v.

W funkcji przysłowka (8) :

G pl »[jakichś, ilus] dni« (8) : że then świat trwác miał łżeść tyśięcy lat. Pierwżyich dwu thyśięcy wiek miał być czczy y prozny [...] á trzećich dwu dni/ Mefyafzá prawdziwego Iezu Krytá Pána *LeovPrzep* Hv; przydziefz do ofiárownikow Lewiego (rodu) y do łędziego/ ktory będzie dni onych [*in diebus ipsis*]/ y pytác fię będziefz *BudBib Deut* 17/9.

Wyrażenia: »czasu dniow« (1): Ty rzecży widzyałem też czáfu dniow márności moich [*vidi in diebus vanitatis meae Vulg Eccle* 7/15] *BielKron* 81.

»dni, dniow ostatecznych, ostatnich« = *w Nowym Testamencie: czasy mesjanskie, od narodzenia Chrystusa do Jego przyjścia na Sąd ostateczny; w Starym Testamencie: końcowa epoka dziejów świata, pojednania Boga ze stworzeniem – symbol czasów mesjańskich* [szyk 3 : 1] (3 : 1): Iż będzie oštátnich dni [*in novissimis diebus Vulg Is* 2/2] zgotowána gorá domu páńłkyego/ ná wirzchu gor *KromRozm III* G5; *KrowObr* 1v, 236v; mawiał Bog z oycámi przez Proroki: lecz dni tych oštátecznych [*in ultimis diebus PolAnt Hebr* 1/2] mowł z námi przez łyná. *CzechRozm* 54.

a. *Życie ludzkie, istnienie* [*w pl* (133), *w sg* (2); *w tym: czyje* (111)] (135) : *RejPs* 134v, 136v; Widząc dni łwe ták niczemne *LubPs* hh6v, X3v *marg*; *SeklPieś* 20; *BielKron* 82; *RejPos* 82v; *BudBib Iob* 7/16, 38/12, *Ps* 36/18; áni zdradá Heretykow/ áni łtárość dni twoich/ podkopác/ obálic/ y zemdlíc nie może. *SkarJedn* 395; *ArtKanc* P18v; Przemienney mgle/ dni łwoie podobnełmy ználi. *GrabowSet* Ev, A4v, Rv; *PowodPr* [86].

W porównaniach (26): *RejPs* 134v, 148; *LubPs* X3v [2 r.], X4v, ee5v; *Leop Prov* 28/16, *Is* 65/22 [2 r.], *Iob* 8/9, 9/25; Dni moie fá iáko cień ktory przemiia *BibRadz Ps* 102/12; ábowiem dni ludu moiego będą iáko dni drzewá [*secundum dies durationis arboris, erunt dies populi mei*] *BibRadz Is* 65/22, *Iob* 7/6, *Ps* 102/4, 144/4, *Is* 65/22; á iáko dni twoie liłá twoiá [*sicut dies tui fortitudo tua*]. *BudBib Deut* 33/25, *Iob* 7/6; *BiałKaz* B4; *CzechRozm* 218; *CzechEp* 162; *WisznTr* 34; *LatHar* 166, 167; *SkarKaz* 422b.

Frazy: »jak jedno nadłużej, poki dni dostanie (a. staje)« (2 : 1): *LubPs* F3; *ArtKanc* Q6v; Niech pokić dni złtáie/ Ná długie czáfy z łiebie wdźięczną wonią dáie. *WitosłLut* A3v.

»dni (prze)mijają, przechodzą, zesły« [*w tym: w porównaniach* (12)] [szyk zmienny] (7 : 5 : 1): Dni yego [człowieka] yák polny kwytát prętko mułfá miyác *LubPs* X4v; X3v, ee5v; Abowiemci przemiiáią wżythki dni náłze dla gniewu twego [*omnes dies nostri declinaverunt propter iram tuam*] *BibRadz Ps*

90/9, *Iob* 7/6, *Ps* 144/4; *BudBib Iob* 7/6; *BiałKaz* B4; *CzechRozm* 218; *CzechEp* 162; *WisznTr* 34; *LatHar* 161; *SkarKaz* 422b.

»wypełnią (a. spełnią), wykonywają się dni; wypełnić dni« = *ktoś przeżyje swój wiek* [szyk zmienny] (3 : 1; 1): A gdy wypełniłz dni twoie [*Cumque impleveris dies tuos*]/ żebyś: szedł do oycow twoich/ wzbudzę plemię twoie po tobie *Leop* 1.Par 17/11; *BibRadz* 1.Par 17/11; *BudBib Ier* 20/18; *CzechRozm* 177; *CzechEp* 297.

»dni (z)niszczały, zginęły itp.« [w tym: w porównaniach (4)] [szyk zmienny] (7): *RejPs* 148; *LubPs* R6v, T6v, X3v; Abowiem dni moje zniłczwały iáko dym [*defecerunt sicut fumus dies mei*] *BibRadz Ps* 102/4; *ArtKanc* Q19v; *LatHar* 166.

Zwroty: »dokonać dni« = *umrzeć* (4): *HistAl* B6v, C3v; A ták Krolewná w czyłtości dokonała dni fwych. *HistRzym* 106, 6.

»dni kończyć« = *umrzeć* (1): Lecż ia chcę dni swoie Kończyć/ właiąc w miłosierdzie twoie. *GrabowSet* H3.

»dni w małym czasie postanowić« = *przeznaczyć komuś krótkie życie* (1): O Iupiter [...] y dla czegos dni moje w małym czálie połtanowił/ flufznoćby było ábych iefzcze dłużej był żyw *HistAl* M8v.

»dni przedłużyć; przedłużą się dni« [szyk zmienny] (7; 2): *LubPs* E4v, O, bb3; *Leop Deut* 6/2; ogláda pothomstwo swoie/ á przedłuży dni swoie [*prolongabit dies*] *BibRadz Is* 53/10; *BudBib Ex* 20/12, *Deut* 4/26, 22/7; *KochPs* 29.

»przydać dniom [ileś] lat« (1): A przydam iefzcze dniom twoim [*addam diebus tuis*] piętnáście lat *Leop* 4.Reg 20/6.

»skrócić, ukracać, umniejszać dni; dni się skroczą« [szyk zmienny] (2 : 1 : 1; 1): *LubPs* T5v, Z; ktorego [Boga] profi áby vmnieyfzył dni iego/ áżby corychley ogládał koniec boleści swoich *BibRadz I* 276 marg; *ArtKanc* N14; *GrabowSet* G2.

»dni trawić, tracić; dni strawione« (1 : 1; 1): *BibRadz Ier* 20/18; Ták prędko dni fwé trawiemy/ iáko fłowá/ co mowiemy. *KochPs* 137; *GrabowSet* H3v.

»wytrwać dni« (1): gdyżem ia iuż ftar/ á żoná moiá iuż też thák bez płodu wytrwála dni swoie [*uxor mea propecta in diebus suis PolAnt Luc* 1/18] *RejPos* 295v.

»dni zaży(wa)ć, uży(wa)ć« = *żyć* [szyk zmienny] (5 : 4): *BielKom* B6; lecż kto w krygi żądzą Mogł wiąć/w długim bełpieczeńftwie Dni fwych wżywie. *KochOdpr* C4v; *KochPs* 52, 60, 108, 146; *SkarŻyw* 532; *KołakSzczęśl* B2v, B4v.

Wyrażenia; »dni dobre« [szyk 2 : 1] (3): A cnotliwi boday dni dobrych wżywáli *KochPs* 60; *SkarŻyw* 532; *KołakSzczęśl* B2v.

»kres dni« (1): Rácz mi kres dni mych obiáwić *KochPs* 57.

»krotkość, krotkie dni« (3 : 2): *RejPs* 134v, Ff4v; *BibRadz Iob* 14/1; Człowiek vrodzony z niewiáfty krotkie (ma) dni [*brevis dierum*] *BudBib Iob* 14/1; *LatHar* 168.

»dni, dniow pełen« = *wiekowy, leciwy* [szyk 2 : 2] (3 : 1): *BudBib Gen* 25/8, *Ier* 6/11; y przeżywfzy [Abraham] fto siedmdzieśiát y pięć lat/ vmárł w dobrej ftárości y dniow pełny *SkarŻyw* 286; *BielSenJoach* 4.

»początek dni (i koniec)« (7): *KrowObr* 180v, 181; Melchifedek zgoła/ oycá/ mátki/ początku dni y końcá nie ma. *CzechRozm* 35, 34v, 35 [2 r.]; *WujNT Hebr* 7/3.

»podeszły we dniach« = *stary* (1): bom ia ieft ftáry: y zóná moiá podeszłá we dniách swych [*processit in diebus suis*]. *WujNT Luc* 1/18.

»(po)śrzodek, połowica dni« (2 : 1): Boże moy nie rácz brác mnie w pośrzodku dni moich *LubPs* X4; *BiałKaz* Bv; *LatHar* 168.

»dni wesołe« [*szyk 1 : 1*] (2): *KochPs* 146; potomłtwo tve kwitnąć będzie w łzczęśliwości/ Dni wesołych zázywác *KołaKszczęśl* B4v.

»wszystki(e) dni« = *całe życie* (4): á dni iego [*człowieka*] włfytki łá iemu/ iako ten ieden ktory wczorá przeminął *RejPs* 134v; *LubPs* T6v, Z; gdyż włzytki dni iego pełne łá fráfunku bez odpoczynienia. *BielKron* 79v.

»dni na ziemi« (3) : nie wiemy że dni náłze ná ziemi [*dies nostri super terram*] łá iáko cień *Leop Iob* 8/9; *RejPos* 63v; *BudBib Ex* 20/12.

Szeregi: »dni i czasy« (1): Dni y włzytki czáły iego zdrádna śmierć w rychle łkroći *LubPs* ff2.

»dni i żywot« (4): Włfytki dni y żywot yego nyech łye márnye łkroći *LubPs* Z; *KrowObr* 180v, 181; *WujNT Hebr* 7/3.

»żywot i długość dni« (1): on [*Bóg*] bowiem ieft żywotem twoim y długością dni twoich [*longitudo dierum tuorum Vulg Deut* 30/20] *PowodPr* 85.

Wyrażenia przyimkowe (10): »po dni« (4):

~ *Wyrażenie*: »po wszytki(e), wsze dni« = *przez całe życie* (3 : 1): *OpecŻyw* 12v; ábyś nie zániedbał Lewie⁸⁰ po włze dni twoie [*omnibus diebus tuis*] wziemi, twey. *BudBib Deut* 12/19, 2.*Par* 15/17, *Ps* 114/2. ~

»przez dni« (3):

~ *Wyrażenia*: »przez wszy(s)tki(e) dni« = *przez całe życie* (3): *BibRadz* 1*3; Moglibyřmy łámemu [*Bogu*] służyć [...] Przez włzyftkie dni náłze -żywot pobożny wiodąc. *ArtKanc* A18; *LatHar* 46. ~

»w dni« (1):

~ *w dni czyje* (1): w dni twoie wiele rzeczy wypełniałz *HistAl* I8. ~

»za dni« (2): Nápiřz [...] mężá ktory zá dni fwoich [*in diebus suis*] niebędzie połczęściony *Leop Ier* 22/29[30].

~ *Wyrażenie*: »za czasow dni« (1): á włzákże zá czáłow dni twoich nie vczynię tego [*verumtamen in diebus tuis non faciam Vulg* 3.*Reg* 11/12] *BiałKat* 18v. ~

W przen (12) : *GrabowSet* E2, N2v; On záłklepi dni wálzé w fwoiéy opátrznosci *GosłCast* 11.

Frazy: »do śmierci dni się przymykają« (1): do śmierci iáko do krefu/ dni fię náłze przymykáią *SkarŻyw* 4.

»poki dzień w zachod nie wpadnie« = *zanim skończy się życie* (1): Rátuy/ poki moy dzień/ w zachod nie wpádnie. *GrabowSet* S2.

Zwroty: »dni doliczyć« = *dać umrzeć* (1): Profzę/ w pokoiu rácz dni mych doliczyć *GrabowSet* I.

bibl. »nie dzielić dniów swoich« = *nie dożyć połowy tego wieku, który był komuś wyznaczony, zginąć wczesną śmiercią* (1): Mężowie krwie/ y zdradliwi/ nie będą dzielić dniów fwogich [*non dimidiabunt dies suos Vulg Ps 54/24*] *TarDuch A5v*.

»w żal dni obrocić« (1): Chcąc fię ich pomścić/w żal dni nie obrocił *GrabowSet G2*.

»dni (wy)niszczyć« [szyk *zmienny*] (2): á żale ferdeczne Nifzczyć dni mę będą? *GrabowSet G2v*, *H2v*.

Wyrażenia: »kwiat dni« = *młodość* (1): látá mé nietrwálé/ Od ciebie wychowáné/ áż do kwiatu tego Dni moich *GosłCast 51*.

»dni wesołe« (1): rodzice twoie/ Mieli z Niebá podáne dni wesołe swoie. *KołakCath Cv*.

4. Zestawienie w funkcji nazwy botanicznej: »noc i dzień«; *Melampyrum nemorosum L. (Rost); pszeniec gajowy; pari(e)taria FalZioł, SienLek, Mącz, Calep; helxine, herba muralis Mącz, Calep; perdicium herba perdicium, victriolum Mącz; cittampelos, urceolaris herba Calep (38)* : *Paritaria*. Noc y dzień. Nacht und tag. *FalZioł I 99b; Wezmi [...] ziela Noc y dzień/ lnianego nalienia/ vwarz w wodzie FalZioł V 44v, I 99b, c [6 r.], d [6 r.], V 84v [2 r.], 96v (22); Parietaria herba a parietibus in quibus nascitur dicta, Vulgo Victriolum, et Perdicum [! zam. perdicium], quoniam Perdices ea vescantur quidam putant esse, Noc y dzień álbo S. Piotrá ziele. Mącz 278b, 154c, 238b, 290d; Noc y dzień ma dwoie kwiecie/ ná wierzchu żółte/ ná dole brunatne. SienLek 64v; weźmi wodkę z ziela ktore zową Noc y dzień/ á zmieszay z białkiem iáiwym á z wełną niepłokáną/ przylož zátworzywfy powieki. SienLek 64v, 64v, 67v, 139v [2 r.], 253v, X3; Calep 202b, 476a, [756]a, 1142a.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : *Murm 10; Tag. Dzień. Dies, diecula. Calag 476a; Diu adverb. pro die, a quo sit interdiu. – wednie, długo, dzas [!] długi. Calep 335a, 321a.*

Synonimy: **1. b.** »pomaga Bog«; **3.** *czas, wiek*; **4.** *szczmiel, »świętego Piotra ziele«.*

Cf **POŁUDNIE, TYDZIEŃ**